

Obligatorisk erklæring

Navn: Sylvi Finnseth
Navn på arbeidskrav: MAFAM 6010
Innleveringsfrist: 10.oktober, 2022
Antall ord: 26472

Eksempler på fusk i forbindelse med oppgaver og hjemmeeksamener:

- gjengivelse av stoff/materiale hentet fra lærebøker, andre fagbøker, tidsskrifter, egne eller andres oppgaver osv. som er framstilt uten kildehenvisning og klar markering av at det er sitater
- besvarelse eller tekst som er hentet fra internett og utgitt som egen besvarelse
- besvarelse som i sin helhet er brukt av studenten ved en tidligere eksamen
- besvarelse som er brukt av en annen person ved en tidligere eksamen
- besvarelse som er utarbeidet av en annen person for studenten
- innlevert arbeid av praktisk eller kunstnerisk art som er laget av andre enn studenten selv
- samarbeid som fører til at en besvarelse i det alt vesentlige er lik en annen besvarelse til samme eksamen der det kreves individuelle besvarelser

Retningslinjer om fusk finner du her:

- lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler § 4-7 og § 4-8
- forskrift 11. desember 2015 nr. 1665 om [opptak, studier, eksamen og grader ved VID vitenskapelige høyskole](#) § 30
- retningslinjer for behandling av fusk eller forsøk på fusk ved VID vitenskapelig høyskole fastsatt 18. desember 2015.

Barnet, en del av familien?

«Hva er familieterapeuters refleksjoner og vurderinger om barns deltagelse i samtaler i Familievernet?»

Dato: 10.oktober, 2022

MAUREN

Liten? Jeg?

Langt ifra.

Jeg er akkurat stor nok.

Fyller meg helt på langs og på tvers

Fra øverst til nederst

Er du større enn deg selv kanskje?

av Inger Hagerup (1905-1985)

Veileder: Heidi Larsgaard

Ord: 26478

Masteroppgave i systemisk praksis og familieterapi, MAFAM 6010

VID vitenskapelig høyskole, Oslo

Innhold

Forord	6
Sammendrag	7
Summary	8
1 INNLEDNING.....	9
1.1 Bakgrunn for problemstilling	9
1.2 Presentasjon av problemstilling og forskningsspørsmål.....	9
1.3 Begrepsavklaring, avgrensning av oppgaven og relevans for fagfeltet	10
1.4 Min forforståelse	11
1.5 Oppgavens oppbygning.....	12
2 TEORI OG TIDLIGERE FORSKNING	13
2.1 Teoretisk forankring.....	13
2.1.1 Systemisk forståelse	13
2.1.2 Sosialkonstruksjonismens innvirkning, relasjon i fokus	14
2.1.3 Makt, Diskurs og holdning	15
2.1.3 Familiesamtaler – Systemisk praksis.....	16
2.2 Syn på barn og foreldre – i endring?	17
2.2.1 Barneperspektiv	17
2.2.2 Foreldreskap.....	18
2.3 Familieterapifeltets debatt om barns deltagelse i terapisaamtaler	19
2.4 Tidligere forskning	22
2.5 Terapeuters personlige erfaringer	24
2.5.1 Dialogen mellom det personlige og profesjonelle	25
2.5.2 Kroppens stilstedeværelse – en veiviser.....	26
2.6 Familievernets rammeverk og mandat	28
2.6.1 Mandat	28
2.5.2 Barns rett til å uttale seg	29
3 METODE	31
3.1. Vitenskapsteoretisk ståsted	31
3.1.1 Fenomenologi.....	33
3.1.2 Hermeneutikk.....	34
3.2 Interpretative Phenomenological Analysis	35
3.3 Datainnsamling	36
3.3.2 Utarbeidelse av intervjuguide.....	38
3.3.3 Gjennomføring av intervjuene.....	38

3.3.4 Transkripsjon.....	39
3.4. Analyseprosessen.....	40
3.4.1 Steg 1 Lese og re-lese.....	41
3.4.2 Steg 2 Innledende analyse.....	41
3.4.3 Steg 3 Utarbeide viktige tema.....	42
3.4.4 Steg 4 Sammenheng mellom fremvoksende tema.....	43
3.4.5 Steg 5 Gå over til neste intervju/transkripsjon.....	43
3.4.6 Steg 6 Finne hovedkategorier og under funn.....	43
3.4.7 Troverdighet og overførbarhet og bekreftbarhet.....	44
3.5 Etske problemstillinger.....	45
4 FUNN.....	47
4.1 Kort oversikt over informantene.....	47
4.2 Hovedfunn 1: Synet på barn og synet på foreldre.....	48
4.2.1 Underfunn 1 og 2: Sårbart barn må beskyttes eller barnet som ressurs?.....	48
4.2.2 Underfunn 3: Foreldre vet best eller?.....	51
4.3 Hovedfunn 2: Terapeutens minner fra eget liv og dets innvirkning i det profesjonelle.....	54
4.3.1 Terapeutens minner fra eget liv påvirker det profesjonelle.....	54
4.3.2 Underfunn 2: Kroppen forteller.....	57
4.4 Hovedfunn 3: Familievernets mandat og rammevilkår kan tolkes ulikt.....	58
4.4.1 Underfunn 1: Barns rett til å uttale seg.....	59
4.4.2 Underfunn 2: Familievernets mandat og rammer tolkes individuelt?.....	61
5.0 DRØFTING AV FUNN.....	63
5.1 Synet på barnet og synet på foreldre.....	63
5.1.1 Sårbart barn må beskyttes eller barnet som ressurs?.....	62
5.1.2 Foreldre vet best eller?.....	69
5.2 Terapeutens minner fra eget liv og dets innvirkning i det profesjonelle.....	72
5.2.1 Minner fra eget liv påvirker i det profesjonelle.....	72
5.2.3 Kroppen forteller.....	75
5.3 Familievernets mandat og rammevilkår kan tolkes ulikt.....	76
5.3.1 Barnets rett til å uttale seg?.....	76
5.3.2 Familievernets mandat og rammevilkår tolkes individuelt?.....	78
6.0 OPPSUMMERING, IMPLIKASJONER OG VIDERE FORSKNING.....	81
6.1.1 Dette fant jeg.....	81
6.1.2 Videre forskning.....	82
7.0 STYRKER OG SVAKHETER VED STUDIET.....	83

8.0 AVSLUTTENDE KOMMENTAR.....	83
Litteraturliste.....	84
Vedlegg	91

Forord

Denne masteroppgaven har vært en lang reise på mange måter, både personlig og faglig. Støtte fra familie, venner og kollegaer har inspirert og bidratt til å holde fast i prosjektet som tok lenger tid enn jeg hadde tenkt. Det har kostet mye krefter og motivasjon, men også bidratt til betydningsfull utvikling for meg. Prosessen har gitt meg mer innsikt, kunnskap og ulike perspektiver som jeg håper også leseren vil ha glede av.

Først av alt vil jeg takke informantene som stilte opp og villig har delt sine refleksjoner og tanker med meg. Med sin kunnskap og innsikt har de bidratt til å muliggjøre oppgaven.

Takk til min gode, kloke, innsiktsfulle veileder Heidi Larsgaard som med stødighet har støttet, heiet og bidratt til at dette ble mulig. Med både fasthet og mildhet har hun pekt i riktig retning hele veien slik at jeg skjønnte hvor jeg skulle sette foten.

Jeg ønsker å takke mine medstudenter som har heiet og delt opp og nedturer. Takk også til lærere som har inspirert og bidratt til min utvikling som familieterapeut.

Takk til mine tre flotte sønner, Vemund, Ådne og Audun som har uttrykt stolthet over sin gamle mor som gjennomfører dette prosjektet. Dere inspirerer!

Til slutt ønsker jeg å takke min kjære mann Thore som tålmodig og trygg har stått ved siden av meg gjennom hele prosessen. Hans klokkeetro på at jeg skulle nå målet har vært et trygt og godt ankerfeste å holde fast i når det til tider føltes umulig.

Tønsberg, 10. okt. 2022

Sylvi Finnseth

Sammendrag

Denne studien har undersøkt problemstillingen:

«Hva er familieterapeuters refleksjoner og vurderinger om barns deltakelse i samtaler i Familievernet»?

Følgende forskningsspørsmål ble valgt for å belyse problemstillingen:

1. Hvilke faglige refleksjoner og begrunnelser har terapeuten for sin vurdering?
2. Hvilke personlige refleksjoner og begrunnelser styrer terapeutens vurdering?
3. Hvilke rammevilkår påvirker terapeutens vurdering?

Som tidligere barnehagelærer har jeg alltid vært opptatt av barn. Da jeg begynte mitt arbeid ved Familievernkontoret ble jeg derfor nysgjerrig på hva som lå til grunn for at så få barn deltok i samtaler. Sett i lys av systemisk grunnlagsforståelse (Bateson, 1972) og forståelsen av at barnet er en del av familiens system ønsket jeg å undersøke hvordan familieterapeuter påvirkes av faglige, personlige forhold og rammevilkår i Familievernet når de vurderer om barn skal inviteres inn i samtaler.

Jeg benyttet meg av et kvalitativt semi-strukturert intervju som tilnærming til innsamling av data (Thagaard, 2018), og har brukt den fortolkende fenomenologiske analysemetoden Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) for å identifisere funn (Smith, Flowers & Larkin, 2009).

Jeg fant i studiet at faglige og personlige forhold innvirker på terapeuters vurderinger, men det personlige vektet mer. Hvordan det fremkommer og påvirker vurderinger om barns deltagelse vil belyses i studiet.

Summary

This study has investigated the issue:

'What are family therapists' reflections and assessments on children's participation in conversation in family counselling'?

The following research questions were chosen to elucidate the research question:

1. What professional reflections and justifications does the therapist have for his assessment?
2. What personal reflections and justifications guide the therapist's assessment?
3. What framework conditions affect the therapist's assessment?

As a former kindergarten teacher, I have always been interested in children. When I started my work at the Family Counselling Office, I was therefore curious about the reasons why few children participate in conversations. In light of systemic basic understanding (Bateson, 1972) and the understanding that the child is part of the family system, I wanted to investigate how family therapists are affected by professional, personal circumstances and framework conditions in the Family Counselling Service when considering whether children should be invited into conversations.

I used a qualitative semi-structured interview as an approach to collecting data (Thagaard, 2018), and have used the interpretive phenomenological analysis method Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) to identify findings (Smith, Flowers & Larkin, 2009).

I found in my studies that professional and personal factors influence therapists' assessments, but the personal aspects are given more weight. How it emerges and affects assessments about children's participation will be elucidated in the study.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for problemstilling

Jeg har i tre år arbeidet som familieterapeut ved et Familievernkontor, og har i denne tiden blitt oppmerksom på at barn i liten grad blir med i samtalene våre. Jeg ble nysgjerrig på hva dette skyldes. Min forforståelse knyttes blant annet til min bakgrunn som pedagog i barnehage, og handler om at barns stemme i liten grad blir tatt på alvor, enten fordi de er sårbare og må beskyttes, eller fordi de ikke har legitimitet i et voksen-dominert samfunn.

Det var i 2021 registrert 26711 nye saker i Familievernet totalt på landsbasis, hvorav 3,8% av samtalene var med tema «Barnets opplevelse av sin livssituasjon» (SSB.no,2022).

Datamaterialet baserer seg på det siste tallmaterialet fra Statistisk Sentralbyrå (SSB.no, 2022) Tall fra Statistisk Sentralbyrå viser at barn i liten grad får mulighet til å si noe om hvordan de har det i Familievernet (SSB.no, 2022) Mandatet peker mot satsning på at barnet i stor grad skal delta, men tallmateriale viser noe annet (SSB.no, 2022). Dette avviket vekket min nysgjerrighet og inspirerte meg til å utforske området gjennom denne studien.

Familieterapeuter i Familievernet har innenfor gitte rammer en viss grad av autonomi (Molden et al., 2019), i forhold til vurdering av hvem som inviteres inn i samtaler.

Regjeringen i tildelingsbrev (2022) sier at Familievernet skal høre barnet: «Familievernets arbeid skal hjelpe hele familien, og barn skal bli hørt og få hjelp når de har behov for det» (Barne-, ungdoms og Familiedepartementet, 2022). Ett av målene i tildelingsbrevet fra regjeringen er at minimum 30% av barn i mekling skal høres. Med utgangspunkt i systemisk grunnlagsforståelse, er det berettiget å stille spørsmålstegn ved nåværende praksis.

For å undersøke dette har jeg utarbeidet en problemstilling for studiet samt tre forskningsspørsmål som vil bidra til å belyse temaet. I følgende avsnitt vil jeg presentere dette.

1.2 Presentasjon av problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstillingen tar utgangspunkt i familieterapeuten begrunnelser for deres vurderinger for barns deltakelse i samtaler i Familievernets kontekst.

Problemstilling for oppgaven blir derfor:

«Hva er familierapeuters refleksjoner og vurderinger rundt barns deltagelse i samtaler i Familievernet?»

For å svare på problemstilling kan følgende spørsmål belyse forskningen:

4. Hvilke faglige refleksjoner og begrunnelser har terapeuten for sin vurdering?
5. Hvilke personlige refleksjoner og begrunnelser styrer terapeutens vurdering?
6. Hvilke rammevilkår påvirker terapeutens vurdering?

1.3 Begrepsavklaring, avgrensning av oppgaven og relevans for fagfeltet

Familievernkontor er et gratis, lavterskeltilbud for familierelaterte problemer der det gis veiledning, behandling, rådgivning samt mekling med samlivsbrudd og er underlagt taushetsplikt (Familieverkantorloven, 2018, §1). Begrepet *terapeut* brukes om informanter som både er familierapeuter og psykologer. Familierapeuter er påvirket av mange retninger i sitt arbeid, men har videreutdanning i systemisk familierapi og praksis. Det er derfor sannsynlig at systemteori er mest fremtredende. Psykologer i likhet med familierapeuter preges av systemteori i sitt arbeid. Det er derfor naturlig å kalle begge profesjoner *terapeut* i dette studiet.

Familierapeuter i studien har 2-årig videreutdanning eller master i familierapi. Psykologer og psykologspesialister ansatt ved Familievernkontor vil også være innbefattet i studien. Begge yrkesgrupper må ha erfaringer fra samtaler med barn enten i kraft av ansettelse ved et Familievernkontor, eller fra tidligere arbeid.

Oppgaven innbefatter alle kliniske samtaler der barnet potensielt kan være deltager: familiesamtaler i forhold til parproblematikk, familiesaker, barnesamtaler og samarbeidssaker som er saker hvor det er dårlig kommunikasjon mellom foreldre som ikke lenger bor sammen, og uenighet om for eksempel oppdragelse og grensesetting.

Meklingsamtaler (Barne-, ungdoms og Familiedepartementet, 2022) er ikke inkludert i studien, men noe kunnskapsmateriale fra feltet vil kunne komme til anvendelse da det er nært beslektet med studiets tema.

Studien omfatter barn under 18 år. Barns rett til å uttale seg er nedfelt i Barneloven (1981) som sier: «Eit barn som er fylt sju år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne

synspunkt, skal få informasjon og høve til å seie meininga si før det blir teke avgjerd om personlege forhold for barnet» (Barneloven, 2022, §31). Det er i samsvar med Barnekonvensjonen (Forente Nasjoner, 1989, art.1), som stadfester at alle under 18 år regnes som barn. Det er disse barna som omfattes av studien.

Temaet er relevant fordi studiet kan skape en bevisstgjøring om hva som ligger til grunn for hva som styrer terapeutenes vurderinger om mulig deltakelse for barn i samtaler. Dette er også relevant for Bufdir som oppdragsgiver for Familievernet og som lager rammevilkår for driften av Familievernet. Med rammevilkår mener jeg eksempelvis forventet estimert tidsramme for samtaleforløp, antall ansatte med barnespesifikk kompetanse, lovverk og bruk av ressurser i arbeid med barn i Familievernet og terapeuters forståelse av Familievernets mandat i tilknytning til barn som deltakere.

1.4 Min forforståelse

Mitt blikk på denne studien er preget av min forforståelse og vil derfor være nødvendig å i korthet belyse fordi det påvirker mine valg underveis, tolkning og forståelse av det datamaterialet som kommer frem.

Psykiater og familierapeut Tom Andersen (2005) forklarer begrepet forforståelse som noe knyttet til forutinntatte tanker, ideer og forestillinger vi mennesker har om oss selv, andre og om ulike fenomener. Begrepet stammer opprinnelig fra filosofene M. Heidegger og H.G. Gadamer (Krogh, 2014, s.49). Forforståelser er tolkninger av erfaringer knyttet til vår historie, vårt språk og våre tradisjoner (Andersen, 2005, s. 148). Videre påpeker han at forforståelse uunngåelig er til stede fordi det innvirker på hva vi ser etter, hvordan vi ser og hører det, hvordan vi beskriver det vi ser og hører og hvordan vi forstår (Andersen, 2005, s. 148).

Som barnehagelærer gjennom nesten 30 år, er mitt utgangspunkt godt festet i blikk på barnet som en viktig aktør i samfunnet. Mine erfaringer og teoretiske forankring som pedagog gjør at jeg i arbeid utenfor barnehagefeltet opplever at barnets plass i samfunnet ikke verdsettes slik jeg tenker det bør. Når jeg begynte mitt arbeid i Familievernet, ble jeg forundret over at det til tross for at regjeringen i tildelingsbrev (Barne-, ungdoms og Familiedepartementet, 2022) har som ett av sine overordnede resultatkrav til Familievernet at barn i mekling skal høres i minimum 30% av disse (Barne-, ungdoms og

Familiedepartementet, 2022, s. 6). Målkrav stod ikke i forhold til hvordan jeg opplevde Familievernet møtte dette kravet. Målkravet gjaldt meklingsamtaler. Hva da med kliniske samtaler? Her finnes ingen målkrav.

Som barnehagelærer opplevde jeg at barn i høy grad kan fortelle og gi uttrykk for hvordan de opplever sin situasjon. Erfaringer fra foreldresamtaler var at barns beskrivelser bidro til stor nytte og et viktig bidrag til informasjon og brakte nye perspektiver på hvordan vi voksne kunne skape bedre rammer for barnet. Med dette som bakteppe ble min nysgjerrighet vekket i forhold til hva som innvirker i familieterapeuters vurderinger om barns deltakelse i samtaler på Familievernkontoret. Hadde dette med terapeuters egen forforståelse, faglige perspektiver eller dreide det seg om de rammevilkår terapeutene til daglig må forholde seg til?

1.5 Oppgavens oppbygning

Kapittel 1 redegjør for tema, problemstilling, avgrensning av oppgaven samt et avsnitt om min forforståelse som preger mitt blikk på studiet. **Kapittel 2** gir en innføring i relevant teori og forskningsmaterieell som bakgrunn for innsamling av datamateriale for empirien. Her vil eksempler på tidligere forskning på tema løftes frem. **Kapittel 3** omhandler mitt valg av metode for studiet. Først presenterer jeg studiens vitenskapsteoretiske ståsted og mitt epistemologiske ståsted. Videre gjør jeg rede for den kvalitative tilnærmingen før jeg beskriver Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) som er mitt valg av metode. Jeg viser til IPA sitt teoretiske ståsted både som metode og analyseredskap. Avslutningsvis presenteres mine erfaringer med innsamling og analyse av datamaterialet. Studiens reliabilitet og validitet og etiske vurderinger belyses her. **I kapittel 4** presenteres hovedfunn og underfunn jeg identifiserte gjennom IPA som analysemetode. **I kapittel 5** drøftes funn opp mot de teoretiske perspektiv vist til i kapittel 2 samt mine egne refleksjoner knyttet til drøftingen. **I kapittel 6** gis en kort oppsummering og implikasjoner for videre forskning. Jeg avslutter med betraktninger om styrker og svakheter ved studiet samt avsluttende kommentar.

I neste kapittelet vil jeg presentere et utvalgt teoretisk grunnlagsmateriale for min studie som presenterer min teoretiske forankring for empirien.

2 TEORI OG TIDLIGERE FORSKNING

Studiens mål er å undersøke hva som ligger til grunn for familierapeuters vurderinger i spørsmålet om barnet skal delta i samtaler i Familievernet. Det teoretiske materiale jeg har valgt som hensiktsmessig er belyst med en sosialkonstruksjonistisk forståelse (se kap. 2.1.2). For å belyse tema for oppgaven er relevant teori og forskning på temaet knyttet sammen med funn og drøfting (kapittel 4 og 5).

2.1 Teoretisk forankring

Ut ifra studiens systemiske utgangspunkt, vil denne delen av kapittelet inneholde en redegjørelse av utvalgt systemisk teori. Systemteori dreier seg om at vi alle er en del av et system, som igjen er en del av en større helhet (Bateson, 1972; Jensen, 2009). Dersom en deltaker påvirkes, vil alle i systemet påvirkes. Det handler om at ingen del er noe i seg selv, og uavhengig av noe annet, men alltid del av en større helhet (Bateson, 1972; Ølgaard, 2004)

2.1.1 Systemisk forståelse

Et paradigme kan forstås som.. «de til enhver tid gjeldende rammene en vitenskap må holdes innenfor for å kunne kalles en vitenskap» (Jensen, 2009, s. 18). Det systemiske paradigme vokste frem på 1950-tallet som en motvekt til det mekanistiske synet på mennesket som bygde på sammenligninger av natur og mennesker med maskiner i 1700-tallets opplysningstid (Jensen, 2009, s. 19-20). Mens det mekanistiske paradigmet var opptatt av årsak – virkning; en lineær tanke, var det systemiske paradigmet forståelse av mennesket som sirkulær; at mennesker forholder seg til verden rundt seg i en evig interaksjon.

Systemteori begynte med antropologen og kommunikasjonsteoretiker Gregory Bateson (1904-1980) og bygger på forståelsen at «et system er mer enn summen av delene» (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 28) og utviklet et perspektiv på kommunikasjon som han foreslo som et alternativ til den fremherskende lineære årsak-virkning modellen (Jensen & Ulleberg, 2017). Det kan forstås slik: når ting organiseres i et system oppstår noe nytt. Forstått i en familie som system bestående av flere individer som samspiller, gir det liten mening å se familien bare som en samling individer, men som en helhet i samhandling. Det

betyr for eksempel at å se et barns problem uten å se det i sammenheng med familien, blir meningsløst (Johnsen & Torsteinsson, 2012).

Bateson (1972) introduserte begreper som digital og analog kommunikasjon som to ulike nivåer i den menneskelige kommunikasjon (Bateson, 1972). Digitalt – stort sett forstått som språklig – formidler vi gjerne et innhold som gjerne kan være rasjonell eller logisk, mens vi analogt også kommuniserer, men på det nivået mest om relasjon, om hvordan – og i hvilken kontekst - det digitale innholdet skal forstås (Jensen & Ulleberg, 2011). Sett inn i en samtale mellom mennesker vil bevisstheten om dette ha stor betydning for å fange opp både verbale uttrykk, men også den ordløse kommunikasjonen. Alt samlet sett er formidling, og av betydning for tolkning som gir oss mening (Jensen & Ulleberg, 2011, s.128-131). Dette anser jeg som betydningsfull kunnskap knyttet opp til min epistemologiske forankring fordi det peker mot kommunikasjonens betydning i samtaler med barn og familier og understreker den sosiale samhandlingens betydning i det systemiske perspektivet.

2.1.2 Sosialkonstruksjonismens innvirkning, relasjon i fokus

Sosialkonstruksjonisme kan betraktes som utløper fra postmodernistisk tanke og bygger på ideen om at alt vi forstår, forstår vi relasjonelt idet vi kommuniserer med andre og omverden i den kontekst det foregår i. Bredt forstått betyr det at forståelsen av verden oppnås i kraft av koordinasjoner mellom mennesker – synspunkter, overenskomster og forhandlinger. Kenneth Gergen utvider begrepet ved å hevde at trær, bygninger, mennesker og dyr er det det er fordi vi sammen er enige om det. Videre sier han: «Det er inde fra disse relationer, vi konstruerer verden på denne eller hin måte. Det i relationerne, verden kommer til at blive det, den er for os» (Gergen, 2010, s. 14). Den måten vi forstår verden på er skapt og opprettholdt av sosiale prosesser. Kunnskap dannes gjennom sosialt konstruerte fenomener og i sosiale prosesser konstrueres «sannheter». (Johnsen & Torsteinsson, 2012) Det betyr at «...det ikke er noe som tilsier at vår kunnskap om verden kan betraktes som objektiv sannhet» (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 22). I samtalens kontekst betyr dette at en familierapeut må være oppmerksom på hvordan mening dannes i det sosiale samspillet og på den kulturelle og sosiale bakenforliggende faktor (Anderson & Goolishian, 1992) Gergen hevder at hvis alt vi betrakter som sant og godt har sin opprinnelse i relasjoner og prosesser vi konstruerer sammen, bør vi være påpasselig med å være

ansvarlige i de betydningsfullt produserende relasjoner. Videre påpeker han betydningen av å understøtte kommunikasjonsprosesser hvor betydninger aldri fryses fast eller blir endelige, men forblir i en tilstand av tilblivelse (Gergen, 2010).

Språket knyttes til de erfaringene vi gjør oss og danner grunnlaget for hvordan vi ordlegger oss. Språket blir til i samhandling og erfaring med andre og i denne prosessen konstruerer vi vår virkelighet ved at vi tillegger hendelser og situasjoner betydning (Anderson, 2003). I arbeidet som familieterapeut i Familievernet, er samtaler den viktigste samhandlingen med de som søker hjelp. Språkets anvendelse, hvordan vi ordlegger oss, hvilken mening vi tillegger ordene og på hvilken måte vi bruker det, kan åpne eller lukke for andre mulige betydninger eller måter å forstå noe på. Forstått i i dette studiet kan terapeutens måte å anvende samtalens muligheter på ha stor betydning for hvilken grad barnets beskrivelser av sine livsopplevelser får rom.

2.1.3 Makt, Diskurs og holdning

Familieterapeuters evne til refleksjon rundt sin posisjon og maktforhold i samtalens kontekst er av stor betydning. Jeg vil her gi et kort innblikk i det historiske synet på makt, hvordan begrepet makt knyttes til diskurs og holdning fordi det etter min mening er sentralt knyttet til oppgavens spørsmålsstilling.

Den franske filosofen Michel Foucault (1926-1984) var opptatt av den produktive kraften makten kunne ha, og snakket om at makt også kunne ha «positive» sider (Foucault, 1970/1999; Lundby, 1998). Maktaspektet kan bringe fram nye diskusjoner og derved nye perspektiver på samfunnet (Foucault, 1970/1999). Et hovedpoeng ved Foucaults syn på makt, handler om at man aldri kan forstå makt uavhengig av den kontekst den oppstår i (Foucault, 1970/1999). Foucault mente at makt er innebygd i alle sosial forhold. Makt kan sies å være til stede i alle relasjoner mellom en hjelper og klient (Skau, 2003). Han pekte videre på hvordan makt blir mektig gjennom å skape normer fordi normer blir sentrale for menneskets streben. Dette kan knyttes sammen med forventninger og standarder styrt av «sannheter» vokst frem gjennom ideer om riktige og gode måter å leve på og ble blant annet utviklet innenfor pedagogikk, psykologi, psykiatri, juss og sosiologi (Holmgren, 2010). Makt og diskurs henger tett sammen fordi normens makt styrer «sannheter» som diskurser

igjen styres av. I dette studiet er familieterapeuters diskurser rundt syn på barn og foreldre sentrale for om barn deltar i samtaler. Diskurser kan ifølge Foucault sammenfattes slik: vitenskapens måter å snakke om sitt emne på; hva som er i fokus, interessant eller relevant; hva som ansees som «sannheter», hvem som har «rett» til å bli hørt og hvem som er utenforstående (Foucault, 1970/1999). Anne Øfsti utfordrer vårt forhold til *diskurs* slik: «Det å analysere diskurser i bruk viser hvordan handlingsrom utvides og begrenses. Vi tar og får sosiale posisjoner gjennom språklig handling. Vi skaper og opprettholder mening via de diskusjoner vi fører» (Øfsti, 2010, s. 22). Hun peker på hvordan *diskurser* preger våre holdninger og hvordan kritiske spørsmål til *diskurs* og holdning kan være klargjørende for å se egen praksis utenfra.

Holdning kan knyttes til diskurs og videre til maktaspektet. *Holdning* kan defineres slik: «En måte å stille seg på, opptre i en viss sak» (Asheim, 1997, s. 22). Det kan karakteriseres med hvordan man opptrer; at man er fast, bestemt, eller vinglende. *Holdning* er noe man har «til» noe, begrepet er relasjonelt. Begrepet *holdning* kan knyttes opp mot det engelske ordet «attitude» som betyr innstilling: «Innstilling er relativt varig mening og kjensler overfor ein idè, person eller eit objekt som influerer åtferda overfor desse» (Asheim, 1997, s. 25). *Holdning* er en blanding av emosjoner og kognitiv virksomhet i oss og jobber vekselvis. Vår persepsjon styres av våre positive, negative eller likegyldige *holdninger*. Følelsesaspektet og sensitiviteten er vesentlige elementer knyttet til begrepet *holdning* (Asheim, 1997, s. 36). *Holdninger* blir til handlinger for eksempel ved å inkludere eller ekskludere (Asheim, 1997, s. 257). I møte med foreldre og barn på Familievernkontoret, vil også *holdninger* styre de vurderinger terapeuten gjør seg om hvorvidt barn skal delta i samtaler eller ikke. Overnevnte teori kan knyttes til studiets forskningsspørsmål om familieterapeuters faglige og personlige refleksjoner og vurderinger i forhold til barns deltagelse i samtaler.

2.1.3 Familiesamtaler – Systemisk praksis

Systemisk praksis kan beskrives som en holdning; det vi gjør og har fokus på. Det kan sees som en forlengelse av overnevnte sosialkonstruksjonistiske tanke som denne oppgaven er bygd på. Enklere sagt, en måte å se sammenhenger mellom problemer og hendelser på. Det påvirker hvordan vi ser på mennesket. Det har innvirkning på hvordan mennesker møtes og

samtaler med (Frøyland, 2017). I en familiesamtale er det å forstå relasjoner og utfordringer i familien sentralt. Det blir da viktig å få synet på mønstre og sammenhenger i et system, for eksempel hvordan kommunikasjon og samspill foregår mellom familiemedlemmene.

Terapeuten kan være med på å bidra til at familiemedlemmene forstår sammenhenger og mønstre på en ny måte (Johnsen & Torsteinsson, 2015). Bateson (1972) snakket om kart og terreng som en metafor på hvordan vi persiperer, konstruerer, tolker og forstår den ytre verden. Menneskene innenfor et system kan ha ulike kart; ideen om et vanskelig barn eller en streng mor. Ved å bli kjent med egne og andres kart, kan vi få ny innsikt (Jensen, 2009). Knyttet til studiets problemstilling og systemisk grunnlagsforståelse som vist til her, kan det innebære at barn som del av et familiesystem også må delta i samtaler fordi det med sitt bidrag kan bidra til familiens endringsprosesser.

Familieterapeuters praksis og holdning til familier som et system, innvirker på i hvilken grad barnet også er en del av systemet og dermed blir aktør i en endringsprosess. Dette er et tema som er lite forsket på direkte, men nærliggende temaer er belyst gjennom ulike artikler og studier.

2.2 Syn på barn og foreldre – i endring?

Betingelser for, holdninger til og ideer om barn og barndom har endret seg radikalt i vestlige samfunn de siste tiårene (Lorås & Christensen, 2021, s. 127). I denne delen vil jeg rette blikket mot samfunnets syn på barn og familieterapifeltets debatt rundt barn i terapi, samt barn og familier i Familievernets kontekst i forhold til rammeverk og forståelse.

2.2.1 Barneperspektiv

I vestlige samfunn har ideer om barn og barndom vært gjennom radikale endringer de siste tiår (Strandbu, 2011, s. 26). Barn har i utgangspunktet blitt sett på som marginaliserte; posisjonert i utkanten av hva som regnes som viktige samfunnsaktører (Strandbu, 2011). I 1989 fikk barn en egen konvensjon for barns rettigheter, FNs barnekonvensjon (Forente Nasjoner, 1989, artikkel 12). Konvensjonens grunnlag handler om at barnet med sin fysiske og mentale umodenhet har behov for spesielle vernetiltak og særskilt omsorg, men også rett til å uttale seg i saker som angår dem (Forente Nasjoner, 1989). Dette står også nedfelt i

Grunnloven (Grunnloven, 2022, §104). Barns juridiske stilling har endret seg, og i moderne tids syn på barneoppdragelse og i familieliv står barnets interesser i sentrum (Strandbu, 2011). I Rammeplan for barnehager beskrives barnehagens forpliktelse til hvordan barn og barndom skal imøtekommes: «Barna skal møtes som individer, og barnehagen skal ha respekt for barnets opplevelsesverden. Barns liv påvirkes av omgivelsene, men barn påvirker også sine egne liv» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8). Dette viser hvordan barnet har befestet sin deltagelse i samfunnet gjennom å få økt verdi. Samtidig er det en erkjennelse at barn er sårbare og utsatte. Dette medfører motsetningsfylte oppfatninger om hva barn trenger. På den ene siden motiveres barn til å skape sitt eget liv, samtidig som samfunnet og foreldre setter beskyttelse og vern om barnet høyt (Strandbu, 2011, s.15). Det kan synes som et endret syn på barn også omhandler endret syn på voksenrollen; økte rettigheter for barn innvirker på konseptet om barndom som igjen innvirker på forholdet mellom barn og voksne, bruk og misbruk av voksenmakt (Strandbu, 2011, s.16-17). Det blir et spørsmål om hvordan barns rett til deltagelse vektlegges i forhold til barns rett til beskyttelse.

To ulike perspektiver på å ivareta barnets beste drøftes i Skivenes og Strandbu's artikkel (2006) «A child perspective and Children's participation». De viser til faglige kontekster der målet er å ivareta barnets interesser ved å vise til i to retninger knyttet til holdninger overfor barn; «child savers and child liberationists» (Skivenes & Strandbu, 2006). Førstnevnte er først og fremst opptatte av beskyttelse av barn, mens sistnevnte konseptualiserer barn som bærere av individuelle rettigheter og deltagelse. De peker videre på at hvordan barn forstås og oppfattes, indikerer hvordan inkludering av barns deltagelse vises i prosesser rundt avgjørelser som berører barna (Skivenes & Strandbu, 2006). I artikkelen vises det til at mange års observasjoner har vist en konstant skepsis blant profesjonelle i forhold til at barn skal delta i avgjørelses prosesser. De tematiserer denne skepsisen knyttet til prosessene i forhold til barns lojalitetskonflikt med sine foreldre, ansvarsbyrde tillagt barna, og mangel på kapasitet og kompetanse når det gjelder å ytre seg om egen livssituasjon (Skivenes & Strandbu, 2006, s. 22).

2.2.2 Foreldreskap

Det er en allmenngyldig forståelse at de aller fleste foreldre ønsker det beste for sine barn, men diskurser rundt hva som er godt foreldreskap har endret seg gjennom historien knyttet

til ulike idealer i samfunnet. Fra 50-tallets ideal om husmoren som skulle være hjemmearbeidende og far utearbeidende, til det moderne familielivet der kvinner og menn er mer likestilt som bidragsyttere og omsorgsgivere (Lorås & Christensen, 2021, s.126-131). Foreldreskap er kulturelle konstruksjoner som stadig endres; fra en generasjon til den neste oppstår forandringer og nye forventninger til hva foreldrerollen innebærer. Ulvik viser til at forholdet mellom barn og foreldre varierer i samsvar med synet på hva barn er, og hva barndom innebærer (Ulvik, 2008). Foreldre har som oftest hovedansvaret for barnas utvikling, oppvekst og helse, og familiesamhold og omsorg. Dagens foreldrerolle har på mange måter hovedrollen i barns oppvekst (Grasaasen, 2021). Forholdet mellom foreldre og barn preges i større grad enn før av emosjonelle bånd og gjensidighet og foreldrene er ansvarlige for å bygge kjærlighetsrelasjonen. For å vise hvordan de elsker sine barn handler de etter det kulturen anser som kjærlige handlinger; forstått på en annen måte: handling etter normer for en god forelder – barn relasjon (Grasaasen, 2021). I samtale med foreldre på Familievernkontoret og i samsvar med sin faglige kompetanse og skjønn vil terapeuter relatere til slike normer når de vurderer om barn skal delta i samtaler der foreldre er til stede.

Jeg har i denne delen belyst hvordan ideen om barn og barndom sett i samfunnets lys har forandret seg, og gitt et innblikk i hvordan foreldreskapets rolle kan forstås. Det blir derfor viktig å videre gi en innføring i familieterapifeltets relasjon til barn i samtale og hvordan flere meningsretninger innenfor feltet kommer til syne gjennom ulike stemmer.

2.3 Familieterapifeltets debatt om barns deltagelse i terapisaamtaler

De følgende teoretiske perspektivene kan knyttes til det første og andre forskningsspørsmål; om terapeuters faglige og personlige vurderinger om barns deltagelse i samtaler.

Familieterapi er et relativt ungt fagfelt og oppstod som behandlingsform i USA i etterkrigstiden. Det har i årenes løp vært gjenstand for utvikling i mange retninger. Familiekontor i Norge kom på 1950-tallet, men først på 1970-tallet fikk familieterapibevegelsen fikk et godt feste (Hårtveit & Jensen, 2004, s. 34). I Norge regnes familieterapitradisjonen å være forankret i systemisk tenkning(kap. 2.1.2) (Skauli, 2009). Familieterapifeltets debatt om barns medvirkning og deltagelse i samtaler og terapi kan

synes å være delt. Det har blant annet vært knyttet til at den systemteoretiske forankringen indirekte og direkte har medført til at barn ikke har vært invitert inn i familierapien (Helgeland, 2013, s. 45) Familierapeut Mary Donovan viser til at postmoderne familierapeutiske tilnærminger blir for ensidig i sitt perspektiv, med tanke på vektlegging av verdier og respekt for enkeltmenneskets integritet. Hun er kritisk til at terapeuten gjemmer sin kunnskap i en «ikke-vitende» posisjon (Anderson, 2003, s. 29). Donovan mener det bør være rom for ulike ideologier og kunnskap i familierapiens fagfelt (Donovan, 2003, s.295).

Psykolog Magne Mæhle mener at den systemiske og sosialkonstruksjonistiske faglige ideologi har stått i veien for å bruke kunnskap fra utviklingspsykologi i familierapien. Han peker på barnespesifikk kunnskap som blant annet omhandler tilknytning, samspill, temperamentsforskjeller og utviklingsteorier. Han hevder at barnespesifikk kunnskap er forenlig med sosialkonstruksjonistisk tilnærming (Mæhle, 2005, s. 46). Videre viser han til Keith og Whittaker (1981) sin doktoravhandling når han argumenterer for hvorfor barns deltagelse i familierapi er viktig. Keith og Whittaker sier: « Family needs the presence of children in therapy to stay alive. We find again and again that families change less and more slowly when children are not a part of the therapy process” (Keith & Whittaker, 1981, s. 244). Tilknytningsteorien utarbeidet av psykiater John Bowlby (1907 – 1990) og psykolog Mary Ainsworth (1913 – 1999) baserer seg på en forståelse av barnet som et grunnleggende sosialt vesen som er tilbøyelig til å kommunisere med og forbinde seg med andre (Hart & Schwartz, 2008). I følge Bowlby er tilknytning: «et medfødt adferdssystem som regulerer barnets atferd i samspill med omsorgspersoner, og hvor den voksne med sin mer integrerte og modne struktur stabiliserer barnet og gir det en beskyttelse som øker dets overlevelsesmuligheter» (Hart & Schwartz, 2009, s. 65). Tilknytningens dynamikk leder til utvikling av minner eller «minnespor» eller indre arbeidsmodeller, eller beskrevet tydeligere: relasjonserfaringer med foreldre overføres til å gjelde mennesker generelt (Kvello, 2010, s. 89). Trygg tilknytning kan knyttes til mange positive følelser som for eksempel glede, iver, mens utrygg tilknytning knyttes til negative følelser eksempelvis som frykt, sinne, og tristhet. Tilknytningsstiler påvirker hvordan barnet, og senere som voksen har det følelsesmessig (Kvello, 2010). Foreldres egne tilknytningserfaringer er sentrale i overføring av tilknytningsstil i relasjon til sine barn. Dette gjelder både trygg og utrygg

tilknytning. Dette forteller noe om hvor vanskelig det kan bli for barnet når barn – foreldresamspillet fungerer dårlig. Eksempler på dette kan være: Langvarig, høyt konfliktnivå mellom foreldre, foreldre som selv har vokst opp med omsorgssvikt, eller voldsutøvelse i familien (Kvillo, 2010 s. 168). På Familievernkontoret kan terapeuter møte på familier med nevnte typer strev. I disse sakene vil familieterapeuter måtte forholde seg til foreldrenes strev og barnas utfordringer i dette tilknytningsperspektivet.

Psykolog Haldor Øvreeide nevner i sin bok «Samtaler med barn» (2018) flere mulige årsaker til en mangel på barns deltagelse i samtaler; at det har vært en oppfatning om at samtaler med barn er vanskelig og dermed blitt unngått. Han viser til ulike kontekster som for eksempel i barnevernssaker, ved sykdom hos barn, søsken og foreldre, ved foreldres konflikter, skilsmisse og flytting. Øvreeides forskning viser til en praksis der kontinuitet og oppfølging med nye samtaler gir mulighet for utdyping av barnets forståelse av sin situasjon. Han peker på tre gode effekter ved medopplevelse og samforståelse i dialog med barn:

1. At det som deles eller samforstått av følelser og erfaringer blir lettere å tåle og regulere.
2. At dialog skaper kontakt og sammenheng mellom det kognitive og affektive systemet hos barn og dermed skaper sammenheng gjennom ord i følelsesmessige vanskelige tema.
3. At det bygges fortellinger om barnets opplevelser og sammenhenger som gir narrativ det lettere kan leve med fordi det foregår i en gjensidig medopplevd ramme og dermed blitt akseptert og gyldiggjort (Øvreeide, 2018, s. 12-18).

Ella Kopperud (2008) undersøkte hvordan familieterapeuter ved Familievernkontor praktiserer barneperspektivet i familier der foreldre er skilt eller separert. Hun fant at de fleste terapeuter foretrekker en praksis der de arbeider med foreldrene uten å involvere barna direkte ut fra en holdning om å beskytte barnet fra de voksnes konflikter. Kopperud fant også ut at kontorets kultur og praksis og den enkelte familieterapeuts praksis hadde en sammenheng: « ..når det ikke er tradisjoner og strukturer for barnesamtaler, eller familiesamtaler med barn og foreldre sammen, er det opp til den enkelte terapeuts preferanser, ferdigheter og engasjement» (Kopperud, 2008, s. 329).

Et etisk dilemma som dukker opp som tema for familieterapeuter er utfordringen med ivaretagelse både av barn og foreldre i familiesamtaler. Helgeland (2013) viser i sin

avhandling til eksempler fra informanter som møter på dilemmaet i sitt arbeid. Dette kan omhandle foreldre som omtaler eller snakker om sine barn på negative måter; kritiske kommentarer, barna blir gjort til syndebukker, eller at voksenproblematikk bringes inn. Utfordringene for familierapeuter ligger i å ivareta barna uten å støtte foreldrene og dermed risikere å stenge for viktige prosesser (Helgeland, 2013, s.195). Det kan synes som et enten – eller – dilemma om hvem skal være i fokus: barnet eller foreldrene og Helgeland peker videre på mulig utydighet i forhold til utøvelse av terapeutrollen i profesjonsetiske vanskelige situasjoner (Helgeland, 2013).

I en rapport; «Samtaler med barn» fra 2015 utført av Ask og Kjeldsen for Folkehelseinstituttet, belyses mange aspekter av det å samtale med barn. Her beskrives også flere vanlige argumenter for hvorfor barn ikke bør inkluderes i familierapi:

Et hyppig argument er at barn hjelpes indirekte ved systemiske intervensjoner rettet mot barnas omsorgspersoner uten at barnet selv deltar i familierapien. Foreldre kan hjelpes til å endre sine bidrag til familiens problemer gjennom å få veiledning, utvikle sine foreldrekompetanser og endre fastlåste mønstre i familien. Rapporten peker på manglende studier som viser dokumentert effekt på denne form for indirekte hjelp til familien gjennom foreldrene (Ask & Kjeldsen, 2015). Andre argumenter mot barns deltagelse er at barn og unge kan komme i lojalitetskonflikt til sine voksne og dermed velger å ikke dele sensitiv og viktig informasjon. Videre viser de til en større amerikansk undersøkelse utført av Korner & Brown (1990) blant familierapeuter som belyser manglende kunnskap og metoder til å inkludere barn (Korner & Brown, 1990). Det kan omhandle mangel på erfaringer med barn i samtale og gjennomføring av familiesamtaler slik at barn blir aktive deltagere, mangel på inntoning mot barnets tanker og følelser, lite anerkjennelse av barnet eller mangel på ferdigheter knyttet til å forhindre at barn eksponeres for sterk negativitet fra foreldrene innenfor rammen av familierapi (Korner & Brown, 1990).

2.4 Tidligere forskning

Studiens tema synes å være forsket på i liten grad selv om det finnes en rekke artikler og studier rundt temaer om *barn i samtaler*. Via digitale søk på ORIA, Bibsys, Google scholar, Fagbiblioteket, Nasjonal biblioteket, VID sitt eget bibliotek samt gjennom søkning av

doktoravhandlinger og masteroppgaver har jeg blant annet søkt på «barn i Familievernet», «familieterapeuters vurdering om barns deltakelse i familiesamtaler», «barns deltakelse i samtaler» og «familieterapeuters dilemma i samtaler med barn». Det finnes flere treff på søkeordene med beslektede temaer, men ingen treff på denne oppgavens tema. Det vil derfor være nødvendig for meg å anvende det mest relevante materialet jeg finner.

Litteratur og studier med søkelys på barn i vanskelige situasjoner som deltakere i samtaler finnes. I forhold til at barn ikke blir invitert inn i samtaler finnes det mindre av. Her følger noen eksempler:

Professor Astrid Strandbu (2011) viser til ulike barneperspektiv: Kunnskapsbasert barneperspektiv, voksnes syn på hva som er barnets beste og barnets eget perspektiv. Barns rett til deltakelse gjennom medvirkning og medbestemmelse er sentralt i et kunnskapsbasert barneperspektiv og er forankret i en oppfatning av at barnet har fått en posisjon og har rett på beskyttelse på lik linje med andre samfunnsgrupper som oppfattes som svake (Strandbu, 2011, s. 43). Voksnes syn på hva som er best for barnet fordrer kunnskap om generelle standarder for hva som er bra for barn generelt, men også kjennskap til forhold som gjelder det enkelte barnet i den situasjonen det befinner seg i. Dette er farget av de voksnes kompetanse, normative forankring og personlige erfaringer (Strandbu, 2011, s. 44). Barnets perspektiv er barnets egne meninger, tanker og beskrivelser av sin situasjon. Barnet kan tenke annerledes enn voksne om sin situasjon, sine behov og hva det prioriterer. Måten det legges til rette for meningsdanning og meningsytring vil ha betydning for om det er et gode for barnet eller ikke (Strandbu, 2011, s. 45). De ulike perspektiv styrer de voksne i møte med barnets meninger også når barnet skal få delta (Strandbu, 2011., 43-45).

Anne Helgeland (2013) presenterer i sin doktoravhandling «Profesjonsetiske utfordringer ved barns deltagelse i familierapi» perspektiver som peker på ulike dilemmaer familierapeuter kan stå overfor i samtaler med barn og foreldre som strever. Det retter seg blant annet mot kunnskapen om barn som kommer i lojalitetsklemme overfor sine foreldre som er i konflikt, barn som kan få det vanskeligere i sin relasjon til foreldrene om de forteller hvordan de egentlig har det, barn som beskytter andre søsken. Helgeland belyser hvilke refleksjoner familierapeuter gjør seg om deres egen resonans, etiske utfordringer og håndtering av de ulike situasjonene de kommer opp i (Helgeland, 2013). Hun viser til at

barn deltar i kun 4-5 prosent (SSB, 2008, 2011) av samtlige samtaler ved familievernkantorene (Helgeland, 2013, s.23).

I en artikkel fra «Fokus på Familien» utreder Ella Kopperud (Kopperud,2008) hvordan barneperspektivet håndteres av familierapeuter på Familievernkontor ved skilsmisse. Hun peker på den økte interessen for barnet som aktiv deltaker, og viser samtidig til innvendinger mot at barn skal delta. Kopperud henviser til Tjerslands (1992) betraktninger og bekymringer der han gjennom flere eksempler viser at barnet kan få for mye ansvar, ikke forstår konsekvensene av sine uttalelser, og en mulighet for å komme i en lojalitetsskvis mellom foreldre som er uenige om ulike forhold (Tjersland, 1992).

I en annen artikkel i «Fokus på Familien» (2000) argumenterer Magne Mæhle for at forskningsbasert kunnskap, både er anvendelig og nødvendig i familierapi. Han viser der til at utviklingspsykologiens kunnskap bidrar til å forstå sammenhengen mellom godt samspill med omsorgspersoner og barnets positive utvikling. (Mæhle, 2000, s.19). Mæhle argumenterer senere i sin doktoravhandling «Re-inventing the child in Familytherapy» (Mæhle, 2005) for å invitere barn inn i terapi.

Oddbjørg S. Ulvik (Ulvik, 2009) løfter i en artikkel i Tidsskrift for norsk psykologforening frem nyere forståelse av utviklingspsykologien av barnet som mer kompetent: «Diskursen om det sårbare «novisebarnet» er langt på vei erstattet av diskursen om «kompetansebarnet» (Ulvik, 2009, s. 1151). Barns kompetanse fungerer da som en begrunnelse for deres mer omfattende rettigheter (Ulvik, 2009). Videre beskrives premisset for barnets utvikling knyttet til sosial interaksjon.

Ulike eksempler på litteratur som vist over peker mot at det forskes på temaer om synet på barn påvirker hvordan terapeuter tenker og vurderer i forhold hvilken tilnærming til å gi barnet en stemme. Det er imidlertid et asymmetrisk forhold mellom voksne og barn i samtale; et maktforhold som påvirker de diskurser og holdninger som preger terapeutens forståelse og handling i møte med barn i samtale. Det vil jeg belyse i neste avsnitt.

2.5 Terapeuters personlige erfaringer

Denne delen er knyttet til hvordan familierapeutens personlige erfaringer fra eget liv påvirker de diskurser og holdninger de har med seg inn i samtaler med barn og foreldre,

men også hvordan disse samtalene gjensidig med kan innvirke på familieterapeuten. Jeg har i intervjuene med informantene spørsmål knyttet til disse temaene. Det vil derfor være relevant å vise til teori som underbygger de funn rundt dette som senere drøftes i kapittel 5.

2.5.1 Dialogen mellom det personlige og profesjonelle

I dette studiet rettes søkelyset mot familieterapeuters holdninger og refleksjoner rundt egne vurderinger i forhold til barns deltagelse i samtaler. I intervjusamtalene med informantene var noen av intervju spørsmålene blant annet knyttet til informantenes refleksjoner rundt egen oppdragelse som barn, erfaringer knyttet til å selv å være forelder og andre personlige erfaringer. Målet med dette var å belyse hvordan personlig liv og historie innvirker for terapeutene i sin profesjon.

Per Jensen undersøkte i sitt doktorgradsarbeid blant annet om hvordan de fortellinger som skapes i samtalens prosess mellom familieterapeuten og klienten påvirker terapeuten personlig som igjen har virkning på samtaleprosessen. Han gav eksempler på hvilke personlige verdier, normer og diskurser som innvirker i det terapeutiske arbeidet: blant annet synet på kjærlighet i parforholdet, barneoppdragelse, intimitet i nære relasjoner eller forholdet til religion (Jensen, 2007). Han viste også at det fremkom aksept, men også unnvikende holdninger blant familieterapeutene han intervjuet om hvorvidt personlige holdninger og diskurser innvirker og om det er positivt eller negativt å bringe elementer av terapeuten personlige liv inn i det terapeutiske arbeidet (Jensen, 2007, s. 111). To motstridende syn på det var for eksempel: å aldri bruke personlig bakgrunn i terapi, eller at personlige fortellinger kan være et meningsfullt bidrag i en terapiprosess (Jensen, 2007, s. 112). Når det gjelder å vise egne følelser i samtalen fant han også der ulike holdninger; i møte med glede og tristhet forteller terapeutene at det var vanlig at de kunne kjenne på disse følelsene og også vise det til en viss grad. Men i møte med sinne og aggresjon hos klienter kjente informantene på behov for å unnvike eller flykte. Informantene knyttet dette til personlige erfaringer fra oppvekst (Jensen, 2007, s. 118). Slik jeg ser det kan mønstrene og narrativ som forbinder klienten og terapeuten, være en måte å se på betydningen av private historier og erfaringer i familieterapi.

Dette viser til et annet aspekt; terapeuters kontinuerlige indre dialog i terapi prosessen. Psykolog og familierapeut Peter Rober viser i en artikkel til begrepet *indre dialog* til filosofen Mikhail Bakhtin's konsept om «the dialogical selv – a polyphony of inner voices» (Bakhtin, 1981 i Rober, 2005). Rober referer til terapeutens indre erfaringer, tanker og følelser som ennå ikke har kommet frem i terapien. (Rober, 2005, s.487). Dette har slik jeg forstår Rober (2005) sitt utspring i den eksistensielle opplevelsen av ens selv som person. I en annen artikkel viser Rober til forskning rundt hvem terapeuten er som person og dets rolle i terapeutisk effekt (Lambert & Ogles, 2004; Waampold & Imel, 2005): «Research shows that the person of the therapist is a major contributing factor to therapy outcome». Videre sier han og viser til Beutler et.al (2004): « It seems that therapists are most effective when they are sensitive to the specific needs of their clients (Beutler et al., s. 487, 2004 i Rober, 2017)....sensitivity and flexibility seems to be essential qualities of an effective therapist» (Rober, 2017, s.487). I møte med barn og foreldre på Familievernkontor kan denne kunnskapen overføres til å bety at terapeutens væremåte, personlige erfaringer og liv spiller en viktig rolle i opplevd virkning for klienten.

2.5.2 Kroppens tilstedeværelse – en veiviser

Å være deltagende og tilstedeværende familierapeut i samtaler, kan medføre kroppslige erfaringer når terapeuten blir berørt. En stemning kan kjennes rent kroppslig, men vi kan ikke si hvor det kommer fra. Et eksempel kan være når vi kjenner glede, men også når vi blir triste, eller kjenner på maktesløshet. Hvordan den kroppslige erfaringen i samtalen kan bidra til informasjon gjennom fornemmelser og hvilken betydning det kan ha for terapeutenes opplevelser kan synes å bidra til veien videre i samtalen. Det teoretiske perspektivet belyses gjennom grunnleggende ideer om kroppens væren og respons i møte med omverdenen.

I Anne Helgeland's doktoravhandling (2013) fremkommer funn rundt terapeuters møte med egne emosjonelle reaksjoner i terapirommet når vanskelige situasjoner oppstår. Det kan være handlingslammelse, fortvilelse, usikkerhet, avmakt og irritasjon. Skyldfølelse er også et tema. (Helgeland, 2013) De vanskelige følelsene gjenspeiler terapeutenes opplevelse av profesjonsetiske utfordringer som kan knyttes til å svikte barnet ved å ikke gi barnet den hjelpen Familievernkontorets mandat viser til (Regjeringen, 2022). *Impasse* er et terapeutisk

begrep som blir brukt om utfordrende situasjoner hvor terapeuten opplever å miste friheten, fleksibiliteten til å handle og slik bli fastlåst (Flaskas, 2007; Rober, 1999). *Impasse* knyttes til situasjoner i terapirommet som er preget av vanskelige følelser som fortvilelse, anger, skyld og skam. Ofte er følelsene knyttet til temaer som er vanskelige å snakke om.

Psykologen og filosofen John Shotter (Shotter, 2008) betoner betydningen av å se det hele innenfra, der våre automatiske kroppslige responser er vårt autonome uttrykk. Hans påstand er at våre ideer ikke begynner i hodet, men i kroppen (Shotter, 2008). Kroppslig viten kan forstås som anerkjennelse av relasjonell viten, som oppstår i et dialogisk møte der begges subjektivitet har en plass. Den indre dialogen som binder dette sammen, beskriver Peter Rober i det han kaller det *opplevde selv*, og det *profesjonelle selv* (Rober, 2005).

Terapeutens *opplevde selv*, viser til observasjoner terapeuten gjør som aktiviserer minner, fantasier, m.m. og som utløser responser som ikke er bevisst for hva som blir vekket i terapeuten. Terapeuten vil forsøke å hente ut informasjon om relasjonen og det som foregår ved å lytte innover i seg selv. Terapeutens *profesjonelle selv* derimot er det reflekterte selvet som forbereder sine responser i tråd med hva han eller hun oppfatter er riktig i øyeblikket. Den indre samtalen mellom disse to kan beskrives som den indre dialogen (Rober, 2005).

Filosofen Merleau-Ponty (1908 – 1961) var opptatt av at vår «væren» i verden som mennesker kan beskrives som kroppslige subjekter fordi vår intensjonalitet begynner med kroppen. Vi lærer om verden gjennom kroppen, og får dermed kunnskap gjennom kroppen om hvordan vi skal forholde oss til verden rundt oss (Merleau-Ponty, i Priest, 1998). Tom Andersen beskriver Merleau-Pontys ideer videre slik: Man forestiller seg at det er kroppen som først fornemmer en situasjon, altså før tanken forstår hva det handler om, og individet gjennomsøker ved hjelp av indre og ytre samtaler gjennom ord som på best mulig måte uttrykker og gir mening til det man har fornemmet (Andersen, 2005, s. 167). Videre utdyper Andersen at det går andre veien også; når ordene når frem til personen og berører, vil enkelte ord minne om noe som beveger den andre. Følelsene som vekkes kan bli så sterke at andre kan se eller høre det; de gjenoppliver noe som tidligere er erfart (Andersen, 2005). Jensen og Ulleberg kaller dette resonans og betegner det som en gjenklang mellom ulike oppfatninger av virkeligheten (Jensen & Ulleberg, 2011, s.308). Dette viser slik jeg forstår det at det umiddelbare erfarte gjennom kroppen også berører terapeutenes personlige

opplevelser og profesjonelle arbeid, og vil være knyttet til holdninger, vurderinger og handlinger de foretar seg i møte med barn og deres foreldre.

2.6 Familievernets rammeverk og mandat

Familieverntjenesten er et gratis lavterskeltilbud til alle familier, er underlagt taushetsplikt og krever ingen henvisning fra annen helseinstans. Det tilbys samtaler for par og familier med tema som: foreldreveiledning, foreldresamarbeid, familiekonflikthåndtering, i tillegg til meklingsamtaler (Barne- og familiedepartementet, 2022). Familievernet tar imot enkeltpersoner, par og familier. Hvert år kommer rundt 110 000 mennesker til familievernet for å få bistand til parforholdet, foreldresamarbeid, ulike utfordringer i familien eller mekling (Barne- og familiedepartementet, 2022). I disponeringsskriv Region Sør for Familievernkontor står det at krav om antall konsultasjoner per årsverk skal være 500 (Familievernet, 2022) men det finnes ingen styrings parametere på barn i kliniske samtaler, kun i mekling (Familievernet, Region Sør, 2022, s. 9). Kombinasjonen av en lav terskel for å be om hjelp og tidlig innsats før vansker vokser seg store, gir familieverntjenesten en unik posisjon til å forebygge og til å bidra til å løse konflikter og vanskeligheter i familiene (Familievernet, tjenestekatalogen, 2021).

2.6.1 Mandat

Rammevilkårene for familieterapeuter finner vi i Familievernets mandag beskrevet i Tjenestekatalogen for Familievern (Bufetat, 2022). Familievernets mandat beskrives slik: «Familievernets samfunnsmandat er å forebygge og avhjelpe relasjonelle vansker i familien, og styrke barns oppvekstvilkår gjennom gode relasjoner i familien» (Familievernet, Tjenestekatalogen, 2022). Oppvekstvilkår defineres i NOU fra 2015 slik: «Oppvekstvilkår defineres som de omstendigheter man vokser opp under. Med dette menes de fysiske, materielle, geografiske, psykiske og sosiale forhold. Vi kan se på oppvekstvilkårene som rammene for de potensielle mulighetene eller utfordringene som preger barndommen» (NOU 2015:8)

Videre beskrives ett av tilbudene i Familievernet som «Tilbud om samtaler til barn og ungdom», der de både kan møte alene og sammen med foreldre spesifisert som samtaler som omhandler mekling, foreldresamarbeidssaker og familiesaker (Barne-, ungdoms-, og familiedepartementet, 2022). På Kirkens Familieverns egne sider står det: «Familievernet ønsker at barn deltar i samtalene, der det er mulig» (Kirkens familievern, 2022).

I regjeringens disponeringsskriv fra 2022 står det: «Familievernet skal arbeide for et godt samarbeid med både barn og foreldre, og skal ivareta barnas rett til medvirkning» (Barne-, ungdoms-, og familiedepartementet, Region Sør, 2022). Det er slik jeg oppfatter et klart mål at barn er et viktig satsningsområde for etaten. Det kan synes som årsaken til lave tall for samtaler der barn deltar ligger et annet sted enn i målsettingen for arbeidet?

2.5.2 Barns rett til å uttale seg

For at barn under 16 år skal få uttale seg og komme i samtale på familievernkontoret, må foreldre med foreldreansvar gi sitt samtykke og står nedfelt i Lov om Familievernkontor (Lov om Familievernkontor, 2022, §6). Et unntak er avklaringstime, der et barn kan møte uten samtykke fra sine foreldre.

I tjenestekatalogen beskriver tilbudet til barn og unge at det er bra for barn å få mulighet til å si sin mening om det som angår dem. Barnets behov og meninger er viktig for både foreldrene og familievernet å kjenne til (Familievernet, 2022). Tilbudet omfatter blant annet: «...når foreldrene har tatt initiativ til å inkludere barna i foreldresamarbeid etter brudd, i andre familiesaker, i samtalegrupper for barn ved noen familievernkontor..» (Familievernet, 2022, s. 8).

I veilederen for samtaler med barn i mekling står det noe om når familieterapeuten må vurdere om det er hensiktsmessig å ta med barnet i samtale (her knyttet til mekling) når:

«En eller begge foreldre ikke synes å være klar for å lytte til barnets perspektiv. Mekler kan vurdere at barnet ikke er fristilt til å ytre egne opplevelser og meninger, eller at barnet risikerer å få negative reaksjoner fra en eller begge foreldre. Dette trenger ikke utelukke en barnesamtale, men det kan være hensiktsmessig å bruke

mer tid med foreldrene før barnet inviteres med» (Bufdir, 2022) Jeg har ut fra forskningsspørsmålene mine undersøkt hvordan Familierapeuter tenker og resonnerer når de skal vurdere om barn skal delta i samtaler og hva som påvirker terapeutenes vurderinger.

1. Hvilke faglige refleksjoner og begrunnelser har terapeuten for sin vurdering?
2. Hvilke personlige refleksjoner og begrunnelser styrer terapeutens vurdering?
3. Hvilke rammevilkår påvirker terapeutens vurdering?

Jeg ønsker å fange opp hvilke forforståelser og erfaringer informanter har med i sine vurderinger. Beskriver av tanker og opplevelser blir gjennom intervjuene og etterfølgende analyse fortolket av meg. Mine forforståelser (se kap. 1.4) påvirker og påvirkes i møte med informantene, og påvirker min fortolkning. Det krever min bevissthet gjennom hele prosessen i arbeidet med studiet. I dette ligger en fremheving av forskerens rolle. For å få tilgang på datamateriale som grunnlag for analysen, har jeg benyttet meg av en metode jeg mener er godt egnet til å komme så nær informantenes opplevelse av fenomenet som mulig. Denne metoden presenteres i neste kapittel.

3 METODE

Jeg vil i dette kapitlet redegjøre for mitt vitenskapsteoretiske ståsted, presentasjon av min metodiske tilnærming, datainnsamling, analysemetode, studiens bekræftbarhet, overførbarhet, generalisering og til slutt etiske problemstillinger.

3.1. Vitenskapsteoretisk ståsted

Empiri handler om å samle inn, analysere og tolke data og kjennetegnes som systematisk, grundig og åpent. Hensikten er å skaffe informasjon om sosiale virkeligheter, hvordan det kan analyseres og hvilken informasjon det gir om samfunnsmessige forhold. Hvilken metode som velges for å fremskaffe informasjon styrer forskningsprosessen og hvordan det fremkomne datamaterialet forstås og tolkes (Thaagard, 2009). Jeg har valgt kvalitativ metode for min studie fordi det søker å studere meningsinnholdet holdninger og handlinger har for de personer vi studerer.

Innhenting av informasjon i kvalitativ og kvantitativ metode og hvordan vi analyserer disse bygger på ulike forskningsidealer. Disse kan beskrives som idealer med fokus på å forklare fenomener for å finne årsakssammenhenger i forhold til å predikere naturlover; det nomotetiske vitenskapsideal, eller fokus på å fortolke erfaringer og opplevelser for å finne meningssammenhenger; det hermeneutiske forskningsideal (Kruse, 2003).

Det positivistiske paradigmet som er knyttet til det nomotetiske vitenskapsidealet og som kvantitativ metode tradisjonelt hører inn under, har blant annet sine røtter fra filosofene Renè Descartes (1596 – 1650) og August Comte (1798 – 1857). Målet var å komme frem til lovmessige forklaringer på sosiale og menneskelige fenomener på samme måte som man fant svar i naturvitenskapelige lover (Thornquist, 2003, s.12-13), enkelt sagt: menneske er rasjonelt og alt har en årsak som gir en virkning. Sett i lys av dette tenkesettet, ville alle mennesker erfare et fenomen likt. Her er det viktig å peke mot ontologien som kom som en motsetning til positivismen; postmodernismen.

Postmodernismen setter søkelys på språket og den betydning det har for vår oppfatning av virkeligheten. Kunnskap oppfattes som forbundet til kontekst, altså i relasjon til mennesker. Dermed blir vår kunnskap preget av de mennesker man omgir seg med og i konteksten det foregår i (Thagaard, 2009, s. 40).

En kvalitativ forskning gir forskeren mulighet til å få enkeltpersoners deskriptive nyanser, forskjeller og paradokser (Brinkmann & Kvale, 2015). Samtidig er dette en prosess mellom forskeren og den som studeres og vil i en intervjusituasjon foregå som en interaksjon mellom disse. Det betyr at også forskeren har med seg en forforståelse som påvirker den som studeres, og vil bidra til det datamaterialet som utvikles (Thagaard, 2009).

Sosialkonstruksjonisme hører inn under det postmoderne paradigme i det virkeligheten er en sosial konstruksjon der det fokuseres på fortolkning og forhandling av den sosial verdens betydninger (Gergen, 2010). Den amerikanske psykologen Kenneth Gergen knyttes ofte til begrepet, og hevder at virkeligheten er sosialt konstruert gjennom relasjon. Det betyr at ingenting er virkelig før menneskene er enige om at det er virkelig. Det sentrale i Sosialkonstruksjonisme er at når vi snakker sammen har vi nye måter å være til på (Gergen, 2010). I denne sammenheng er det naturlig å rette blikket mot hvordan vi oppnår kunnskap sett i dette perspektivet.

Ontologi er studier «læren om det værende, læren om det som er». Det beskriver hva som kjennetegner det værende, eller uttaler seg om det som eksisterer. Epistemologi betegner en strukturert erkjennelse av måter å tenke på og systemer for begrep som utgjør forutsetningene for kunnskap innenfor en gitt periode (Thomassen, 2006, s. 120). Mitt ontologiske og epistemologiske ståsted er fundert i det systemiske paradigme, mer presist – innenfor det sosialkonstruksjonistiske paradigme. Vår erkjennelse av hvordan kunnskap blir dannet vil i lys av systemisk forståelse være dynamisk og retter fokus mot samspill og relasjon (Jensen, 2009.,35- 36). Mer presist; Den systemiske forståelsen av menneskelig strev, er at utfordringer oppstår i samspill med og i relasjon til andre, og kan løses der. Dette forstår jeg som familierapeuters teoretiske forankring for sitt arbeid samtidig som de påvirkes av personlig historie og de rammevilkår de arbeider innenfor. Hvordan innvirker dette på begrunnelser for vurderinger om barnet skal inviteres inn til deltakelse i samtaler på Familievernkontoret?

Jeg er opptatt av hvordan vi relasjonelt påvirker hverandre i systemer, og at konteksten det foregår i innvirker. Dette har betydning for valg av metode jeg har valgt for studiets analyse. IPA har fokus på menneskers beskrivelse av sine livsopplevelser og er influert av sosialkonstruksjonisme. Det var derfor naturlig at mitt valg av analysemetode ble IPA.

Denne studien bygger på et fenomenologisk og hermeneutisk vitenskapsteoretisk ståsted. I min studie har jeg forsøkt å finne ut hvordan Familieterapeuter i Familievernet vurderer om barn skal delta i samtaler. Dette handler om den enkelte terapeuts tanker, erfaringer, opplevelser og hva som styrer og påvirker dem knyttet til deres vurderinger. Det er fenomenet jeg forsker på. Terapeutens beskrivelser av dette i møte med min tolkning og for forståelse som forsker, danner det hermeneutiske perspektivet på studien.

3.1.1 Fenomenologi

Ordet Fenomenologi kommer fra det greske ordet *phainomenon* og betyr *det som viser seg* eller *kommer til syne* og *logos* som betyr lære (Thomassen, 2006, s.82).

Fenomenologi undersøker det beskrivende og er utbredt som filosofisk tilnærming i kvalitativ metode. Det søker å fange opp enkeltpersoners subjektive opplevelser og oppnå en forståelse av en dypere mening i personens erfaringer. Filosofen Edmund G. A. Husserl (1859-1938) som grunnla filosofien rundt 1900-tallet søkte en fenomenologisk holdning som innebar en bevisst refleksiv handling med fokus på indre opplevelser eller persepsjoner av ting og handlinger. Han ville flytte fokus fra det vi tar for gitt i hverdagens opplevelser, de automatiserte oppfatninger av verden rundt oss, og konsentrere oss om vår persepsjon av den verden. Husserl mente at hvis vi virkelig kunne identifisere kjernen i det vi oppfatter om noe, vil det også kunne generaliseres slik at andre også kan forstå det (Smith et.al, 2009, s.12-16).

Filosofene Martin Heidegger (1889 – 1976), Jean-Paul Sartre(1905 – 1980) og Maurice Merleau-Ponty(1908-1961) videreutviklet denne vitenskapsteoretiske retningen. Merleau-Pontys forståelse av fenomenologisk metode peker mot en beskrivelse av det gitte så presist som mulig; en presis beskrivelse snarere enn å forklare og analysere (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 44-45). I neste kapittel vil Merleau-Pontys tanker bli belyst i tilknytning til utredning av IPA som metode. I dette studiet kan det eksempelvis handle om forståelse av hvilke felles trekk ved erfaringer familieterapeuter gjør seg om vurdering i forhold til barns deltakelse i samtaler.

Særlige trekk, essensen i selve opplevelsen og fylldige beskrivelser av dette er hovedprinsippene i IPA's forsknings metode (Smith et. al, 2009). Jeg har valgt IPA som

metode fordi jeg ønsker å komme så nær mine informanternes erfaringer og opplevelser som mulig. Deres tolkninger møter mine tolkninger av det de beskriver. Dette kan danne ny forståelse som igjen kan være grunnlag for ny kunnskap. Dette er hermeneutikkens vesen som tett knyttes til fenomenologien.

3.1.2 Hermeneutikk

Forståelse og mening kan sies å være sentrale begrep i hermeneutikken. Konteksten forståelsen og meningen fenomenet fremstår i er vesentlig når det gjelder å forstå ulike fenomen. Hermeneutikken representerte opprinnelig et forsøk på å tilføre høyere grad av sikker fundamentering av fortolkning av bibelske tekster. Med tiden utviklet det seg til å bli en mer generell filosofisk underbygning av fortolkning av tekster (Smith et. al, 2009, s.21). Hans-Georg Gadamer (1900 – 2002) som var influert av Heidegger og fremstår som den fremste fornyer av hermeneutikken i det forrige århundre. Han var opptatt av hvordan forståelse er mulig og sentralt for ham er: hva er det egentlig som foregår *i oss* og *med oss* når vi forstår noe (Thomassen, 2006, s.86). Han peker på at enhver forståelse forutsetter en annen forutgående forståelse; det han kaller en forforståelse (se kap. 1.4) eller fordom. Han ser ikke negativt på forforståelse, men mer som en bakgrunnskunnskap vi møter fenomener med. Vi møter tekster og handlinger med en tankemessig og erfaringsmessig bagasje som er med på å bestemme hvordan vi forstår og fortolker (Thornquist, 2003, s. 142).

Den hermeneutiske sirkel viser til prosessen i dannelsen av ny forståelse. Man kan ikke skille et fenomen fra fortolkningen av selve fenomenet og det kommer an på øyet som ser. Hermeneutikken viser til at det egentlig ikke finnes en sannhet, men at fenomener kan fortolkes på ulike nivåer. Det betyr at virkeligheten må forstås i den konteksten og sammenhengen fenomenet oppstår i. Det innebærer et fortolkningsprinsipp som peker mot at vi forstår delene i helheten og helheten ut fra delene (Thornquist, 2003). Gadamer mente at når vi som fortolkere blir en del av forståelsesprosessen, er vi med på å påvirke den nye forståelsen som oppstår. Vi kan ikke stille oss utenfor det materialet vi forsker på fordi vi bærer med oss vår forforståelse i møte med tekst eller det vi skal undersøke (Thomassen, 2006, s.163). Det er svært mange likhetstrekk mellom fenomenologi og hermeneutikk, og ifølge Hårtveit og Jensen (2004) er fenomenologi og hermeneutikk vevd sammen på en

måte som gjør at det ikke er mulig å skille dem. Smith, Flowers og Larkin (2009) peker på IPAs bruk av den hermeneutiske sirkel, særlig gjennom det de kaller «double hermeneutics». Det innebærer en prosess på flere nivåer: Som forsker har jeg tilgang til informantens erfaringer gjennom deres beskrivelser. Samtidig forstår jeg dette gjennom mine egne erfarings baserte forforståelser som igjen fortolker fenomenet.

3.2 Interpretative Phenomenological Analysis

IPA ble utviklet av Jonathan Smith på 1990 – tallet som et bidrag til psykologien. Smith et al. (2009) beskriver IPA som fenomenologisk, hermeneutisk og ideografisk. Ideografi defineres som vitenskap som beskriver eller forklarer enkeltfenomener, i motsetning til generaliseringer knyttet til et fenomen (Smith & Osborn, 2008, s. 56) Smiths mål for metoden var å befeste en egen kvalitativ tilnærming til forskning innen psykologi, og ikke lenger låne metoder fra andre felt (Smith et.al., 2009). IPA søker å forstå hvordan én særskilt opplevelse er for én særskilt person, på detaljnivå. På den måten kan man si at IPA er ideografisk. Ideografi er opptatt av det enkelte tilfelle i motsetning til nomografi som undersøker på gruppenivå. Det ideografiske utspiller seg på to plan: Det særskilte i form av detalj, i ønsket om å forstå et fenomen i perspektivet til noen utvalgte mennesker, og på et annet plan i kontekst. Dette er grunnen til at IPA gjør forsøk med få informanter (Smith et. al., 2009, s. 29). Metoden fokuserer på hvordan mennesker reflekterer og gir mening til sine liv, og hvordan de forstår og vektlegger opplevelser gjennom tolkning (Dallos & Vetere 2005). Målet er å få frem hvordan en opplevelse er, og hvordan den er en del av livet. Selv om metoden kan brukes i enkeltkasus-studier, for å belyse og bekrefte spesielle tema, vil metoden også gi mulighet til å se etter forbindelser mellom flere menneskers opplevelser, som kan bidra til å trekke ut generelle sider ved et fenomen (Smith et. al., 2009). IPA som metode retter også fokus mot forforståelsen i møte med informantens fortellinger og beskrivelser som utvider og dermed belyser forskningsprosessen (Smith et al., 2009). Det betyr at metoden gir rom for individuelle og subjektive beskrivelser av et fenomen, og analysemetoden gir rom for informantenes unike erfaringer, men rommer også forskerens fortolkninger av fenomenet. Her er prinsipper for den hermeneutiske sirkel gjeldende fordi helheten sees i lys av delene, og delene i lys av helheten. Bevegelsen foregår mellom helhet og deler. Det utvider min forståelse av det innsamlede datamaterialet. Egen analyse og

fortolkning tilfører perspektiver som forfatteren ikke kan gi. Det innebærer systematisk og detaljert granskning av tekstens innhold og hva som fremtrer som meningsbærende sammenhenger. Dette forutsetter en tett innlevelse i informantens ståsted, kontekst og erfaringer (Smith et al., s. 23). Det medfører bruk av sansene til å fange opp det som sies mellom linjene; som oppfattede fornemmelser og utforskning av dette sammen med informanten. Den franske filosofen og skolelæreren Merleau-Ponty, var opptatt av at mennesket ikke er delt i kropp og sinn, men at kroppen er sammenvevd med sinnet; at persepsjon er sentral i forståelsen av verden omkring oss og oss selv i verden.

Underliggende kvaliteter for en IPA forsker er å ha åpent sinn, være fleksibel, tålmodig, empatisk, og være villig til å: «enter into, and respond to the participant's world» (Smith et al., 2009, s. 55).

Eksempel på andre kvalitative metoder til forskjell for IPA, er Narrativ metode der intervjupersonens fortelling er i fokus; på handlingene i og oppbygningen av fortellingene. Narrative analyser utarbeider fortellingens strukturer og deres handlinger. Analysen kan være rekonstruksjoner av historiene med fortettet og mer sammenhengende form som sammenfatter flere historier til en «typisk» historie basert på historiene til sammen (Kvale & Brinkmann, 2015, s.251).

Diskursiv analyse fokuserer på hvordan kunnskap og sannhet skapes gjennom diskurs, og på maktrelasjoner i diskursen (Kvale & Brinkmann, 2015). Foucault(1926-1984) har inspirert diskursanalyser i senere tid gjennom sin diskursive analyse(1972) om maktrelasjoner. Diskursanalyse ser på hvordan det anvendte språket brukes til å skape, opprettholde og ødelegge forskjellige sosiale bånd, og oppfatter at den menneskelige verden er sosialt og språklig konstruert (Kvale & Brinkmann, 2015, s.255).

IPA sitt vitenskapelige teoretiske grunnlag er hermeneutisk fenomenologi. Jeg vil nå redegjøre for hvordan jeg har samlet inn datamateriale for dette studiet.

3.3 Datainnsamling

I denne delen viser jeg hvordan jeg samlet inn data og viser til refleksjoner rundt denne prosessen.

3.3.1 Utvalg og rekruttering av informanter

I dette studiet har familieterapeuter og psykologer som arbeider ved Familievernkontor vært aktuelle kandidater for datainnsamlingen til prosjektet. Deres erfaringer måtte være fra kliniske samtaler der barnet potensielt kan være deltager: familiesamtaler i forhold til parproblematikk, samarbeidssaker, familiesaker og barnesamtaler. Meklingsamtaler er ikke inkludert i studien. Det er fire informanter som har bidratt med data, og er utdannet familieterapeuter som enten har videreutdanning i familieterapi, innehar mastergrad eller er psykolog.

Invitasjon ble sendt til mulige informanter ved andre Familievernkontor enn der jeg arbeider for deltakelse i dybdeintervjuene (Thagaard, 2018, s.55). Jeg ønsket å rekruttere 4 informanter. Et informasjonsskriv (vedlegg 2) om masterstudiet gav utfyllende informasjon om bakgrunnen for studien samt presentasjon av problemstilling og forskningsspørsmål. Samtykkeskjema (vedlegg 3) medfølgte og sikret at forsknings deltakerne fikk tilstrekkelig informasjon om forskningsfeltets formål, hvem som får tilgang til data, oppbevaring av data, hvordan resultatet blir brukt og følgene av å delta (Thagaard, 2018, s. 23). Dette gav deltakerne grunnlag for om de ønsket å delta, samt å kunne trekke seg fra studiet (Johannessen et al., 2016, s.86). Informantene kontaktet meg gjennom e-post, vi utvekslet deretter telefonnummer og avtalte tid og sted for intervju. Rekrutteringen foregikk ved at jeg benyttet min leder ved Familievernkontoret jeg arbeider ved som videreformidlet forespørsel til andre ledere gjennom Familievernet. Denne metoden kalles snøball metoden (Johannessen et al., 2016, s. 121). Smith et al., (2009) gir gode argumenter for at utvalg på fire er stort nok, i det de anbefaler at tre til seks kandidater i en IPA studie vil kunne lønne seg. Dette vil sikre nok tilfeller av meningsfulle poenger av likheter og forskjeller blant deltagerne uten at datamaterialet blir for stort (Smith et al., 2009, s. 51).

Strategisk utvalg betyr at en bestemt målgruppe informanter med kunnskap og erfaring må rekrutteres for å få nødvendig data innsamling (Johannessen et.al., 2016, s. 115). Dette mener jeg er hensiktsmessig for min studie. Målgruppen min er familieterapeuter som er ansatt ved utvalgte familievernkontor. Kriterier for utvelgelsen er beskrevet tidligere i denne oppgaven (se kap. 1.3).

3.3.2 Utarbeidelse av intervjuguide

En intervjuguide (vedlegg 4) med semistrukturert form ble utarbeidet med grunnlag i intensjonen om å få frem informantenes beskrivelser etterfulgt av min fortolkning. Det betyr at hovedtemaer var gitt, men gav også åpenhet og mulighet for endring i rekkefølgen av spørsmålene underveis i intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015). Hovedspørsmålene var rettet mot informantenes erfaringer og synspunkter og oppfølgingsspørsmål oppmuntret til å gå i detalj og dybde (Thagaard, 2018, s. 91). En intervjuguide bør inkludere små pauser for å gi anledning til refleksjon. Det kan gi fylldigere, utdypende svar (Thagaard, 2018, s. 96).

Jeg utførte et prøveintervju i forkant med en kollega som var familieterapeut. Gjennom dette oppdaget jeg at noen av spørsmålene trengte grundigere. Dette gjaldt spørsmålet om personlig begrunnelse for vurderinger terapeutene gjør i forhold til problemstillingen, og om forskjell på situasjoner når det gjaldt trygghet og utrygghet i samtaler med barn. Her var det nyttig å spissformulere spørsmålet tydeligere inn mot terapeutens egen opplevde trygghet/utrygghet i samtaler og om dette hadde fundament i personlige erfaringer.

3.3.3 Gjennomføring av intervjuene

Jeg har valgt å samle inn data ved dybdeintervju. Dette gjøres for å fange opp mange ulike synspunkter på temaet for studiet, der håpet er at informantene vil reflektere, gi uttrykk for personlige og eventuelt motstridende synspunkter som kan peke på diversiteten og kompleksiteten i temaet. Det muliggjør en dypere undersøkelse av informantens beskrivelser (Smith et.al.,2009, s. 56). IPA intervju krever at intervjuer engasjerer seg dypt, og tilstedeværende lytter til i informantenes beskrivelser av tanker, erfaringer og opplevelser av disse. Smith et al. (2009) sier om dybdeintervju at det skal fasilitere en interaksjon som tillater deltakerne å fortelle deres egne historier med egne ord (Smith et al., 2009, s.57). I overenstemmelse med fenomenologisk tilnærming, må jeg som intervjuer ha maksimal åpenhet overfor fenomenet som studeres, aktivt lytte for å oppfatte det som blir sagt, og hvordan det sies (Kvale & Brinkmann, 2015, s.170).

Jeg brukte lydopptak som hovedverktøy i intervjuet for å kunne transkribere etter intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 206). Det er en forutsetning for at data kan studeres. I intervjuene ønsket jeg å legge opp til et rolig tempo, unngå flere spørsmål på en gang, la

informanten svare før nytt spørsmål, observere kroppsspråk og ansiktsuttrykk. Det non verbale uttrykket kan i tillegg til det verbale, anspore meg til å fange opp noe som ikke sies med ord. Intervjuet foregikk på informantenes respektive arbeidsplasser.

Som intervjuer kunne jeg merke egen endring fra første intervjuet til det siste intervjuet. Første intervju var preget av større grad av nervøsitet og fokus på intervjuguiden enn i de neste intervjuene. Etter gjennomlytting av lydopptaket, ble jeg mer oppmerksom på det informanten sa. Samtalene varte fra 54-76 minutter, med ulikt tempo og intensitet. Informantene hadde mange refleksjoner og tanker rundt problemstillingen som jeg fant interessante for studien.

Min egen analyseprosess pågikk før, underveis og i etterkant av intervjuene. Egen forforståelse var jeg bevisst på, og forstod at jeg måtte jobbe med meg selv for å være lyttende og i en ikke-vitende posisjon. Ikke-vitende posisjon refererer til en filosofisk holdning om at det er umulig å forstå en annen fullt ut og at det er våre samtalepartnere som er de egentlige ekspertene, Det er de som kan noe om sitt liv. Det var viktig at min forforståelse ikke skulle bli til hinder for aktiv lytting etter informantenes beskrivelser og meninger. Mine punktueringer bar likevel preg av min forforståelse. Per Jensen (2009) forklarer begrepet slik; «..når noe fremstår som informasjon, kommer det av at vi fastholder visse punkter i den sirkulære prosessen. Å fastholde et slikt punkt kalles å punktuere» (Jensen, 2009, s. 37).

Etter hvert intervju og gjennomlytting oppdaget jeg at jeg kunne gått dypere inn i informantenes refleksjoner ved enkelte punkter, men foretok hele tiden underveis i intervjuet løpende vurderinger i forhold til avsporing. Det ble et dilemma mellom å få sammenlignbare svar og refleksjoner og å holde meg til intervjuguiden i så stor grad som mulig uten at det skulle bli til hinder for informantenes spontane tankerekker og perspektiver.

3.3.4 Transkripsjon

Jeg valgte å transkribere intervjuene selv, og transkriberte ord for ord, utelukke en del av lyd-uttrykkene, men tok med det som innebar signifikans for analysen. Gjennom å transkribere selv, fikk jeg god innsikt i materialet ved å lytte nøye, få med pauser som jeg i

transkripsjonen har skrevet med prikker (...). Jeg ble gjennom transkripsjonsprosessen bedre kjent med hastigheten, intensiteten, tonefall og vektlegging av ord som jeg tror jeg ikke ville fått med meg på samme måte hvis andre skulle transkribert for meg. Gjennom dette begynte allerede her en analyseprosess i meg slik Langdridge (2006) beskriver. Alle informantene ble anonymisert i transkripsjonen ved at de fikk en bokstav som ikke hadde noe med deres virkelige navn å gjøre.

Informantene var i forkant klar over at de ikke skulle navngi noen i sine eksempler slik at også tredjepart ble anonymisert (Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2018). Jeg hadde etter anbefaling (Smith et al., 2009) laget god plass på hver side av transkripsjonen til det neste steget i arbeidet (se eks. i neste avsnitt).

For å understreke viktigheten av pågående analyse i arbeidet med empirien, peker Thagaard (2003) på at den kvalitative forskningsprosessen er preget av utydelige overganger mellom innsamling av data og analyse, og at analysen gjerne starter når man begynner samtalen med informantene.

3.4. Analyseprosessen

IPA metoden innebærer en strukturert måte å bearbeide datamateriale. Det preges av en transparens både i forhold til hvordan arbeidet med materialet har foregått, men også vektlegging av meg som delaktig i denne bearbeidingsprosessen og en tydeliggjøring av nettopp dette. Metoden har seks steg som er til hjelp for å komme så tett på informantens beskrivelse slik at det ideografiske ivaretas (Smith et al., 2009):

1. Lesing og re-lesning av intervjuene/transkripsjonene
2. Innledende analyse – lage notater i transkripsjonene
3. Utarbeide viktige temaer
4. Lete etter sammenhenger mellom de fremvoksende temaer
5. Gå til neste intervju
6. Se etter mønstre på tvers av intervjuene

3.4.1 Steg 1 Lese og re-lese

Ved å lese, og re-lese (Smith et. al, 2009, s. 82) begynte jeg å legge merket til elementer av samtalene som fremstod tydeligere og noterte det i høyre marg i transkripsjonen. Her var ikke meningen å tolke, men fange informantens forståelse og hvordan det ble sagt. Jeg opplevde dette steget som krevende på mange måter, men også svært interessant. Krevende fordi det var mye materiale å ta av, og vanskelig å gjøre utvelgelser når alt opplevdes viktig. Det interessante var å sammenholde det jeg begynte å se med mine egne forforståelser.

3.4.2 Steg 2 Innledende analyse

Det andre steget av arbeidet innebærer å danne seg et begynnende bilde av fremtredende konturer fra datamaterialet. Jeg hadde etter anbefaling (Smith et. al, 2009, s. 93) laget tomme kolonner på hver side av transkripsjonen. Jeg brukte venstre kolonne til å notere tanker jeg fikk om tema det kunne omhandle, og noterte inn teori jeg mulig kunne knytte det til (Se fig. 1). Her måtte jeg bruke mye tid til refleksjon; det var ikke umiddelbart lett å se forbindelser med teori. Jeg opplevde at det tok svært lang tid, men jeg ser i etterkant at det gav meg god oversikt og nærhet til materialet. Jeg jobbet med steg 2 og 3 samtidig fordi jeg opplevde at disse gled over i hverandre, og forsøkte medbringe en hermeneutisk forståelse i prosessen. Jeg tok for meg ett intervju av gangen og streket under det jeg fant viktig i transkripsjonen sett i lys av problemstillingen. Informantene fikk ulike farger som senere i prosessen lettet arbeidet med å klippe og lime inn i skjema jeg utarbeidet for oversikt over mulige tema.

Eksempel fra transkribert tekst (informant 1, blå farge) med egne notater: (Fig.1)

Tolkning	Transkripsjon	Meningsfortetning
Barnet som ressurs, meningsbærer i eget liv A.Strandbu? Magne Mæhle?	«Der tenker jeg det er veldig meningsfullt å få barnet sin stemme direkte inn for å høre hva er de egentlig ønsker...for noen ganger kan vi tenke at vi vet hva de ønsker, men så er det ikke alltid riktig».	Barnets egen stemme for å sjekke ut om vi voksne har forstått

Gjennom denne fasen var min tolkning av signifikante utsagn og nøkkelord for-stadiet til å danne overordnede tema. IPA er en inter-fenomenologisk analyse, så tekstbitene representerte både en fortolkning og en forståelse som ble dannet i møtet mellom meg som forskeren og informanten ved en sam-tolkning. Det betyr at en annen forsker kunne vektlagt andre funn enn de jeg kom frem til.

3.4.3 Steg 3 Utarbeide viktige tema

Jeg laget meg nå et skjema med kolonner. Etter å ha gjennomgått hele transkripsjonen begynte jeg å lime inn de ulike tekstbitene med fargekode for informanten i skjemaet i kolonnen jeg mente det passet inn under (se fig. 2). Hver kolonne representerte mulig tema hver av tekstbitene kunne passe inn under.

Eksempel på skjema med tema-kolonner med signifikante utsagn: (Fig. 2)

Blå: Informant A Grønn: Informant B Lilla: Informant C Orange: Informant D				
Barn er prisgitt sine foreldre	Hjelpeløst barn må beskyttes	Terapeutens gjenklang fra egen barndom	Annen struktur i samtaler med små barn	Ikke undergrave foreldrenes posisjon/foreldre skapet
<p>*Frykt for at barna skal få relasjonsansvar</p> <p>*Hvis det oppstår allianse med foreldrene: håp for barnets situasjon, lettere å invitere barnet med i samtalen.</p> <p>*De voksne har alltid relasjonsansvar.</p> <p>*Barn prisgitt sine foreldre og deres evne til å inkludere dem i familiens utfordringer.</p> <p>*Drøfter dilemmaer: Barnets behov og rett til å bli sett, men dilemma hvis barnet bare i kraft av rammebetingelser eller foreldres uvilje/konflikt bare kan sees i liten grad – hva er best for barnet? Vanskelig for terapeuten.</p>	<p>*Barnet må beskyttes i foreldrenes konflikt</p> <p>*Barnet må beskyttes mot noe de ikke kan påvirke</p> <p>*Barnet må slippe å komme i lojalitetskonflikt mellom foreldrene sine</p> <p>*Terapeuten tar parti med barnet hvis forelder gir barnet relasjonsansvar til barnet, kan føre til konflikt med mellom terapeut og forelder.</p> <p>*Barn som strever med å uttrykke seg – skåne barnet, være varsom.</p> <p>* Barnet må beskyttes hvis handlingsrommet ikke <u>tillater</u> å møte barnets behov og ønsker.</p> <p>*De voksnes behov får mest plass.</p> <p>*Barnet må beskyttes.</p>	<p>*Terapeutens egen barndomserfaring – ikke bli sett som barn i foreldrenes egne utfordringer.</p> <p>*Vil at barnet skal oppleve at terapeuten er nysgjerrig men varsom i møte med dets fortelling.</p> <p>*Terapeuten opplevde selv at foreldre ikke tok <u>relasjonsansvar</u>, påvirker meg i møte med barn – på vakt, beskytte barnet.</p> <p>*Lettere å inn tone seg med barn som opplever frykt og usikkerhet.</p> <p>* Egen oppvekst med utrygg tilknytning: preget synet på at barn må bli sett og hørt.</p> <p>*Privat: Som forelder til egne barn; fin og viktig opplevelse å bruke mye tid med barnet. Per Jensen <u>doktoravh.</u></p>	<p>*Må strukturere timene annerledes når små barn er med, ikke bekvem med det.</p> <p>*Ikke komfortabel med bruk av leker, dukker, spill – styrer unna.</p> <p>*Å tegne en sjelden gang er ok.</p> <p>*Lite kompetanse/erfaring i arbeide med små barn, styrer unna.</p> <p>*Bedre m samtale større barn/ungdom; da kan vi bruke samtalen som verktøy, det føles mer komfortabelt.</p> <p>*Terapeuten blir mindre sliten når det er vant struktur med samtalen og terapeuten har regi.</p> <p>*Terapeuten bevisst sin maktposisjon – <u>maktubalanse</u> i samtalen.</p> <p>* Terapeuten ser også at verktøy, som det å tegne, kan</p>	<p>*Feil at barn skal få snakke på egne vegne uavhengig av sine foreldre. Tilknytningssystemet gjør at det kan slå tilbake på barnet.</p> <p>*Faglig skjønn som terapeut må vike i respekt for foreldrenes posisjon.</p> <p>* Ikke undergrave foreldrenes kompetanse; kan slå tilbake på barnet. Terapeuten bruker da sin faglige kompetanse til å reparere – styrke foreldrenes ressurser.</p> <p>* Ivareta foreldreskapet: begge foreldre tas på alvor ved krav om samtykke fra begge før barnet kan samtale.</p> <p>*Indirekte hjelp til barna hvis foreldrene får hjelp.</p>

Det fenomenologiske i tekstbitene beskriver følelse, tanker og erfaringer hos informantene.

Det var viktig for meg å holde meg så nært som mulig til transkripsjonen gjennom sitater og abstraksjoner for å beholde ideografisk tilnærming.

3.4.4 Steg 4 Sammenheng mellom fremvoksende tema

Å finne overordnet sammenheng mellom de ulike temaene ble det vanskelig. Temaene gled i stor grad over i hverandre, og jeg strevde med å se overordnede temaer. Det ble mange skjemaer med flere og flere kolonner. Jeg ser i etterkant at jeg mulig tok med for mange utsagn og nøkkelsetninger; det ble etter hvert et stort materiale å håndtere. Det var til stor hjelp å lage store ark med utklipp jeg kunne henge opp på en vegg for å skaffe oversikt.

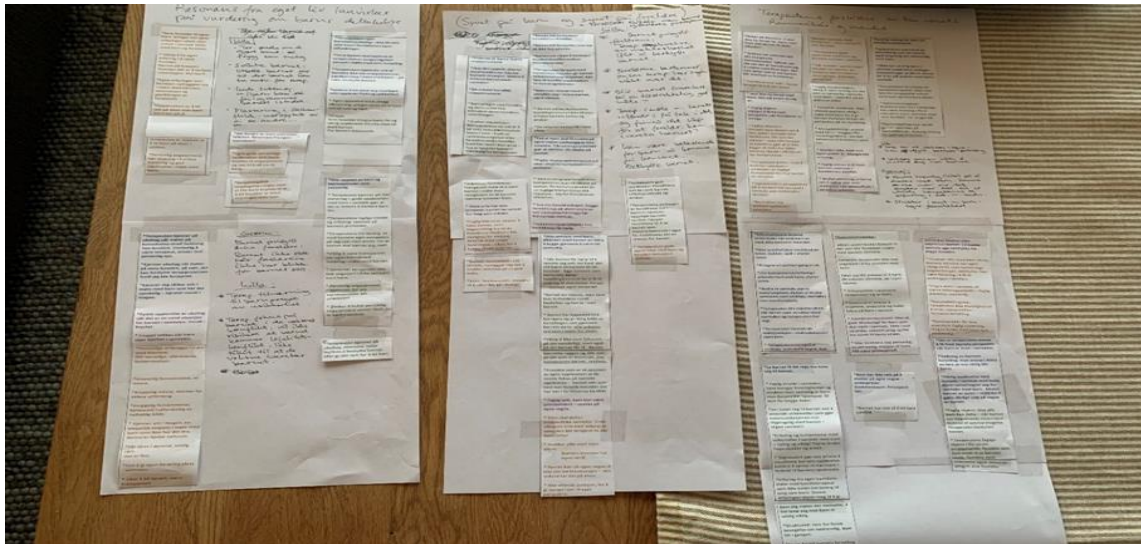
3.4.5 Steg 5 Gå over til neste intervju/transkripsjon

Jeg arbeidet meg gjennom steg 1-4 for hvert intervju for å best mulig ivareta det ideografiske ifølge Smith, Flower & Larkin(2009). Det var viktig å følge disse stegene for å holde hver informants datamateriale adskilt.

3.4.6 Steg 6 Finne hovedkategorier og under funn

I denne siste del av prosessen skulle jeg finne overordnede funn for alle kategoriene. I alt fikk jeg 18 tema som jeg nå skulle samle til noen få hovedfunn. Jeg identifiserte 3 hovedfunn og 6 underfunn. Navngivning av hovedfunn ble gjort gjennom refleksjoner både knyttet opp til teori jeg hadde notert meg og tolkning av utsagn og nøkkelord fra transkripsjonene. Utvalg av sitater ble gjort for å underbygge funn. Siden jeg tidligere i prosessen hadde kategorisert fargekodede utsagn i kolonner under tema, hadde jeg allerede gjort en sortering i forhold til tema og kategorier slik at jeg nå kunne fokusere på identifisering av hovedfunn. Se fig.3

Arbeid med tre hovedfunn: (fig.3)

Med utgangspunkt i tre hovedfunn, jobbet jeg meg fram til 6 under funn fordelt under de tre hovedfunnene. Disse samlet jeg i tre konvolutter som jeg senere brukte når jeg skrev Funnkapittelet (kap. 4) og i Drøftingskapittelet (kap. 5). Spørsmål som: Hvilke fellestrekk har de ulike kategoriene, hvilke temaer gjentas i utsagnene var en del av det kreative arbeidet – ble stilt.

3.4.7 Troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet

Validitet handler om tolkning av data og gyldigheten av funnene, altså om det er troverdig. Gjennom transparens og teoretisk forankring, vil studiet øke sin troverdighet. Det skjer gjennom kritiske spørsmål underveis i forskningsprosessen, være transparent og redegjøre for hvordan jeg kom frem til fortolkningen. Jeg jobber selv som Familierapeut ved et Familievernkontor, og har god kunnskap om det informanten beskriver. Det kan være en styrke, men samtidig en fare for at noe av informasjonen tas for gitt og dermed går glipp av nyanser (Thagaard, 2013). Tolkning av data må begrunnes, og det er nødvendig med transparens i forhold til gjensidig påvirkning i den relasjonen som oppstår i forskningsprosessen.

Bekreftbarhet viser til hvor pålitelig forskningen er (reliabilitet). Det stilles ofte kritiske spørsmål til forskerens bekreftbarhet ved behandling av intervjuets data da det allerede i transkripsjoner kan forekomme mistolkning. Bevissthet gjennom mitt transkripsjonsarbeid

har bidratt til å unngå slike «feil» ved å unngå å gjette meg frem til hva informanten sier når det oppstår uklarhet. På denne måten har jeg ikke tillagt ord i transkripsjonen informanten ikke har sagt. Det kan likevel stilles spørsmål ved forskningen fordi en annen forsker vil stille spørsmålene til informant på en annen måte, og dermed bidra til annen tolkning.

Overførbarhet dreier seg om å kunne overføre kunnskap ved beskrivelser, fortolkninger og forklaringer som er nyttige på andre områder enn det som studeres (Johannessen et. al., 2016, s.231). I kvalitativ forskning er det den kunnskapen som erverves gjennom studiet av fenomener, og det er fortolkning av dataene som gir grunnlag for generaliserbarhet, altså om det er kunnskap som kan være relevant for andre situasjoner er det overførbar kunnskap (Thagaard, 2018, s. 182).

Dette studie omhandler hvordan og hva som styrer terapeuters vurderinger om de skal ha samtaler med barn. Det kan bidra til utvidede perspektiver i forhold til temaet i andre kontekster der voksne kan ha samtaler med barn.

3.5 Etiske problemstillinger

Etisk bevissthet innebærer å ta hensyn til det faktum at kvalitative intervjuundersøkelser behandler menneskers tanker og opplevelser. Med det menes at den kunnskapen som oppstår i det mellommenneskelige samspillet mellom intervjuer og informant, påvirker vårt syn på menneskets situasjon (Kvale & Brinkmann, 2015). Det innebærer at det materialet som kommer frem må håndteres med varsomhet.

Behovet for å gå i dybden i spørsmålsstilling må balanseres opp mot respekt overfor informantenes grenser som kan virke invaderende eller krenkende (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 96). Bevissthet rundt min egen forforståelse (se kap 1.4) fremkommer i studiet, fordi det påvirker prosessen i intervjuene, fortolkning og dermed også funn. Jeg trenger å være transparent rundt egne tanker og holdninger og forsøke å tre ut av rollen som forkjemper for barnets stemme, være nøytral, ikke kritisk og lyttende til informantene. Min kunnskap fra mange år i arbeid med barn er nyttig å ta med i refleksjoner knyttet til min forforståelse. Thagaard (2018) sier at gjennom kvalitativ forskning utvikles forståelse av fenomener gjennom fenomenologisk og hermeneutisk interaksjon (Thagaard, 2018, s. 19).

Det forstår jeg som samspill og gjensidig påvirkning mellom teoriforankring, innsamlet data, hvordan det samles inn, forforståelse og tolkning.

Konfidensialitet handler om beskyttelse av deltakerne ved anonymisering i presentasjon av resultater. Det bidrar til oppmerksomhet mot analysens presentasjon av forståelsen av de sosiale fenomenene (Thagaard, 2018, s. 24). Konfidensialitet i studiet refererer til at jeg som forsker og informantene blir enige om hvilke data som fremkommer i intervjuet kan brukes til. Det betyr at deltakerne ikke identifiseres, men samtidig er innforstått med at innhenting av data er nødvendig for gjennomføringen av studiet samt sikre reliabilitet og validitet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 106). Alt vil være oppbevart på kryptert minnebrikke bare jeg har tilgang til, og slettes når studiet er ferdigstilt (Thagard, 2018, s26). Min masteroppgave behandler personopplysninger og faller derfor inn under personopplysningsloven (2011). Det betyr at prosjektet er godkjent av Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (NSD.no, 2022).

4 FUNN

I dette kapittelet presenteres de hovedfunn og underfunn identifisert ved hjelp av IPA (Smith et. al., 2009). Problemstillingen som var utgangspunktet for analyse arbeidet var:

«Hva er familieterapeuters refleksjoner og vurderinger rundt barns deltagelse i samtale i Familievernet?»

Gjennom forskningsspørsmålene skal studien svare på problemstillingen:

1. Hvilke faglige refleksjoner og begrunnelser har terapeuten for sin vurdering?
2. Hvilke personlige refleksjoner og begrunnelser styrer terapeutens vurdering?
3. Hvilke rammevilkår påvirker terapeutens vurdering?

Ved hjelp av seks steg beskrevet av Smith, Flowers og Larkin (2009) som fremstillingsmetode av analyseprosessen har jeg kommet frem til følgende tre hovedfunn og seks underfunn:

1. **Synet på barn og synet på foreldre**
  - Sårbart barn må beskyttes eller barnet som ressurs?
  - Foreldre vet best eller?
2. **Terapeutens minner fra eget liv og dets innvirkning i det profesjonelle**
  - Minner fra eget liv påvirker i det profesjonelle
  - Kroppen forteller
3. **Familievernets mandat og rammevilkår kan tolkes ulikt**
  - Barnets rett til å uttale seg
  - Familievernets mandat og rammevilkår tolkes individuelt?

Funnene er gjort med bakgrunn i min egen forforståelse (Se Kap.1.4) og tolkning. Andre som forsker på dette tema ville sannsynligvis komme frem til andre funn og. Hvert av funnene illustreres med utsagn fra informantene. Funnene beskrives gjennom min fortolkning og med bakgrunn i min forforståelse.

4.1 Kort oversikt over informantene

Informantene arbeider for tiden ved flere Familievernkontor og har lang erfaring i samtalearbeid med barn både fra tidligere ansettelse og i Familievernets kontekst. De har

også arbeidet ved andre institusjoner med behandling av barn og familier som BUPA, BUP og barnevernet.

Informant 1: Rita. Familieterapeut, erfaring fra Barnevern, BUPA

Informant 2: Gitte. Familieterapeut, erfaring fra Barnevern, BUPA

Informant 3: Bjørn. Familieterapeut, Barnevern, BUP

Informant 4: Kristian, Psykologspesialist, BUP

4.2 Hovedfunn 1: Synet på barn og synet på foreldre

Informantene beskriver sin hverdag med stor grad av fortløpende vurderinger både i forberedelse av saker de holder på med, underveis i samtaler og vurderinger for videre arbeid. Det første forskningsspørsmålet i dette studie er knyttet opp til det faglige skjønn terapeutene må utvise når de vurderer om barn skal delta i samtaler. I dette hovedfunnet fremkommer det refleksjoner og tanker som styrer det faglige skjønn i møte med barnet som klient.

4.2.1 Underfunn 1 og 2: Sårbart barn må beskyttes eller barnet som ressurs?

Alle informantene beskriver ulike perspektiver på barnet som sårbart. Dette beskrives om ubehagelig på flere plan.

Rita beskriver en tilbakeholdt tilnærming til å invitere barn inn i samtaler av ulike grunner, og hun begrunner det med egne erfaringer i samtaler. Hun er opptatt av at man må tenke seg godt om før barn involveres i samtaler der det er konflikter mellom voksne, for hun er opptatt av at barnet ikke må få relasjonsansvar. Barnet kan havne midt mellom de voksnes strev ved at de i for stor grad blir involvert. Hun forteller om barn som i samtalerommet gjennom blikk sjekker med sine foreldre før de svarer og tydelig tilpasser sine svar til foreldrenes behov eller ønsker. «Dette gjør barn til agenter» (Rita, linje 59) og referer til barn som informanter. Det at barnet er prisgitt sine omsorgspersoner, beskriver Rita slik:

«For det er tross alt de som er sammen...Så la oss si at barnet forteller masse om sitt liv, sine opplevelser, hvor vanskelig det kanskje er å være det barnet, så skal det tilbake til familien sin...det er de de skal leve sammen med» (Rita, linje 53-58)

Informanten Rita trekker frem at hun har opplevd å komme i konflikt med foreldre som tar med seg ungdommen sin til Familievernkontoret og ber henne om hjelp til å «fikse» ungdommen. Hun forteller at hun går imellom ungdommen og foreldrene når ungdommen får beskjed om å «ta seg sammen». Her peker hun på hvor relasjonsansvaret ligger: «Selv om barnet er trettisju, så er det alltid en voksen, altså forelderen som har relasjonsansvar» (Rita, linje 172-173). Bjørn forteller om dilemma han av og til står overfor når han opplever barn som kommer i lojalitetsutfordringer der det blir vanskelig for barnet å si noe om den ene forelderen som kan være ufordelaktig eller negativt. Bjørn tenker at det som oppstår i en samtale spontant ikke alltid kan kontrolleres og styres. Det gir ham opplevelse av å kunne risikere å komme i situasjoner der han ikke får beskyttet de som deltar i samtalen, og da særlig sårbare barn. Det at barn tar ansvar for de voksne i en kontekst der barnet skal høres og hjelpes, men i stedet kanskje går derfra med mer relasjonell byrde plager Bjørn, bidrar til hans varsomhet med hvilke samtaler han inviterer barn inn til. Han er usikker på om slike samtaler i større grad er skadelig for barn enn at de er til hjelp.

Både Bjørn og Rita mener at å hjelpe foreldre, også er til hjelp for barna. Alliansen med foreldrene er viktig fordi veiledning kan styrke foreldreferdighetene og bidra til inn direkte hjelp for barnet. Det å ruste foreldrene ved å ivareta deres behov for å sortere og finne ut av eget strev, vil nedtone konfliktnivået også i hjemmet. Det er mest behov for å innhente barnets stemme hvis foreldrene er uenige i sitt syn på barneoppdragelse; hensikten med med å hente barnet inn må være hensiktsmessig:

«..når man treffer foreldre som sliter da, kan man bli nysgjerrig på hvordan barn har det her..og da vil det å treffe barnet på en måte å få mer informasjon om..og samspillet mellom barnet og foreldre, for å se om folk klarer å ta seg sammen når barnet er til stede, eller om de har så dårlig impuls kontroll at de enser ikke. Det ville være nyttig informasjon» (Rita, linje 43-45).

Bjørn mener det samme og understreker at informasjonen kan være til god hjelp for å forstå mer av det som utfordrer mor og far seg imellom og hvordan det påvirker barnet. Gitte tenker at det i utgangspunktet er viktig å hente inn barnets stemme, men når det ikke er handlingsrom for å møte barnets behov, blir det vanskeligere:

« ..når det er en setting hvor det på en måte ikke er noe handlingsrom for å møte barnas ønsker eller behov, er jeg mer tilbakeholden fordi jeg tenker at jeg inviterer til

noe som kan skape en endring,..og da kan jeg holde de litt for narr...det er jo de voksnes stemmer som bestemmer..»(Gitte, linje 10-14).

Synet på barn som ressurs og kompetent i å uttrykke seg om egen livsopplevelse fremkommer tydelig hos Gitte og Kristian. De beskriver barn som sentrale aktører i sin familie som skal og bør høres.

Gitte viser til barnets kompetanse som kan beskrive sine opplevelser på egen hånd. Hun er opptatt av å få tak i barnets perspektiv på sin livsverden og sier det slik:

«Jeg er jo mest opptatt av å prøve å forstå barnet sånn som det forstår seg selv, at det jeg sier og eventuelt skal dele med foreldrene etterpå [...]at de kjenner at jeg har skjønnt hvordan de har det. Det er ofte det viktigste for meg» (Gitte, linje 233-236).

Kristian tenker at barnet er en viktig ressurs i arbeidet med familien, og en selvsagt aktør som må hentes inn på lik linje som de voksne: «.. jeg tenker at det aller beste er jo at barn snakker med sine foreldre. Og hvis vi kan være en hjelp til det, at de får til bedre samtaler, eller bedre fungering i familien, så er det det aller beste» (Kristian, linje 51-52).

Kristian tenker at noe som oppleves vanskelig for voksne, også er sånn for barn. Da er det lettere å snakke med noen andre enn med den det gjelder. Han mener at barn som lever i vanskelige relasjoner i hjemmet ikke får det verre ved å fortelle om det til en voksen (terapeut); barnet er vant til situasjonen i hjemmet. Gitte peker på at å snakke om barnets egne ressurser for å hente frem mestringsfølelse og «det å føle seg bra», kan bidra til å styrke barnet:

«... ikke bare bli opptatt av det som gjør det vanskelig, men begynne med det de får til, det de er gode på, og heller ta det vanskelige etterpå for da har de liksom fått den rette ryggen og etterpå kan tåle litt mer av det som er krevende» (Gitte, linje 227 - 230).

Bjørn tenker at det blir viktig å hente frem barnets stemme i foreldres konflikt og understreker sitt faglige ansvar:

«..ofte handler det jo om foreldres konflikt. Da er det viktig at foreldrene får vite hvordan barnet har det. Da er det jo barnets stemme som blir viktig å få fram...og jeg som fagperson blir ansvarlig for å få frem denne stemmen..»(Bjørn, linje 154-156).

Noen av informantene mener at barnet må beskyttes fordi det er sårbart, og bør derfor med stor forsiktighet og klar hensikt hentes inn bare når det kan bidra til å gi mer informasjon til terapeuten. Det er vanskelig for terapeuten å gi forhåpninger om endring når handlingsrommet ikke tillater det. Barnets alder må tas hensyn til fordi terapeuten i større grad må tolke barnets formidling; det kan innebære mer usikkerhet om barnets meninger kommer frem fordi terapeutens korte tid (les rammevilkår) med barnet begrenser muligheten til å bli kjent.

De andre informantene gir et alternativt syn på barnet; at det kan oppfattes som sårbart, men dets ressurser i samspill med terapeutens posisjon gir barnets stemme rom. Terapeutens kunnskap og skjønn kan hjelpe barnet til å få frem sitt budskap.

4.2.2 Underfunn 3: Foreldre vet best eller?

Rita er opptatt av alliansen med foreldrene fordi hun mener det indirekte styrker relasjonen mellom barn – foreldre. Det begrunner hun i at foreldrene representerer tilknytningssystemet for barnet. «Jeg mener at så lenge foreldre er foreldre til barna sine, så er det de som bestemmer uansett hva vi må mene» (Rita, linje 471-472). Bjørn peker på foreldres kompetanse som oftest er bra nok for barnet: «Jeg tenker ofte at foreldre er kompetente nok ikke sant, når vi har snakket med de...», og sier videre: «..hvis foreldre kommer her, da veileder vi de...da bør ikke barnet nødvendigvis komme her..» (Bjørn, linje 398 – 401). Bjørn ønsker å ta begge parter på alvor, både foreldre og barn. Han blir usikker på hvor mye han skal overbevise foreldrene om å invitere barnet inn i samtalen: «Hvis foreldrene ikke tenker at det er nødvendig..så skal ikke jeg som terapeut presse på for å få lov til å snakke med barnet..»(Bjørn, linje 408-409). Bjørn forteller at han noen ganger blir oppmerksom og på vakt i forhold til foreldres agenda i forhold til barns deltagelse i samtaler:

« ..hvis vi snakker om foreldres problemer,...ekser...så barn som lever med foreldre som ikke bor sammen og har konflikter. Det kan være kinkig. ...det er ganske greit å være oppmerksom på at noen ganger så kan det være ganske farga av at den ene forelderens kanskje forsøker å påvirke hva de skal si..» (Bjørn, linje 47-54).

Informantene tenker at foreldreskapet ikke må undergraves fordi de til syvende og sist bestemmer over sitt barn og at foreldre ofte har gode nok ferdigheter. Det som blir vanskelig for informantene er i hvor stor grad de skal legge press på foreldrene til å la barnet delta i samtale fordi en endringsprosess for alle i familien må forankres i at det er ønsket og ikke presset frem. Det faglige skjønnet må noen ganger vike for foreldre som vet best.

To av terapeutene, særlig Kristian og Gitte forteller om fine opplevelser i møte med foreldre og barn. De beskriver opplevelser der foreldrene evner å ta imot barnets beskrivelser av sine opplevelser, og viser omsorg og interesse for å støtte, styrke og romme barnet.

Gitte forteller om en jente (ungdom) hun hadde til samtale som strevde med selvskading. Foreldrene ønsket at hun skulle få et tilbud om å snakke med noen om dette og var svært bekymret. De hadde forsøkt mange ting for å få jenta til å stoppe selvskadingen, men opplevde at hun trakk seg unna dem. De beskrev en fortvilet maktesløshet. Foreldrene fulgte jenta til samtale, men ventet på venterommet etter jentas eget ønske. Mens de tegner litt sammen, forsøker Gitte å samtale om selvskadingen på en alminneliggjørende måte. Dette gjorde hun for å avdramatisere jentas handlinger og mer fokusere på jentas indre smerte og systemet rundt henne; hennes opplevelse av foreldrenes posisjon til henne i dette. Gitte henter inn foreldrene i samtalen og gjennom å utvide perspektiver og forståelse, samskaper de nytt felles fokus på hvordan de sammen kan møte det som var vanskelig for dem som familie. Foreldrene tok imot jentas smerte gjennom Gittes rolle som bindeledd mellom jenta og foreldrene og slik kunne skape dialog istedenfor avstand slik det før hadde vært. Gitte beskriver hvor fint det er å se foreldrene som en ressurs for barnet sitt, og at samtalen kunne være en hjelp til bevisstgjøring for foreldrene og jenta som trengte mye støtte og tilstedeværelse.

Terapeutene er opptatt av å ivareta foreldrenes opplevelse av egen kompetanse. Gitte sier at hun noen ganger har opplevd å komme i en posisjon der hun har fått en dialog med barnet som foreldrene ikke selv har fått til:

«Hvis foreldrene kommer i konkurranse med meg ved at jeg har fått frem noe i barnet som de ikke har klart selv, da opplever de kanskje at det truer deres kompetanse som foreldre og det kan bli vondt for dem [...]. Noen ganger tenker jeg

at jeg kanskje har parkert foreldrene litt, og det er litt leit. Da prøver jeg i etterkant å reparere litt på det» (Gitte, linje 192-196).

Det er flest voksne som får hjelp på Familievernkontoret, det er alle terapeutene enig i. Noen av terapeutene peker på at det ofte er vanskelig for barn å få uttrykt seg naturlig når konteksten der samtaler foregår er på de voksnes premisser. Gitte fremhever opplevelser med foreldre som med intensjon om å hjelpe, legger ord i munnen på barnet. Når Gitte da har møtt barnet alene i ettertid kan svaret være ganske tydelig: «..jeg har spurt dem om hvordan det var[...] og da kan de svare at «det var ikke så bra..., jeg fikk egentlig ikke frem det jeg følte på.., for de voksnes ord kom i veien for meg..» (Gitte, linje 181–183).

Kristian gir uttrykk for at han kjenner på motstand mot det foreldre noen ganger bringer inn på kontoret hans. Han forteller om foreldre som kommer til ham på Familievernkontoret og gir ham en følelse av at han skal be ungdommene deres oppføre seg bedre. Han tenker at det ikke nødvendigvis er en bevissthet foreldrene har om det, men Kristian får tanker om at de forventer en slags oppdragende posisjon i møte med ungdommen. Han er her tydelig på at dette strider mot det som er hans rolle som terapeut:

...har utfordringer med relasjoner, disse tenåringene[...] og så vil de ha barna inn,...de vil ha hjelp...og så kan jeg sitte med følelsen av at foreldrene vil at jeg skal fortelle barna deres at de må oppføre seg ordentlig[...]det kan jeg føle er oppdraget noen ganger, mer eller mindre uttalt. Og det...tenker jeg går jo ikke på en måte. Vi har ingen myndighet, ..vi når ikke inn på den måten da (Kristian, linje 224 – 230).

For Kristian handler det om å at det skal være tydelig for barna hvor de har ham og at det ikke ligger noen agenda til grunn, men understreker likevel det viktigste for ham:

«Grunnholdningen er at jeg er på barnas side på et vis. Det er når jeg med barn å gjøre, når barn er inne, så er det det viktigste for meg..»(Kristian, linje239-241).

Noen av informantene mener at foreldreskapet må beskyttes fordi de har rett til å bestemme over barnet. Samtidig skal både barn og voksne tas på alvor, og det kan noen ganger oppleves som de må velge mellom de voksne eller barnet. Å utfordre foreldres «nei» til at barn skal inviteres i samtaler har liten hensikt med blick på endringspotensialet for familiens utfordringer. Det må være ønsket fra alle parter. Noen ganger møter informanter foreldre som vil ha hjelp til oppdragelse, og det utfordrer terapeuten til å både veilede

foreldrene, men også ta barnets side ved å løfte frem dets perspektiver. Andre ganger møter informantene foreldre som evner å ta imot barnets behov og uttrykk. De trenger kanskje hjelp av terapeuten til å oppdage sine ressurser som støtte for barnet sitt.

4.3 Hovedfunn 2: Terapeutens minner fra eget liv og dets innvirkning i det profesjonelle

Familieterapeuter er fagutdannede, men også privatpersoner. I det andre forskningsspørsmålet er målet å undersøke hvordan terapeuters egne erfaringer fra levd liv i ulike faser kan gi resonans og gjenklang i møte med mennesker. Det interessante er å finne ut hvilke tanker de gjør seg i forhold til hvordan det personlige styrer vurderinger om barn skal delta i samtaler.

4.3.1 Underfunn 1: Minner fra eget liv påvirker det profesjonelle

Rita og Bjørn beskriver ulike opplevelser som kan knyttes til egne erfaringer som barn som fremkaller usikkerhet, tvil og varsomhet i forhold til å involvere barn i samtaler med foreldre eller alene. Gitte og Kristian har andre erfaringer som gjør at de tenker at barn er kompetente som deltakere i en samtaleprosess i en familiesak.

Rita forteller at hun selv opplevde at hennes egne foreldre ikke tok relasjonsansvar og at det påvirker henne i møte med barn. Hun minnes sin fars sinne som var uforutsigbar og vanskelig å forstå. Det er særlig saker der foreldre er opptatt av konsekvens og straff i sin oppdragerstil som blir vanskelig for Rita og her poengterer hun at hun tar barnets side:

« For jeg tenker de gjør feil..at det å straffe barn..det å sende de på rommet..det å vise de vekk fra felleskapet..det at en seksåring skal sitte å tenke på hva det har gjort..at barn skal be om unnskyldning, blir veldig veldig feil for meg da..»(Rita, linje 400-402).

Dette strider mot hennes eget oppdragersyn som hun har etablert som en motkraft mot det hun selv erfarte med sine foreldres oppdragersyn. Hun kan ikke som terapeut irettesette

foreldrene, men forsøke å innta en mer nysgjerrig holdning til hvorfor de velger å møte barnet slik.:

«Det er nok litt vanskelig noen ganger, for du har jo lyst til å irettesette dem (foreldrene)...for det gjør jeg ikke...Jeg må prøve å være nysgjerrig..hvorfor de gjør som de gjør..og så tenker jeg at når jeg hører om barn som blir utsatt for..psykisk og fysisk vold...hvor de ikke skjønner helt hvorfor..de forstår ikke..Det gjør noe med meg...Fordi jeg hadde en pappa som var veldig uforutsigbar. Jeg skjønnte ikke bestandig hvorfor han ble så sinna. Det tror jeg påvirker meg litt. Når jeg hører om det blir jeg veldig på vakt» (Rita, linje 403 – 407).

Hun sier hun i slike saker prøver å være passelig nysgjerrig, slik at hun ikke styrer unna det, men forsetter å forfølge det som kommer frem i samtalen. Å være terapeut og ta imot det som blir fortalt, særlig fra barn som ikke har det bra gjør vondt. Hun beskriver det som smertefullt å ikke kunne gjøre noe med barnets uttalte ønske om at mamma og pappa skulle bli annerledes, og sier: «...det blir vanskelig å se det barnet i øynene og si at jeg skjønner det er vanskelig, men jeg kan ikke forandre foreldrene dine selv om du ønsker det. Det er ganske vondt da» (Rita, linje 67-68).

Bjørn deler noe av Ritas beskrivelser i det han uttrykker den sammen usikkerheten på om barnet kan bli borte i konflikten mellom foreldrene samtidig som barnet har behov for å bli sett av sine omsorgspersoner i sin opplevde livssituasjon. Han knytter noen av sine tanker opp mot egne erfaringer fra oppvekst: «....det henger nok sammen..det kan man godt koble til min egen historie..at barn blir sett og hørt, ..jeg ble ikke tatt på alvor da...» Videre legger han til at han i søskenflokket fikk en mekler rolle: «..jeg opplevde meg som litt i midten og...kanskje litt mer opptatt av å se andre, ta større hensyn til helheten kanskje..»(Bjørn, linje 239-253). På spørsmål om personlig erfaringer med situasjoner som kan være trygge eller utrygge er med på å styre vurderinger, svarer Bjørn:

«Jeg er nok på det siste (utrygge situasjoner)..jeg tenker at barn ikke alltid klarer seg..synes det er viktig å beskytte barn. Jeg vet at noen barn er mer robuste og klarer seg mer enn andre, men man vet aldri helt tålegrensa for det» (Bjørn, linje 189-191).

Kristian gir et innblikk i en annen tilnærming; at opplevelsen av å bli tatt på alvor som barn innvirker på at han som terapeut er opptatt av å ta barn på alvor i sin jobb. Han legger til at

hans personlige engasjement har utspring i å erfare mestring og god opplevelse i møte med barn. Han forteller om gode erfaringer fra da han var ung voksen som han knytter til sitt engasjement og gir ham lyst til å nå inn til barn. Det at han fikk en niese og nevø gjorde at han oppdaget egen interesse for barn samtidig som han selv opplevde å mestre samspillet med barn. Han beskriver sin erfaring med å oppdage barns vesen og samspill med det slik:

«Fra det øyeblikk han ble født...så tenkte jeg jo at det er litt meningen med livet da». Han beskriver en fasinasjon: « ..Jeg tror jeg bare var veldig fasinert helt fra starten av, den lille kroppen, og alt som skjedde..Og så var den erfaringen...[.]at jeg på en eller annen måte skjønnte at ..det er jo bare å sette seg ned på gulvet og være rundt de, så får du jo kontakt med de, og så får du et samspill og så syntes jeg det var utrolig spennende»(Kristian, linje 435 – 440)

Han fortsetter med å beskrive det å være forelder til egne barn: «Så er jeg jo selvfølgelig fryktelig opptatt av mine egne barn...Jeg bruker jo masse av de erfaringene fra eget liv inn i jobben her da» (Kristian, linje 429-430).

Gitte forteller at hun har erfaring fra oppvekst som mer blandet; en mor som var emosjonelt og mental ustabil, og en far som var mye borte. Hun beskriver sin tilknytning som litt utrygg, men velger bevisst å ha en tilnærming til barn litt i motsatt retning av den hun selv opplevde.

Informantene forteller at erfaringer fra egen oppvekst og forhold til egne foreldre, innvirker på det profesjonelle fordi det de møter i samtalerommet vekker sårbarhet og smerte. Det gjør vondt, og for noen av informantene virker det slik at de unngår å utsette barn for å komme i situasjoner som minner om noe de selv har opplevd. Det er vanskelig å ikke kunne hjelpe barnet med å forandre foreldrene. At foreldre minster blikket på barnet styrer informantenes vurdering om det er hensiktsmessig at barnet deltar. Barn beskyttes best når de ikke blir involvert i foreldrenes prosess i samtaler, men kan bidra med informasjon så foreldrene kan veiledes. Noen av informantene forteller at gode minner fra oppvekst, bidrar til at ønsket om å gi barn de møter i samtale noe av det samme; gode voksne som viser hvor viktige barn er for familien sin. Det er viktig å bruke personlige opplevelser og erfaringer som foreldre i møte med foreldre på familievernkontoret.

4.3.2 Underfunn 2: Kroppen forteller

Ett av intervju spørsmålene handlet om terapeutene noen ganger har et bevisst forhold til kroppslige reaksjoner i dem selv i samtalene med barn og foreldre. Slik jeg forstår informantene er dette også noe som er ulikt opplevd, men opplevd av alle fire informantene.

Det er Kristian som gir mest uttrykk for hvor viktig det er for ham å ha med seg denne dimensjonen inn i samtalene. Han beskriver hvordan den kroppslige erfaringen som forelder kommer til nytte i samtaler når folk forteller hvordan de har det som foreldre. Han bruker erfaringene til å fylle ut fortellingen som blir fortalt. Han tilføyer at det var vanskeligere å få tilgang til den samme innlevelsen før han fikk barn. Kristian belyser det som et viktig element i å skape allianse med foreldre slik jeg forstår forelderen og han legger til at det gir mer mening, en resonans og en gjenklang. Hans kroppslig fornemmelse beskriver han: «Ja, når jeg kan si at jeg kjenner det på kroppen...så er det jo det. Det er et slags minne[..]det er jo at jeg har med meg opplevelsen, jeg vet hvordan det føles..»(Kristian, linje 343 – 345). Han utdyper videre det å ha med seg både hode og kropp, at det henger sammen og hvordan kroppen noen ganger gir beskjed:

« Ja, jeg blir jo urolig liksom..[..]det er i situasjoner..når jeg møter barn som jeg tenker ikke har det så bra da...[..]jeg kjenner det litt sånn som en uro, i magen..som sikkert handler om en sånn...noe er nok litt empatisk respons da..[..]at jeg får den umiddelbare opplevelsen av at dette er barn som er utrygge, og alene i verden. Og så er nok uroen da forsterket av at jeg da kjenner ...på at jeg må gjøre noe da, og hva skal jeg gjøre..»(Kristian, linje 363 – 367).

Rita beskriver en kroppslig opplevelse av egen sårbarhet i møte med barn som har det vanskelig, og sier også at hun kjenner vondt i magen. Hun forteller om ubehag i møte med sin te foreldre og hun blir på vakt og beskriver det slik: «Det er klart det at, noen ganger får du innmari vondt av barn..du får bare lyst til å...du kjenner det suget i magen..du får bare lyst til å beskytte det ikke sant..ta det med deg hjem..» (Rita, linje 348 – 350).

Bjørn forteller at han er bevisst på det kroppslige ubehaget i møte med barn som har det vondt. Særlig er det en episode han illustrerer dette med: Det er i samtale med en mor og en far som ikke bodde sammen, men som deler omsorg for en gutt i syv års alderen. Bjørn

hadde snakket en del med gutten om hans opplevelser av å være mellom mor og far og hvor krevende og vanskelig det kunne være for ham. Når Bjørn skulle gi tilbakemelding til foreldrene om guttens tanker og perspektiv, ønsket gutten å være med i samtalen. Samtalen ble ikke god for gutten: «Og så blir denne mammaen såpass frustrert over det som gutten har sagt da om henne...at hun blir sint og veldig konfronterende direkte mot gutten...Og så styrter hun på dør. Og da kryper han opp i fanget til pappaen sin..»(Bjørn, linje 214-216). Bjørn knytter slike samtaler til ubehag som kan være litt vanskelig å identifisere, men sier: «..og så har jeg jo en opplevelse av det når noe ikke var bra..at jeg kjenner det i brystet kanskje..»(Bjørn, linje 273-274).

Gitte gir uttrykk for en uro, en magefølelse som ikke er lett å sette ord på. Det kan ofte knyttes til at hun merker hun ikke helt får til det hun ønsker i samtalen med barnet, eller at hun bør avslutte noe hun kjenner ikke fungerer så godt. Det kan handle om hvilken aktivitet hun har sammen med barnet eller om temaet ikke treffer helt i forhold til behovet barnet har. Hun knytter det til barn som oppleves stresset eller urolige, og lurte på om det hun gjør er riktig: « Først og fremst blir jeg opptatt av hva som gjør at dette barnet uttrykker seg slik...da er det kanskje stress, eller at de ikke klarer å forholde seg til en ting om gangen» (Gitte, linje 347-348). Da hjelper det ofte å tegne litt: «..noen ganger kan det være at når barn tener, så kommer de borti noen følelser og da kan vi snakke om det» (Gitte, linje 357 – 359).

Alle informantene beskriver hvor i kroppen de kan kjenne det når de samtaler med barn som har det vondt og vanskelig, og de kjenner det i magen og brystet. På den andre siden er gode kroppslige erfaringer med på å forsterke innlevelsen i samtalen, og bidra til kunnskapsdeling som kan være positivt for den andre. Kroppens signaler er også informasjon og del av den indre dialogen i terapeutene. Det blir også en veiviser for hvilke vurderinger de gjør i sin faglige skjønnsutøvelse.

4.4 Hovedfunn 3: Familievernets mandat og rammevilkår kan tolkes ulikt

Alle informantene arbeider med ulike saker ved Familievernkontor, deriblant terapeutiske samtaler med par, foreldre og familiesamtaler. De får informasjon og oppdateringer om Bufetats årlige målsetting av Familievernets arbeid. Det 3. forskningsspørsmålet i oppgaven

omhandler Familieterapeutenes forståelse av mandat, rammevilkår og struktur når barn deltar. Det er interessant å merke seg at de forstår ulikt og handler ut i fra sin forståelse.

4.4.1 Underfunn 1: Barns rett til å uttale seg

Informantene er delte i synet på barns rett til å uttale seg på egne vegne, og er slik jeg erfarer det tydelige i sine begrunnelser.

Rita viser til ulike syn på barn og foreldres posisjoner; her forstått som faglige diskurser blant kolleger og viser til spørsmål om barn har selvstendig rett til å uttale seg.

Hun virker tydelig i forhold til hvem som har det siste ordet:

..noen er forkjempere for at barn skal ha en rett til å komme hit uavhengig av foreldrene sine. Det mener jeg er feil. Jeg mener at så lenge foreldre er foreldre til barna sine, så er det de som bestemmer uansett hva vi måtte mene. Altså, du må aldri glemme at barns stemme lever i et system, og i et tilknytningssystem... (Rita, linje 468-473)

Hun påpeker at barn lever i et tilknytningssystem, og at det er liten grad av mulighet for å endre systemet hvis foreldre ikke har blikket for barnet eller evne til selvinnsett. Det vil heller kanskje bety risiko for at barnet blir mer utsatt når barnets perspektiver fremkommer direkte slik at barnet i verste fall kan oppleve sanksjoner eller straff hjemme. Rita forteller at hun ikke er så opptatt av barnesamtaler, men fremholder foreldre som viktigst å jobbe med, og at endring må skje der for at det skal hjelpe barnet. Premissene for endringspotensialet ligger i om foreldre er bevegelige mot endring.

Barn som er sårbare kan oppleve det å komme til et offentlig kontor i voksen styrt kontekst som krevende forteller både Bjørn og Rita. Barnet møter en voksen (terapeuten) det ikke kjenner, og det krever tid å opparbeide en allianse som skaper nok trygghet og tillit. Som Rita sier: «...det er veldig sjeldent at barn som jeg ikke har truffet før, plutselig forteller meg ting» (Rita, linje 221 – 222). Hun legger til : «Jeg driver ikke med terapi med barn» (Rita, linje 224).

Noen av informantene mener at Familievernkontorets kontekst gir barnet mulighet til å få frem sine perspektiver på sine livsopplevelser, og gir eksempler på hvorfor de mener det.

Gitte peker på situasjoner der foreldre er så oppslukt av sin situasjon, at de mister fokus på barna sine. Da ser hun hvor viktig det er at hun henter frem barnets perspektiv: « ..da er det barnet som selv best kan fortelle hvordan det har det. Og da blir det viktig å få frem den stemmen». Videre peker hun på det juridiske perspektivet i barnets rett til å uttale seg: «Jeg vil gjerne legge til at vi er et samfunn som er individfokusert, [...]og barnet er et rettsobjekt, altså har jeg et juridisk perspektiv på barnets rett til å bli hørt» (Gitte, linje 247-251).

Kristian er tydelig på at barnets stemme har egen verdi, og at barn skal delta i terapeutiske samtaler. Han går enda lenger her og påpeker at det er enda viktigere enn med voksne at samtalen blir terapeutisk når barn deltar. Han grunngir dette ved at det har et stort potensial for endring i familien – at når familien sliter, er det enda viktigere at barnet deltar i samtaler. Han viser til at for barnet er det vanskelige også det som kanskje er normalt. Da er det naturlig at barnet er med i endringsprosessen for familien: «Jeg tror at det har det største potensialet egentlig...når det gjelder å skape endring i familien»(Kristian, linje 45). Kristian peker på at dette henger sammen med den delen av mandatet Familievernet har i forhold til barn; å forebygge og avhjelpe relasjonelle vansker i familien. Kristians forståelse av rammevilkår og autonomi kommer tydelig frem når han sier at rammevilkårene ikke får overstyre den faglige vurderingen om at han gjerne har lengre samtaleforløp med barn hvis det er nødvendig og henviser til at antallet timer det forventes å bruke på saker ofte er mellom 3-5 timer. Han er opptatt av at barnet har behov og rett til å bli sett og hørt, men påpeker dilemmaer som rammebetingelser kan bringe; hvis barnet bare i kraft av rammebetingelser eller foreldres uvilje og konflikt bare kan sees i liten grad, hva er da best for barnet? For han er det likevel en «greie» å inkludere barn i samtaler sine. Han beskriver dette som ett av målene for Familievernets arbeid; at barn skal få det bra i familien sin. Han legger vekt på at det jo tross alt er for hele familien Familievernet skal være til for. Han sier: «Jeg ønsker jo også å ha barnet med sammen med foreldre, og synes jo at de gangene jeg får til det, så er det det fineste ikke sant[...]Det er det som er mest nyttig da...for barnet og familien» (Kristian, linje 39-41).

4.4.2 Underfunn 2: Familievernets mandat og rammer tolkes individuelt?

Familie terapeutenes forståelse av egen autonomi innenfor Familievernets arbeidskontekst forstås ganske likt, men det er enkelte tema som i denne sammenheng får ulike utslag. Det siste forskningsspørsmålet i dette studiet forsøker å få frem terapeutenes forståelse av Familievernets rammevilkår og mandat.

Bjørns tolkning av Familievernets mandat i forhold til når barn skal involveres, dreier seg mest om at det er naturlig å invitere barn inn som informanter når foreldrene er uenige. Han synes det er utfordrende å ta stilling til hvilke problemstillinger som utløser behovet for å ha med barnet inn men peker samtidig på dilemma med begrensede hjelpeinstanser for barn hvis barnet ikke får prate på Familievernkontoret:

« ..det kan være litt vanskelig noen ganger, hva skal vi og hvor mye skal vi snakke med barn..hvilke problemstillinger skal vi ta barnet inn i...for alternativt har vi jo BUPA ikke sant...men de jobber jo stort sett med å diagnostisere. Vi jobber med barn som har utfordringer i familien. Men barn kan jo ha andre utfordringer også som hverken handler om en diagnose eller [...]noe spesielt i familien..på skolen for eksempel...[.]Og da tenker jeg at det egentlig ikke er vårt bord..» (Bjørn, linje 315-320).

Han forteller om dilemmaer i forhold til foreldres samtykke når barn skal delta i samtaler. Bjørn beskriver at det skaper utfordringer for ham når den ene forelderen ikke ønsker at barnet skal delta selv om barnet selv har uttrykt at det ønsker å bli med i samtalen. Han legger til at det på den andre siden er viktig også at begge foreldres stemmer blir tatt på alvor og at det kan være noe beskyttende i det.

Gitte forteller om opplevelsen av å komme i underskudd i forhold til det Familievernet forventer av antall samtaler med barn og at terapeuter i stor grad nedprioriterer slike samtaler:

« Vi er jo alltid der hvor vi kommer i underskudd i forhold til det som blir forventet av de over oss...[.]i forhold til kvoten av antall barnesamtaler, det er det nok en god del av...dessverre. Det er nok fordi på en side er det fokus på det fra ledelsen, samtidig så skal vi gjøre ferdig saker ganske fort»(Gitte, linje 412 -415).

Hun beskriver en skvis mellom forventning til produksjon samtidig som kunnskapen om hva som må til for å bygge trygghet og allianse med et barn tilsier at det ikke er tid til barnesamtaler slik hun skulle ønske det var og viser til at det ikke er nok tid til å sikre kvalitet når kvantitet i større grad måles i Familievernets tall materiale.

Informantene beskriver at det er en aksept for at man kan ha ulikt syn på å involvere barn i samtaler; at noen velger å ikke gjøre det, er også greit. Det er innenfor terapeutenes egen forståelse av Familievernets mandat mulig å styre det slik man vurderer best selv om det medfører at barn ikke deltar i særlig grad fordi det begrunnes i faglig skjønn og erfaringer.

Føringer om at barn uansett skal få uttale seg uavhengig av sine foreldre er feil ifølge noen informanter fordi det kan utsette barnet for mer sårbarhet enn det allerede er i, og det kan undergrave foreldreskapet. På den andre siden mener noen av informantene at barn, sett i et juridisk perspektiv, har rett til å uttale seg om saker som angår dem og velger å fremheve at de med sin faglige posisjon og kunnskap kan hjelpe barnet til å fremme sin stemme samtidig som de ivaretar dets sårbarhet.

Informantenes forståelse av Familievernets mandat synes å være tolket ulikt. På den ene siden mener noen informanter at barnets sårbarhet blir viktigere å ivareta ved å unngå å involvere barnet mer enn det må; og da på en forsiktig måte slik at det ikke utsettes for lojalitetskonflikt eller ansvarlig gjøres på annen måte. Å hjelpe barnet handler mest om å hjelpe foreldrene. Andre informanter mener at mandatet er helt tydelig på at barn skal inviteres inn i samtaler uavhengig av foreldrenes strev, nettopp fordi barnets rolle i en endringsprosess er viktig. Terapeutenes kunnskap og erfaring bidrar til ivaretagelse av barnet selv om det er sårbart.

Jeg har i dette kapitlet presentert funn og vil i neste kapittel drøfte funn knyttet til teori og mine refleksjoner.

5.0 DRØFTING AV FUNN

Jeg har valgt å dele diskusjonen i tilknytning til forskningsspørsmål og hovedfunn. Empirien er løftet opp mot relevant teori og drøftet. Jeg har under hvert avsnitt egne refleksjoner knyttet drøftingen av funn og teori. Funnene skal vare på studiens problemstilling og forskningsspørsmål:

«Hva er familierapeuters refleksjoner og vurderinger rundt barns deltagelse i samtaler i Familievernet?»

Studiens forskningsspørsmål:

1. Hvilke faglige refleksjoner og begrunnelser har terapeuten for sin vurdering?
2. Hvilke personlige refleksjoner og begrunnelser styrer terapeutens vurdering?
3. Hvilke rammevilkår påvirker terapeutens vurdering?

Den systemiske forståelsen knyttet til begrepet familie er ett av hovedperspektivene jeg bærer med meg som bakgrunn for følgende drøfting; at en familie ikke bare er en gruppe individer i samspill, men en helhetlig forståelse av gjensidig samhandling som påvirker familiesystemet (Jensen & Ulleberg, 2017). Det betyr at det gir liten mening å se et barns utfordringer uten å knytte det til familien. Den sosialkonstruksjonistiske ideen om at alt vi forstår, forstår vi relasjonelt gjennom språk og kommunikasjon knyttet til erfaringer og konstruksjoner av virkelighet i samhandling med andre (Anderson, 2003) er et annet hovedperspektiv som ligger til grunn for mitt teoretiske utgangspunkt for oppgaven og er fundament for mitt drøftingsperspektiv. Dette er igjen knyttet til diskurser om synet på barn og kommer til syne gjennom holdning i praksis ved å inkludere eller ekskludere barn i samtaler (Asheim, 1997).

5.1 Synet på barnet og synet på foreldre

Dette avsnittet knyttes til forskningsspørsmål nr. 1 og blir gjennom empiri løftet opp mot teori og mine refleksjoner drøftet.

Empirien viser hvordan familieterapeutene har ulike perspektiver på barnets sårbarhet eller trygghet i sitt tilknytningssystem. Terapeutenes syn på barn og foreldre synes å være delt, og overlappende nyanser viser at det er sammensatt og komplekst.

5.1.1 Sårbart barn må beskyttes eller barnet som ressurs

Informantene understreker viktigheten av barnets erfaringer i sammenheng med sitt tilknytningssystem – foreldrene. Tilknytningsteori peker på betydningen av trygge omsorgspersoner som forutsetning for at barnet skal ha gode utviklingsmuligheter, og viser samtidig hvor avhengig barnet er av omsorgspersoners evne til beskyttelse, stabilitet, og kjærlighet for selv å utvikle gode indre arbeidsmodeller for relasjon til andre (Hart & Schwartz, 2009, s.65). Det faglige skjønnet som utvises blant informantene kan se ut til å være preget av ulike diskurser: at barnet må beskyttes fordi de voksne vet best eller at barnet blir deltakende med sitt perspektiv. Det kan synes som ulike perspektiver på barnet fremtrer her; et kunnskapsbasert barneperspektiv, de voksnes syn på barnets beste og barnets eget perspektiv(Strandbu, 2011) Det kunnskapsbaserte barneperspektiv viser til barnets egen posisjon i samfunnet med rett til medvirkning og beskyttelse på lik linje med andre grupper som oppfattes som svake(Strandbu, 2011, s. 43) Når de voksne mener hva som er best for barnet, bunner det i kunnskap om hva som generelt er bra for barnet, men også spesifikt om det enkelte barns situasjon. Det er farget av voksnes kompetanse, narrative forankringer og personlige erfaringer (Strandbu, 2011, s. 44) Barnets eget perspektiv tar utgangspunkt i at barnets egne meninger, tanker og beskrivelser bidrar til andre perspektiver til behov og prioriteringer enn det voksne kan tenke(Strandbu, 2011). Her er tilrettelegging av meningsytring betydningsfullt om det oppfattes å være et «gode» for barnet eller ikke (Strandbu, 2011, s. 45).

Å ivareta både foreldre og barn i samtaler kan være utfordrende, både fordi det er mange stemmer som skal rommes, men også et asymmetrisk maktforhold mellom voksne og barn, terapeut og klienter. Helgelands beskrivelser i sin doktoravhandling om terapeuters møte med de etiske dilemma som oppstår tror jeg er gjenkjennelig for terapeuter; hvem skal være i fokus, barn eller voksne (Helgeland, 2013, s. 195). Noen av informantene mener at den beste måten å hjelpe barn på er å hjelpe foreldrene. En av informantene er tydelig på at det

alltid er foreldre som har relasjonsansvaret og med dette underbygger tanken om å hjelpe foreldrene først og fremst. I Ask og Kjeldsens rapport «Samtaler med barn» fra 2015 belyses dette; at systemiske intervensjoner som retter seg mot barns omsorgspersoner uten at barnet selv deltar i familierapien er et vanlig argument (Ask & Kjeldsen, 2015) for å ikke inkludere barn i samtaler.

Empirien viser at informantene noen ganger knytter usikkerhet til foreldrenes evner og forståelse for å ivareta barnets perspektiver uavhengig av foreldrenes egne interesser og behov. Helgeland viser i sin avhandling (2013) at terapeuters møte med foreldre som omtaler sine barn negativt eller involverer barna i voksen problematikken gjør at mange familierapeuter vegrer seg for å invitere barn med i samtalene (Helgeland, 2013, s.195). Skivenes og Strandbu (2006) viser også til dette i sin artikkel «A child perspective and Children's participation» (Strandbu & Skivenes, 2006). For informantene Rita og Bjørn innebærer «barnets beste» i stor grad et spørsmål om å beskytte mest mulig, men hvis terapeutene vurderer at foreldrene er trygge nok, kan barnet inviteres til samtale i en viss grad, men da for å få mer informasjon. Informanten Bjørn peker på en utfordring i samtale med barn og foreldre; at det er vanskelig å kontrollere det som oppstår i samtalen, og peker dermed på at det blir vanskelig for ham å beskytte barnet godt nok. Hans argument om å snakke med barnet alene underbygges av Kopperuds undersøkelse blant familierapeuter ved Familievernkontor. Her viste undersøkelsen at de fleste terapeutene foretrakk samtaler alene med barn fordi de bedre kunne beskytte barnet (Kopperud, 2008, s. 389).

Empirien viser at informantene Rita er redd hun kan risikere å påføre barnet relasjonsansvar som tilhører foreldrene, og grunngir hvorfor hun ser på barn mer som informanter: «..hvis jeg gjør de mindre til agenter...til individ uavhengig av sine foreldre, så kan jeg påføre ansvar (Rita, linje 54-55). Det kan synes som dette også er et argument for ikke å invitere barn inn i kraft av seg selv.

Et annet perspektiv kommer også frem hos informantene. Synet på barnet synes å være forankret i en diskurs som peker på barnet som fullverdige borgere av samfunnet med sin egen genuine opplevelsesverden der de i samhandling med sin familie er i gjensidig

påvirkning. Barnets posisjon synes å være knyttet til konseptet om at barn – foreldreforholdet er mer balansert enn tidligere (Strandbu, 2011). Barnets sentrale posisjon i familien befestes av Mæhle (Mæhle, 2005) når han viser til Keith og Whittakers uttalelse om «...a family needs the presence of children in therapy to stay alive». Dette poenget forsterkes ytterligere ved at de gjennom sin forskning har observert at familiers endringsprosess går saktere når barn ikke involveres i terapien (Keith & Whittaker, 1981).

Informantene deler også tanker om sårbarhet i barnets posisjon, men fremhever at de i kraft av sin posisjon og kunnskap som familieterapeuter i Familievernet kan gi støtte og plass til barnet for å finne ut hva de trenger hjelp til. Deres syn kan sees opp mot det som står i Familievernets veileder til samtaler med barn og unge at: «.. det er bra for barn å få mulighet til å si sin mening om det som angår dem» (Familievernet, 2022). Øvreeide peker nettopp på gode effekter for barnet i samtaler; at det som deles blir samforstått, følelser og erfaringer blir lettere å tåle og det bygges fortellinger sammen med terapeuten om barnets opplevelser som gjør det lettere å leve med» (Øvreeide, 2018, s. 12-18). Informantene mener at barn som lever i vanskelige relasjoner hjemme, ikke får det verre ved å snakke med terapeuten om det; barnet er vant til sin hjemmesituasjon. Det understøtter både diskursen om det kompetente barnet (Strandbu, 2011) og forankring i egen kompetanse knyttet til erfaring og barnespesifikk kunnskap (Mæhle, 2005). Barnets kunnskap i forhold til egen livssituasjon er viktig informasjon i hjelpearbeidet med familien. Familie-terapeutens ansvar blir da slik Gergen hevder; å være påpasselig med å understøtte kommunikasjonsprosesser hvor betydninger aldri fryses fast eller blir endelige, men forblir i en tilstand av tilblivelse (Gergen, 2010).

Et annet godt eksempel fra empirien er informantene som sier at hun er mest opptatt av å forstå barnet slik det forstår seg selv. Informantene bidrar til å åpne for barnets mulige nye forståelser om seg selv; å snakke om barnets ressurser kan gi styrke til barnet og hjelpe det til å tåle det som er vanskelig på en bedre måte. Her anvender informantene sin fagkunnskap og står stødig i sin «ekspert»-kunnskap som Mary Donovan (Donovan, 2003) fremholdt om et viktig prinsipp i familieterapien fordi det i denne konteksten kan bidra til å hjelpe barnet til å stå bedre i det som er krevende.

Slik det fremkommer er informantenes utgangspunkt å beskytte det sårbare barnet. Det handler i første omgang om deres syn på barnet som hjelpeløst, avhengig og prisgitt sine

foreldre. Det kan synes som vurderingen om å beskytte bunner i diskursen om at voksne vet best hva som er bra for barnet. Det er forståelig at denne holdningen er rådende for informantene sett i lys av deres fortellinger om sårbarhet og vonde opplevelser både fra samtaler med barn, men også fra egen barndom (Strandbu, 2011). Det ser ut som bekymring rundt deres oppfatning av foreldrene som kan ha svak omsorgsevne og manglende blikk for barnet er sammenfallende med synet på barnet som sårbart. Men kan terapeutene likevel velge å la være å invitere barn inn i samtaler? Kan det hende at det eksisterer et behov for om å oppsøke kompetanseutvikling på området eller søke å erverve seg positive erfaringer med barnesamtaler? Det kan også stilles spørsmålstegn ved om terapeutene blir stående fast i egen diskurs om det sårbare barnet, og dermed mister blikket på dets rett til å uttale seg om sin livssituasjon (Forente Nasjoner, artikkel 12) og dets kunnskap om eget liv som fullverdig meningsbærer i eget liv. Skivenes og Strandbu (2006) peker på nødvendigheten av å gi barn mulighet til å medvirke til viktige bestemmelser som innvirker i deres liv, og sier videre at uten dette vil barnet miste sin rettmessige posisjon i samfunnet som «human beings» (Skivenes & Strandbu, 2006, s. 22).

Når informantene vektlegger å hjelpe foreldre, kan det være et uttrykk for en indre konflikt i terapeuten om behovet for å beskytte et sårbart barn samtidig som respekten for og allianse med foreldrene står sentralt? Her kan det virke som de står i det Helgeland (2013) beskriver som et enten – eller – dilemma, at det blir så vanskelig å håndtere både foreldre og barn samtidig, så terapeutene må velge for å ivareta begge parter (Helgeland, 2013, s.195). Når foreldres utøvelse av sitt foreldreansvar ikke er i samsvar med terapeutens normer, kan det handle om at foreldre og terapeuter har ulike normer? Eller kan det handle om at foreldre av ulike grunner ikke får til å handle i overensstemmelse med egne normer for foreldreansvar?

Det andre perspektivet som kommer frem hos informantene, er at deres kompetanse og erfaring kan være en kontekst der barnet kan hente støtte og dele noe av byrden det ellers kanskje ville bære alene. Det innebærer å anvende sin faglige kunnskap, inn toning og erfaring i hjelp til å romme barnets bidrag i en endringsprosess med foreldre eller familie. Diskursen om barnets eget perspektiv vises her. Holdningen til barnet som kan være sårbart og samtidig kompetent og ressurssterkt står i motsetning til de andre informantenes syn der diskursen om at voksne vet best hva som er bra for barnet. Det viser etter min forståelse at

å ha en grunnholdning til barn som interessante og dets måte å forholde seg til verden på blir viktig. Jeg velger å benytte Rammeplan for barnehager som på en fin måte beskriver måter å møte barn og barndom på: «Barna skal møtes som individer, og barnehagen skal ha respekt for barnets opplevelsesverden. Barns liv påvirkes av omgivelsene, men barn påvirker også sine egne liv» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8). Terapeutens bevissthet rundt sin rolleforståelse og bevissthet i forhold til «positiv makt» og det produktive aspektet i dette fenomenet har etter min mening stor betydning (Focault, 1980; Lundby, 1998). Det kan åpne for og romme barnets kraft i egne livsfortellinger når terapeutens positive holdning til barnets egne iboende ressurser får innvirke i vurderinger om deltakelse i samtaler. Hvis terapeuten samtidig sensitivt fanger barnets narrativ om seg selv, kan det bidra til at barnet kan skape nye forståelser av seg selv. Sagt på en annen måte kan det synes som terapeutene får til en balanse mellom å ta imot det barnet opplever som vanskelig og samtidig ha en tro på og bevissthet om egen faglig kompetanse i å ivareta og styrke barnet. Det kan virke som informantene klarer å ha fokus på å trøste, støtte, hjelpe og sam skape med barnet. Dette er i tråd med Familievernets mandat og krav om at barn skal høres og gis mulighet til å gi sine perspektiver fra sin livsverden (Barne-, ungdoms- og familiedepartementet, 2022).

Empirien viser at det eksisterer ulike diskurser om barnet. Barnet er sårbart, og må derfor beskyttes. Beskyttelse kan handle om å unngå å involvere barnet i samtaler, men også hjelpe barnet indirekte ved å hjelpe foreldre til å få det bedre. Noen terapeuter opplever at de kommer i et dilemma når de både vil ivareta barnets rett til å uttale seg, men samtidig ivareta foreldre. Andre terapeuter ser barnet både som sårbart, men med iboende ressurser som kan bidra til endringsprosess i familien. Ved hjelp av terapeutens kompetanse og posisjon kan barnets stemme komme frem i samtaleprosesser. De ulike diskursene preger terapeutenes vurderinger om barns deltakelse i samtaler.

5.1.2 Foreldre vet best eller?

Alle fire informanter beskriver etiske dilemma i forhold til handlingsvalg når de møter på foreldre som står fastlåst i negative narrativ i foreldreskapet og samtidig skal ha blick for barnet.

To av informantene er opptatt av å verne om foreldreskapet, og en av dem legger til at det er mindre viktig å snakke med barn. Begrepet *foreldreskap* kan sees som en forståelse av foreldreautoritet; en bekreftet holdning om respekt for foreldres autoritet som de primære i relasjonen til barnet (Grasaasen, 2021). Når en av informantene hevder at familiens endringspotensial ligger i familieterapeutenes endringsarbeid med foreldrene, bekreftes argumentet som Ask og Kjeldsens rapport viser til i familieterapidebatten (2015) ; en indirekte hjelp til barnet går gjennom foreldrene (Ask & Kjeldsen, 2015). En annen side ved hjelpen til barnet er at barn da slipper å komme i lojalitetskonflikt, og kan unngå å bli ansvarliggjort. Dette er et eksempel på faglig argument mot at barnet skal delta i samtaler. På den andre siden viser også rapporten til en stor amerikansk undersøkelse (1990) at det mangler dokumentert effekt av denne form for hjelp til familiesystemet (Korner & Brown, 1990).

Informantene beskriver møter med foreldre med gode intensjoner for å fremme barnets perspektiv, men som overtar for barnets måte å uttrykke seg på ved å legge ord i munnen på barnet. Når barnet i etterkant har uttrykt at «de voksnes ord kom i veien for meg» er det et eksempel på foreldre som har lite tiltro til barnets egen kompetanse i å beskrive egne opplevelser. Det kan knyttes til foreldres diskursen der de voksne best vet hva som er bra for barnet (Strandbu, 2011, s. 44). Ulvik (2008) belyser hvordan foreldreskap påvirkes av det foreldre selv vokste opp med og har utviklet seg fra generasjon til generasjon (Ulvik, 2008). Synet på barnet, som tidligere var marginalisert til å være posisjonert i utkanten i møter en mer moderne oppfattelse av syn på barnet; barn som meningsbærere i eget liv hverandre (Strandbu, 2011). Skivenes og Strandbu behandler ulike perspektiver terapeuten selv har i møte med barn og foreldre; beskyttelse av barnet eller å motivere det kompetente barnet (Skivenes & Strandbu, 2006). Motsetningsfylte oppfatninger om barnets behov sees også hos foreldre; på den ene siden at barnet motiveres til selvstendig mening samtidig som det på den andre siden må beskyttes og vernes (Strandbu, 2011). Terapeuten får dermed et

viktig oppdrag i å hjelpe barnet i å ta mer plass i samtalerommet der foreldre også deltar, men kan på den andre siden også bidra til å ekskludere barnet i intensjonen om å beskytte barnet. Det er et eksempel på hvordan handlinger styres av holdning. Asheim (1997) bekrefter at: «Holdninger blir til handlinger for eksempel ved å inkludere eller ekskludere (Asheim, 1997, s. 257).

En av informantene forteller om dilemma han kjenner på når foreldre vil ha hjelp til å bedre ungdommens oppførsel. Her tar terapeuten tydelig stand i sin rolleforståelse som terapeut; at han først og fremst ikke har myndighet til det, og at han er på ungdommens side.

Terapeutens holdning som systemisk, innebærer en måte se sammenhenger mellom problemer og hendelser og hvordan det innvirker på hvordan mennesket sees på; i dette eksempelet hvordan foreldrene ser på sin ungdom (Johnsen & Thorsteinsson, 2015). Sett i lys av ubalansen i maktforholdet mellom foreldre og ungdom, har ungdommen en svakere maktposisjon relasjonelt i forhold til sine foreldre. Skau (2013) sier at makt kan sies å være til stede i alle relasjoner (Skau, 2013) og hvis en endring skal skje i maktforholdet, må den utfordres innenfra (Lundby, 1998). Når terapeuten inntar en posisjon ved siden av ungdommen, utfordrer han samtidig maktforholdet mellom ungdommen og foreldrene, og arbeider dermed med et potensiale i det Lundby kaller motmakt (Lundby, 1998). Når det systemiske aspektet får samarbeide med utfordring av maktposisjoner i familien, kan terapeuten bidra til å utvide perspektivet slik at foreldre ser at også deres samspill med ungdommen innvirker og har betydning. Det kan skape større grad av gjensidig forståelse og samarbeid mellom foreldrene og ungdommen. Dette kjennetegner familierapiens forankring i den systemiske forståelse (Johnsen & Thorsteinsson, 2015). Informanten understreker dette ved å uttrykke at familierapeuter må hjelpe foreldre og barn til å snakke sammen.

Empirien viser beskrivelser av møter med foreldre som ønsker og viser vilje til å forstå barnet sitt. Grasaasen (2021) sier at dagens foreldrerolle på mange måter har hovedrollen i barns oppvekst og preges i større grad enn før av en gjensidighet (Grasaasen, 2021, s. 130). I eksempelet om jenta som strevde med selvskading og foreldre som i fortvilelsen over å ikke nå inn til jenta selv, opplevde det hjelpsomt og godt å bli møtt av terapeuten til å få øye på sin kompetanse og ressurser. Gjennom å samskape nye narrativ om dem som familie, bidro terapeuten i å styrke foreldrenes egen tro på god omsorgsutøvelse. Grasaasen

beskriver omsorgsutøvelse som et uttrykk for kjærlighet og bidrar til omsorgspersoners opplevelse av personlig verdi og meningsfullhet (Grasaasen, 2021). En informant forteller om en tenåring som deltok i noen samtaler da foreldrenes strev omhandlet uenighet om oppdragelse. Når han da ved senere tidspunkt forteller at de som familie har det mye bedre sammen, beskriver terapeuten at det er den fineste tilbakemeldingen man kan få i arbeidet. Dette er et godt eksempel på foreldres forståelse av nytten i at også barnet bør inkluderes i samtaleprosessen, og at det kan bidra til hjelp for hele familien.

På den ene siden viser informantene gjennom sine refleksjoner at de ser på foreldreskapet som en slags foreldreautoritet de ikke skal utfordre. Når de hevder at barn får best hjelp gjennom at foreldrene styrkes gjennom veiledning og samtale, underbygges og forsterkes argumentet som tidligere ble nevnt: at foreldre bestemmer uansett – foreldreskapet er hellig og skal ikke utfordres. Det kan synes som dette er en holdning som ikke samsvarer med dagens syn på foreldre som Grasaasen(2021) beskriver; at dagens foreldre er mer opptatt av gjensidighet og jevnbyrdighet i relasjon til sine barn (Grasaasen, 2021, s. 127-128). Sett i lys av at terapeuten vil avverge at barnet risikerer å havne i lojalitetskonflikt mellom foreldrene er det forståelig at terapeuten ikke utfordrer foreldre som ikke ønsker barns deltagelse. Barnet risikerer ansvarliggjøring i relasjonen fordi det eksempelvis må velge side. Spørsmålet blir da også om terapeutene unngår å invitere barnet med fordi kompleksiteten vekker usikkerhet på egen faglig kompetanse og dårlig erfaring med vanskelige samtaler? Øvreeide anerkjenner dette i sin bok (Øvreeide, 2018) samtidig som han peker på hvor viktig det er å stille spørsmålstegn ved egne automatiserte emosjonelle adferdstendenser når man møter barn som har det vondt (Øvreeide, 2018, s. 51). Det er forståelig og trolig gjenkjennelig for mange terapeuter. Men kan man som terapeut i lys av Familievernets mandat (Barne-, ungdoms- og familiedepartement, 2022) bruke argumentet om vern av foreldreskapet når det innebærer at barn ikke inviteres med i samtaler?

Terapeutens faglige vurdering utfordres når foreldre abdiserer fra sin oppdrager ansvar og ønsker å overlate det til terapeuten. På den ene siden ønsker terapeuten å skape gode allianser med foreldrene, samtidig som barnet skal ivaretas. I eksempelet der informanten tok tydelig stand i sin rolleforståelse og sitt mandat, viser det et bevisst faglig vurderingsgrunnlag styrt av både kompetanse, men også av en holdning fundert i troen på viktigheten av at foreldre og barn samskaper nye fortellinger sammen (Donovan, 2003).

Dette viser at synet på foreldres omsorgsevner, egne agendaer og håndtering av utfordringer i utøvelse av sin foreldrerolle er sammensatt. Det krever terapeutens sensitive posisjonering mellom barn og foreldre, men også anvendelse av faglig kunnskap; et eksempel på systemiske perspektiv i samspill med kunnskap om utviklingspsykologi (Mæhle, 2005).

Noen av informantene mener at det er viktigst å beskytte foreldreskapet. Samtidig beskrives en skvis mellom å ivareta foreldres autoritet og barnets rett til å bli tatt på alvor. Noen ganger kommer foreldres gode intensjoner om å la barnets perspektiver komme frem gjennom det de tror barnet vil uttrykke i veien for barnets egne måter å beskrive sine opplevelser på. Foreldres diskurs om det sårbare barnet kolliderer med ønsket om at barnet stemme får plass i samtaler. Terapeuten kan gjennom sin posisjon bidra til å løfte frem barnets perspektiv. Andre terapeuter beskriver utfordringer i møte med maktubalansen i forholdet mellom foreldre og barn når foreldrene vil ha hjelp til oppdragelse. Terapeutens posisjonering med barnet kan bidra til endring ved å ta i bruk det systemiske perspektivet og slik skape et mer balansert samspill mellom barn og foreldre. Empirien viser til terapeuters positive erfaringer i møte med foreldre som gode bidragsyttere til omsorg i barnets liv. Terapeutens bidrag blir å hjelpe foreldre til å få øye på sine ressurser som viktige omsorgspersoner for sitt barn.

5.2 Terapeutens minner fra eget liv og dets innvirkning i det profesjonelle

I dette avsnittet belyses forskningsspørsmål nr. 2 gjennom ulike beskrivelser av terapeuters resonans og kroppslige fornemmelser i samspill og hvordan det kan knyttes til vurdering om barns deltagelse i samtaler.

5.2.1 Minner fra eget liv påvirker i det profesjonelle

En av informantene kobler vonde minner om en sint far til indre motstand og smerte når foreldres oppdragerstil preges av konsekvens og straff. Å kjenne på maktesløshet når barnet forteller om hvor vanskelig det har det og ønsker at terapeuten kan hjelpe foreldrene til å forandre seg er vondt og smertefullt. Handler dette om opplevelsen av impasse? *Impasse* er et terapeutisk begrep som blir brukt om utfordrende situasjoner hvor terapeuten opplever å

miste friheten, fleksibiliteten til å handle og slik bli fastlåst (Flaskas, 2007; Rober, 1999). Det er forståelig opplevelsen av handlingslammelse og samtidig være vitne til et barns smerte i rommet når foreldre ikke evner å ivareta det, er vondt for terapeuten. Informanten legger til at hun ikke har myndighet til å irettesette foreldrene, og minner fra hennes fars uforutsigbare sterke sinne som fikk utløp mot henne som barn vekkes. Det kan virke som å holde emosjonell avstand gjennom kognitiv kobling til saken hjelper informanten. Familieterapeut og professor Per Jensen (2007) har i sin doktoravhandling forsket på hvordan fortellinger som skapes i samtaleprosessen mellom klient og terapeut påvirker terapeuten personlig som igjen virker inn i samtaleprosessen. Personlige verdier som eksempelvis omhandler oppdragelse, intimitet i nære relasjoner, og religion innvirker i det terapeutiske arbeidet (Jensen, 2007, s. 105). Jensen (2007) bekrefter dette som en naturlig reaksjon og viser til behov for flukt eller unnvikelse i møte med klienter som viser sinne og aggresjon og knytter det til personlige erfaringer fra oppvekst (Jensen, 2007).

En annen informant forteller at det å ha fått en rolle som diplomat søskenflokket i barndommen, gjorde at han mest hadde søkelys på andres ve og vel og i mindre grad tok hensyn til egne behov. Han kobler det direkte til å være vaksom overfor foreldre som ikke har sensitivitet til å ivareta barnets behov. Han legger til at han er redd barn ikke høres uansett når foreldrene står i konflikt med hverandre og er redd for å gi barnet falske forhåpninger om å bli hørt hvis han inviterer det inn i samtale. Begge informantene beskriver indre dialoger mellom minner, følelser som oppstår samt tanker og måter å håndtere dette på. Psykolog og familieterapeut Peter Rober viser til begrepet indre dialog når han henter frem filosofen Bakhtins konsept om det «dialogiske selv» (Rober, 2005). Den indre dialogen refererer til terapeutens indre erfaringer, tanker og følelser som ikke har kommet frem i terapien, men som preger det terapeuten velger å gi plass (Bakhtin, 1981 i Rober, 2005).

Empirien viser på den andre siden at barndomserfaringer der informanten opplevde å bli tatt på alvor beskrives som gode minner som innvirker i det voksne livet både i det private og i terapeutrollen. Det å bli forelder selv bidrar til innlevelse i andre foreldres opplevelser på en måte som gir god og utfyllende informasjon om foreldreutøvelsen for terapeuten. Selvopplevd glede, mestring og godhet i forelderrollen preger terapeutens tro på å kunne hjelpe andre foreldre i deres foreldreutøvelse for sine barn når terapeuten deler personlige

erfaringer. Jensen (2007) viser i sin forskning at det er delt syn på å dele personlige opplevelser i terapeutposisjonen. Noen av hans informanter mente man aldri skal dele noe personlig fordi det kan risikere at klienter påføres redsel for at han gjør feil, mens andre hevdet at terapeutens personlige fortellinger gjør prosessen meningsfull og bidrar til menneskeliggjøring (Jensen, 2007, s. 112). Psykologen og familierapeut Peter Rober viser i en forskningsartikkel (Beutler et al.) at hvem terapeuten er som person spiller en viktig rolle i terapiarbeidet: «Research shows that the person of the therapist is a major contributing factor to therapy outcome» (Beutler et al.,2004).

Det er lett å forstå hvordan smertefulle minner kan vekke motstand, smerte og vegring. Det er sterke krefter som kommer i sving i terapeuten. Å risikere å bidra til en forverring av et barns opplevelser ansporer til å involvere barn i mindre grad enn nødvendig. Intensjonen å spare barnet for mer smerte. Det kan synes som skillet mellom egen historie og det som blir fortalt av barnet mulig blir noe utydelig; kanskje fordi smerte naturlig nok unngås og dermed i utløser unnvikelse? Kognitiv tilnærming og emosjonell distanse til den smertefulle fortellingen barnet har, er slik jeg forstår det å hjelpe seg selv til å tåle det som fortelles. Men hjelper det barnet? Det vitner om en indre dialog (Bakhtin, 1981 i Rober, 2005) bevisst eller ubevisst om håndtering av det smertefulle. Blir terapeuten hjelpsom i unngåelsen av å anerkjenne det smertefulle når forskning viser at terapeuters personlige væren har stor betydning for terapien (Beutler et al., i Rober, 2017)?

Gode minner er ikke vanskelig å hente frem og forståelig nok lettere å snakke om, men det viser også hvordan informanten deler av seg selv. Å selv ha blitt tatt på alvor som barn, kan synes å være et viktig bidrag til troen på å lytte, dele og samspille for å skape endring. Den systemiske praksis og dets potensiale kommer til syne når ungdommen forteller at de har fått det bedre i familien. Informantenes gode erfaring og grunnleggende positive innstilling til at barns bidrag er viktig i en terapeutisk endringsprosess betyr mye også når samtaler ikke går så bra. Det kan synes som disse informantenes diskurser om barnets eget perspektiv kommer til syne og sammenfaller med den kunnskapsbaserte diskursen (Strandbu, 2011).

5.2.3 Kroppen forteller

Empirien viser at kroppens uttrykk gjennom opplevelse av uro, smerte og andre fysiske erfaringsbeskrivelser henger tett sammen med følelser og tanker:

Informanter beskriver barns vonde fortellinger som smertefulle og vekker empati og beskyttelsesbehov. Det kan synes som informantenes opplevelser kroppslig oppleves ulikt. En informant gir beskrivelse av «vondt i magen», en annen forteller om «uro i inni meg» når foreldre som står steilt mot hverandre i konflikt skaper utrygghet i rommet og mister blikket for barnet sitt. En tredje beskriver uro som «trykk i brystet» når det blir vanskelig å kontrollere voksnes sterke negative følelser i sving med barn til stede. Den kroppslige erfaringen i samtaler kan bidra til informasjon, men også hvilken betydning det kan ha for terapeuters veivalg videre i en prosess (Shotter, 2008). Shotter (2008) utdyper ved å peke på betydningen av å se det hele innenfra, der kroppslige uttrykk er responser på det autonome uttrykk og går enda videre med å hevde at våre ideer ikke begynner i hodet, men i kroppen (Shotter, 2008). Det bekrefter hvor sentralt kroppens informasjon er i det umiddelbart opplevde for terapeuten i samtaler. Merleau-Ponty understreker dette ved å mene at vi lærer gjennom kroppen, og kunnskapen vi får forteller oss hvordan vi skal forholde oss til verden (Merleau-Ponty, i Priest, 1998).

Det kan synes som bevisstheten om samspillet mellom kroppslige fornemmelser og dets betydning tydelig fremtrer for informantene. Veien mellom kroppens språk til terapeutens tanker viser gjennom empirien at det kan bidra til unngåelse av samtaler med barn fordi tidligere erfaringer forankres i følelser som smerte, bekymring, avmakt, og dårlig mestringsopplevelser. Jeg tolker det som ulike måter å beskytte seg på mot gjenklang fra egne barndomsminner. Når Shotter (2008) beskriver hvordan kroppslige erfaringer blir en veiviser for det man senere foretar seg kan det virke som informasjonen ubehaget vekker gir ulike utslag; å være på vakt, styre unna eller unngå. Det tyder på et motsetningsfullt forhold til kroppslige signaler og kognitiv, rasjonell tanke. De vanskelige opplevelsene kroppslig preger tydelig skjønnsmessige vurderinger terapeuten foretar seg.

På den andre siden trekker en annen informant frem hvordan gode kroppslige erfaringer vekker minner om det å bli forelder for første gang og utdyper betydningen av det med å kalle det en *veiviser* for samtalen med foreldre. Gode kroppslige minner bidrar også til informasjon, styrke, kompetanse og hjelp til å finne ord som gir gjenklang hos den andre.

Det kroppen fornemmer i en situasjon, før tanken forstår hva det handler om, sier Merleau-Ponty gjennom Tom Andersens (2005) beskrivelse, er en prosess som gjennom indre og ytre dialoger gjennomfører fornemmelsen slik at det kan uttrykkes og gir mening til det kroppen fornemmet. Det kan hende at begrepet *veiviser* kan knyttes til denne beskrivelsen. Denne prosessen går andre veien også. Når ordene når frem til den andre og berører, vil enkelte ord minne om noe og bevege den andre (Andersen, 2005, s.167). Resonansen (Jensen & Ulleberg, 2011) som er et mer presist begrep om dette, vil derfor ha betydning for holdninger, vurderinger og handling i møte med barn og deres foreldre i samtaler.

5.3 Familievernets mandat og rammevilkår kan tolkes ulikt

I dette avsnittet belyses forskningsspørsmål nr. 3 og knyttes til hvilke rammevilkår som påvirker terapeutens vurderinger om barnets deltagelse i samtaler. Det omhandler synet på barnets rett til uttalelse, hvordan informantene forstår sitt mandat i Familievernet, og hvordan rammevilkår kan innvirke på ulikt vis i vurderingen om barnet skal inviteres inn i samtaler.

5.3.1 Barnets rett til å uttale seg?

Empirien viser delt syn på prinsipper om barnets rett til å uttale seg og viser til debatt om dette i familierapiens fagfelt og i diskusjoner blant kolleger på Familievernkontoret. I følge Kopperuds undersøkelse (2008)..« knyttes dette også opp til sammenhengen mellom hvert enkelt kontors kultur og praksis og den enkelte terapeuts preferanser, ferdigheter og engasjement» (Kopperud, 2008, s. 329). Familierapeuter i Familievernet har innenfor gitte rammer en viss grad av autonomi (Molden et al., 2019) i forhold til vurdering av hvem som inviteres inn i samtaler. Empirien tyder på at det innvirker i vurdering om barnets deltagelse i samtaler og preges mulig også av kontorkulturen Kopperud (2008) viser til?

Ulike syn på om barn har rett til å uttale seg fremkommer i empirien: På den ene siden mener en informant at barns rett til å uttale seg uavhengig av sine foreldre sett i lys av sitt tilknytningsforhold til foreldrene er feil. Det kan tyde på bekymring knyttet til foreldres evne til omsorg for barnet. Videre viser et annet eksempel i empirien til det samme dilemma:

Barnet som kom i skvis da det i oppsummering etter samtaler sammen med sine foreldre ble konfrontert av en aggressiv far. Barnets rett til å uttale seg kommer i konflikt med farens tilknytningsstil, oppdragerstil og maktposisjon; hva er da best for barnet? Informanten stiller spørsmålsteget ved om barnets uttalelser kan forverre en fra før utrygg tilknytning. Utrygg tilknytning kan eksempelvis beskrives med negative emosjonelle uttrykk overfor barnet som sinne, fryktskapende, tristhet, emosjonell distanse og representerer grad av utrygghet og mistillit til omsorgspersonen (Kvelling, 2010, s. 90).

På den annen side hevder en annen informant at plikten til å få frem barnets perspektiv er viktigst og at det handler om å forsøke å tilrettelegge for foreldres innsikt og forståelse for barnet sitt. Informanten understreker alvoret ved å vise til den juridiske rett barnet har til å bli hørt (Forente Nasjoner artikkel 12, og Grunnloven §104). En informant peker på at å hente frem barns stemme i familiens endringsprosess er det mest nyttige og fine med å jobbe med familier fordi det har størst effekt.

Empirien viser sprikende syn på dette temaet og representerer etter min mening tendenser i debatten i familievernet om barns deltagelse i samtaler.

Diskusjonen slik jeg tolker det viser igjen til diskurser om barnet og foreldre og tyder på normative forankringer både i erfaringer fra eget liv og som terapeut. På den ene siden ser det ut til at noen av informantenes holdninger også her føres av at voksne vet best hva som er bra for barnet. Når informanten hevder det er feil at barnet uavhengig av sine foreldre bør få uttale seg, handler det om at terapeutene påtar seg ansvaret for foreldre som ikke greier å ta barnets perspektiv? Når informanten fortsetter med å stille spørsmål ved poenget med å gi barneperspektivet plass fordi det uansett er prisgitt sitt tilknytningssystem handler det om terapeuters frykt for å bli ansvarliggjort, og derfor vegrer for å slippe barnet til i samtalen? I hvilken grad terapeuters bevissthet kan knyttes til disse elementene, blir ikke helt tydelig for meg. Kan det på en annen side knyttes til kontorkulturen som Kopperud viser til (Kopperud, 2008) som definerer hvordan dette skal forstås blant kolleger? Det kan synes som dette temaet er ulikt praktisert på Familievernkontor. Det er ingen tvil om at diskusjonen berører vanskelige dilemma. Jeg kan likevel ikke la være å stille spørsmålsteget ved om terapeuter kan tillate seg å ikke forholde seg til barnets juridiske rett til å uttale seg (Forente Nasjoner, artikkel 12, og Grunnloven §104) og Familievernets mandat i tilknytning til å gi barns plass? Løfter dette diskusjonen opp til et spørsmål om profesjonen forstår

autonomi nærmest som aksept for privatpraksis innenfor Familievernets mandat og rammevilkår?

Andre informanter peker på barns uttalerett som noen ganger blir enda viktigere å fastholde enn for de voksne sett i lys av barns posisjon som svak gruppe i samfunnet (Strandbu, 2011). Informanten viser med sitt faglige ståsted forankret i systemisk forståelse at barnets bidrag i samtaler har betydning på lik linje med de voksnes bidrag i å avhjelpe en fastlåst relasjon. At foreldre noen ganger ikke forstår eller vil la barnet uttale seg, gjør det vanskelig. Men terapeutens tro på at informasjon og tilrettelegging kan overbevise foreldre om å la barnet uttale seg er et forsøk verdt å ta, viser at terapeuten ikke fraviker sitt syn på barnets rett til uttale. Det handler kanskje mer om terapeutens holdning og vilje til å prøve.

5.3.2 Familievernets mandat og rammevilkår tolkes individuelt?

Familievernets oppgaver er definert i Lov om Familievern (Familievernkontorloven, 1997) og organisert under Bufdir (Barne-, ungdoms- og familiedepartementet, 2022). Empirien viser at terapeutenes grad av autonomi (Molden et al., 2019) knyttet til forståelsen av Familievernets mandat rommer individuell tolkning og ulike forståelser:

Empirien kan tyde på en kollegial aksept for at terapeuter individuelt kan forstå Familievernets mandat og rammevilkår ulikt. Det innvirker i vurdering om barnets deltagelse i samtaler. Et godt eksempel på dette er informanten som mener at mandatet ikke handler om å «fikse barn... det er hovedsakelig foreldre som bør fikses». Slik forstår også en annen informant det, og tilføyer at andre instanser må hjelpe barnet; ikke Familievernet. Den samme informanten peker på dilemma ved dette når han stiller spørsmål ved hvilke problemstillinger Familievernet egentlig skal ta inn i forhold til barn og legger til at BUPA jo er et alternativ, men siden diagnostisering er deres hovedfunksjon; hva da med barn som har andre utfordringer, hvor får de hjelp? I Familievernets tjenestekatalog (2022) beskrives mandatet blant annet som å styrke barns oppvekstvilkår (Barne-, ungdoms- og familiedepartementet, 2022). Oppvekstvilkår defineres som de omstendigheter man vokser opp under og peker på de fysiske, materielle, geografiske, psykiske og sosiale forhold (NOU 2015: 8). Barns liv omfatter både livet i familien, men også livet utenfor familien; på skole og i nærmiljø. Det kan synes som informantene tolker Familievernets mandat til å ikke angå det

barnet opplever utenfor sitt familieliv. En annen informant peker på et dilemma ved foreldres samtykke (Familiekontorloven, 1997, §6) til barns deltagelse i samtaler, både alene men også i samtale med en av foreldrene. Videre utdyper han at hvis lovverk og foreldres uvilje i konflikt tillater barnet liten grad av deltagelse i samtaler, er det da til hjelp for barnet å komme til samtale? Det kan synes som lovverk på den ene siden ivaretar foreldres rett til å bestemme over sitt barn, og samtidig kan virke som hinder for barnets egen rett til uttalelse (Forente Nasjoner artikkel 12, og Grunnloven §104). Fremmer dette et behov for en juridisk diskusjon om lovverkets virkning samsvarer med intensjonen?

En av informantene peker på at krav til produksjon av antall saker (NOU 2019: 20) i løpet av et år, noen ganger kan legge begrensninger for hvor mange samtaleforløp med barn hun velger å ta inn. For informanten er det viktig å ha større rom for antall samtaler når barn er involvert fordi det tar mer tid å bygge trygghet og allianse. Samtidig peker Disponeringskriv fra Bufetat (2022) at det er mål om barn skal delta i mekling i 30 % av sakene (Barne-, ungdoms- og familiedepartementet, 2022). Det kan synes som produksjonskravet som del av rammevilkår blir begrensende.

Det er viktig at terapeuter har stor grad av autonomi i sitt arbeid for å kunne utøve skjønn og vurderinger basert på erfaringer og faglig kompetanse. Her kan det virke som autonomi også rommer stor individuell tolkning av mandatet i Familievernet. Handler dette om et utydelig mandat, og ville en endring av dette medføre en begrensning som kan hindre terapeuter i å gjøre en god jobb? Slik empirien kan forstås er spørsmålet i forhold til barnets plass i Familievernet tolket ulikt selv om lovverk og mandat understreker at barns stemme er viktig å få frem. På den andre siden er lovverket begrensende i forhold til barnets deltagelse når begge foreldre må samtykke; det blir da et spørsmål om foreldres velvilje og evne til å ha blikk for barnet i eget strev. Det kan synes som ansvaret da faller på terapeutens utøvelse av skjønn og bruk av sin kunnskap i hvordan barnet gis rom for å snakke om det som angår dem. Er dette en indikasjon på sårbarheten som ligger i terapeuters autonomi; at det blir opp til hver enkelt terapeut å begrense eller invitere inn barnet til samtale? Et annet aspekt som fremkommer i empirien, er tolkningen av hvilke saker der barn er involvert Familievernet skal ta inn. Når det i Tjenestekatalogen (Barne-, ungdoms- og familiedepartementet, 2022) beskrives at tjenesten innbefatter styrking av barns oppvekstvilkår, er det vanskelig å forstå hvordan tema som omhandler barnets

opplevelser utenfor familielivet ikke skal jobbes med innenfor Familievernkonteksten? Sett i lys av systemisk perspektiv, innvirker ikke også livet utenfor familien inn i samspillet innenfor familien? Rammevilkårene kan synes å sette terapeuter i skvis når det på den ene siden har måloppnåelse om 30% samtaler med barn (i mekling) (Barne- og familiedepartementet, 2022) samtidig som produksjonskravene gir terapeuter for lite handlingsrom til å utøve sitt faglige skjønn. Med det menes at faglig kunnskap og erfaring tilsier at terapeuten i større grad må jobbe mer sensitivt i møte med barn. Det kan medføre behov for mer tid og antall samtaler i forhold til det rammevilkårene er begrenset til. Igjen kan det virke som terapeutene kommer i en umulig skvis som gjør at samtaler med barn nedprioriteres.

Informantene viser også et annet syn på forståelse av mandat og rammevilkår; at de gjennom lov og rammevilkår og autonomi får autoritet og støtte til å invitere barn inn i samtaler. Lundby beskriver dette som et godt eksempel på utøvelse av Foucaults perspektiv på positiv makt og dets produktive kraft som kan hente frem nye diskusjoner og nye perspektiver (Foucault, 1980 i Lundby, 1998). Denne positive makten ligger slik jeg tolker det i terapeutens faglige posisjon innenfor Familievernets kontekst. Tolkning av mandat forstås som en plikt til å høre barnet, at saker der barn er involvert skal tas inn uavhengig av sakens tema. En av informantene sier at produksjonstall ikke får bestemme hvor lange forløp som trengs når barn er med. Han legger til at han tillater seg å overstyre kravene fordi det gir enda større endringspotensiale for familien. Det understøttes av Keith og Whittakers avhandling som peker på at familiers endringsprosess går saktere og gir mindre effekt når barn ikke deltar (Keith & Whittaker, 1981).

Empirien viser at informantene har ulik oppfatning om barns rett til å uttale seg. Det kan knyttes til ulike rådende diskurser og preger terapeuters vurderinger om barn blir invitert inn i samtaler på Familievernkontoret. At det eksisterer en aksept for ulik tolkning av mandat viser både at kontorkultur på de ulike kontor har betydning for vurderinger om barn i samtale, men også et behov for å adressere at dette eksisterer. Det er etter min forståelse et behov for å løfte temaet opp i faglige diskusjonsfora.

Jeg har gjennom drøfting av funn forsøkt å forstå og tolke informantenes refleksjoner og tanker om deres vurderinger i tilknytning til barns deltagelse i samtaler ved Familievernkontor. Mine refleksjoner og forståelser fremkommer som del av den

hermeneutiske sirkel (Smith et al., 2009). Det må sees i lys av mine forforståelser (se kap. 1.4) og IPA som analysemetode. I neste kapittel løftes det jeg har drøftet opp til et mer overordnet perspektiv som oppsummerer min forståelse av studiets empiri.

6.0 OPPSUMMERING, IMPLIKASJONER OG VIDERE FORSKNING

Målet med dette studiet har vært å undersøke hvordan familierapeuter vurderer om barn skal delta i samtaler på Familievernkontor eller ikke. Deres vurderinger er belyst gjennom forskningsspørsmålene som tar for seg faglig og personlig innvirkning samt hvordan rammevilkår og forståelse av mandat styrer vurderingene. I dette kapitlet vil jeg løfte frem det jeg har funnet og trekke noen linjer opp til et overordnet nivå. Det vil også kunne si noe om mulig videre forskning.

6.1.1 Dette fant jeg

Familierapeuter arbeider i stor grad hver for seg i Familievernet og deres autonomi står sterkt. Det kan sammenlignes med en privatpraktiserende utøvelse av sin profesjon innenfor Familievernets kontekst. Når jeg bruker begrepet «privatpraktiserende» er det en tolkning av informantenes beskrivelser av sin hverdag i den gitte konteksten. Vurderinger om barns deltagelse i samtaler har i stor grad røtter i egne erfaringer på godt og vondt og understøttes med faglig kompetanse. Det kan synes som om eksterne rammevilkår får råde eller kan unnvikes i takt med terapeuters gode erfaringer eller opplevelse av ubehag. Informantenes selvrefleksivitet kan synes å være knyttet til hvordan de skal beskytte seg for å kunne stå i arbeidet som familierapeut ved Familievernkontoret. Dette preger deres vurderinger om barns deltagelse i samtaler. Kan terapeuters rett til valg av faglig ståsted i for stor grad baseres på egne diskurser; at det blir personliggjort og dermed i mindre grad samsvarer med profesjonens faglige og teoretiske ståsted? Studiet viser at det kan veie til fordel for barnet, men også mulig begrense barnets muligheter til å delta i samtaler på Familievernkontoret.

Empirien viser at det levner liten tvil om at møter med barn og familier noen ganger er svært krevende både personlig og faglig. Selvaretakelse bør derfor være en viktig del av den strukturelle rammen i å styrke terapeutene. Det bidrar til støtte, gi rom for bearbeiding,

sikre at terapeuter kanskje står lengere i et krevende arbeide. Selvivaretakelse innebærer også ansvarliggjøring med tanke på at terapeutenes viktigste verktøy er den personen de er med sine livsfortellinger og personligheter. Terapeututvikling kan sies å være et annet begrep for det samme. Det kan hende at en forventning om terapeuters bevisstgjøring av egen histories innvirkning i arbeidet bør ha større fokus? Et annet aspekt er om Familievernets rammevilkår rommer nok tid til det når krav om produksjon har økt (NOU: 2019) og nye pålagte oppgaver har kommet til (NOU 2019: 20, s. 88).

Det kan synes som empirien representerer tendenser i debatten i Familieterapifeltet rundt temaet; at synet på om barn skal inkluderes i samtaler spriker basert på ulike argumenter rundt ulike diskurser om barnet og foreldre. Etter min forståelse har studiet pekt på nødvendigheten av at Familievernet tar denne debatten mer på alvor ved å bringe det frem i faglige diskusjoner.

Etter oppsummering av studiets funn peker det på flere områder det kunne vært interessant å forske på.

6.1.2 Videre forskning

Studien har gitt et innblikk i enkelte informanternes refleksjoner om sine vurderinger i forhold til barns deltagelse i samtaler. En masteroppgaves størrelse begrenser mulighetene for å forske i større omfang der tema kunne utvides og flere informanter ville bidratt med flere perspektiver. Her nevnes noen eksempler.

Det kunne vært interessant å forske mer på diskursive kamper på systemnivå, i lovgivning og nasjonale føringer. Empirien i dette studie hentyder til en intern kamp om de som bestemmer øverst i systemet har nok forståelse og innsikt i hvordan krav om produksjonstill (NOU: 2019, 20) og lovgivning samsvarer med god kvalitet i hjelpetilbudet til barn i Familievernet.

Et annet interessant område å forske på kunne omhandle hva som skjer med barn i samtaler på Familievernkontor hvis standardiserte forløp blir vedtatt på systemnivå. Hvilke konsekvenser får spennet mellom standardisering og skjønnsutøvelse for terapeuters vurdering om barn skal inviteres inn i samtaler.

7.0 STYRKER OG SVAKHETER VED STUDIET

Jeg har valgt å gjøre en kvalitativ studie, og brukt IPA (Smith et al., 2009) som analysemetode. Bruk av denne metoden innebærer fra tre til seks informanter, og jeg har benyttet intervju av fire informanter som utgangspunkt for min studie. Hvis jeg skal være kritisk til min studie, så kan jeg trekke frem at utvalget kunne vært større, selv om intensjonen ikke har vært å generalisere. Den enkeltes opplevelse vil uansett aldri kunne generaliseres, da det alltid er den enes genuine opplevelse av virkeligheten og aldri et uttrykk for andres opplevelser. Min forforståelse bærer preg av min fortolkning av funn. Det innebærer at deler av funn er valgt ut og noe annet er utelatt. Det skyldes også studiets begrensede omfang. Diskusjonen av funnene er basert på mine vurderinger og en annen forsker ville sannsynligvis fokusert på andre aspekter.

8.0 AVSLUTTENDE KOMMENTAR

I dette studiet har jeg fått lov å undersøke hvordan fire informanter reflekterer og vurderer om barn får delta i samtaler på Familievernkontoret. Informantene har bidratt med spennende, personlige, og utfyllende perspektiver. I og med at jeg selv arbeider i Familievernet har jeg hatt stor nytte av studiet fordi mine egne diskurser og forforståelse utfordres. Før studiet hadde jeg mange forklaringer på hvorfor få barn får være med i samtale, og ser at jeg hadde en forenklet oppfatning av det. I løpet av studiet har jeg forstått gjennom informantenes rikholdige beskrivelser og perspektiver hvor sammensatt, nyansert og noen ganger krevende temaet er faglig og personlig. Jeg har fått stor respekt for arbeidet som gjøres samtidig som studiet peker på nødvendigheten av å løfte frem problemstillingen i utviklingen av et Familievern som er så viktig for så mange – særlig barna. Studiet har ikke gitt noen løsning, snarere pekt på utfordringer og flere spørsmål. Jeg tenker at dette er i tråd med et sosialkonstruksjonistisk syn på kunnskap og verden (Gergen, 2010). Vi blir til i møte med den andre og mening skapes i språket i den sosiale interaksjonen mellom mennesker som samhandler. Alle samtalene med hver informant var ulike, og ga meg ulike opplevelser. Det finnes med andre ord flere sannheter, og funn fra denne studien er bare noen sannheter blant mange.

Litteraturliste

Andersen, T. (2005). *Reflekterende prosesser. Samtaler og samtaler om samtalerne*. Dansk Psykologisk forlag A/S

Anderson, H. & Goolishian, H.A. (1992). *Från påverkan til medverkan – terapi med språkssystemisk synsätt*. Stockholm: Bokforlaget Marel

Anderson, H. (2003). *Samtale, sprog og terapi – et postmoderne perspektiv*. København: Hans Reizelts Forlag

Asheim, I. (1997). *Hva betyr holdninger? Studier i dydsetikk*. Tano Aschehoug

Ask, H., & Kjeldsen, A./Folkehelseinstituttet. (2015). *Samtaler med barn*. (Rapport 2015: 4). forebygging.no/globalassets/samtaler_med_barn.pdf

Barneloven.(1981).Lov om barn og foreldre.(LOV-1981-04-08-7)Lovdata.no. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>

Barne-,ungdoms og familieetaten,(2022,01.01). Disponeringsskriv 2022, RegionSør, Bufdir

Barne-,ungdoms og familiedirektoratet, (2022,01.01). Tjenestekatalog Familievern. <https://docplayer.me/201206215-Tjenestekatalog-familievern.html>

Bateson, G. (1972). *Steps to an ecology of mind*. New York, Ballantine Books

Beutler, L. E., Malik, M., Alimohamed, S., Harwood, T. M., Talebi, H., Noble, S., et.al. (2004). *Therapist variables*. I M.J. Lambert (Ed.) *Bergin & Garfield's handbook of psychotherapy and behavior change*. 5: s. 227 – 306) New York: Wiley

Bjerke, H., (2012: 17). *Barns perspektiver på samfunnsborgerskap*. Kritiske refleksjoner om rettigheter, ansvar og deltakelse. [Doktorgradsavhandling]. Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Norsk senter for barneforskning

Brinkmann, S. & Kvale, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3.utg). Gyldendal

Bufdir, (24.05,2022), *Samtaler med barn – veileder*. Barne,-ungdoms- og familiedepartementet. <https://ny.bufdir.no/fagstotte/produkter/veileder-for-samtaler-med-barn/>

Dallos, R., & Vetere, A. (2005). *Researching psychotherapy and counselling*. Berkshire: Open University press

Donovan, M.,(2003). Family therapy beyond postmodernism: Some considerations on the ethical orientation of contemporary practice. *Journal of Family Therapy*, 25, 285-306.

Familievernkontorloven.(1997).*Lov om familievernkontor* (LOV-1997-06-19-62).Lovdata.lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-19-62

Flaskas,C.,(2007). The balance of hope and hopelessness. I Flaskas, C., Mc Carthy & Sheehan, J.,(red.) *Hope and despair in narrative family therapy. Adversity, forgiveness and reconciliation*. (s. 24-35). Hove: East Sussex, Rontledge

Focault, M., (1999). *Diskursens orden: Tiltredelsesforelesning holdt ved Collège de France, 2.des., 1970* (Schaanning, E., oversatt, 1999) Oslo: Spartacus (Opprinnelig utgitt 1970)

Forente Nasjoner (2020, 04.02).*Barnekonvensjonen*.Fn.no. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>

Frøyland, L., (2017). *Systemisk samtale, psykososialt samarbeid med barn, ungdom og foreldre*. Fagbokforlaget

Grasaasen, A.,(2021). Samtaler med foreldre. I Lorås, L., & J. C. V., Christiansen (red.) *Samtaler i relasjonelt arbeid* (s. 125-139). Fagbokforlaget

Gergen, K., J., (2010). *En invitation til socialkonstruksjon*. (2.udg.) Forlaget Mindspace

Hart, S., & Schwartz, R., (2009). *Fra interaksjon til relasjon. Tilknytning hos Winnicott, Bolwby, Stern, Schore & Fonagy*. Gyldendal norsk forlag

Helgeland, A., (2013), *Profesjonsetiske utfordringer ved barns deltakelse i familierapi*, [Doktorgradsavhandling, Sørlandet sykehus], Norske Fagbibliotek

Holmgren, A., (2010). *Terapi fortellinger. Narrativ terapi i praksis*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Hårtveit, H., & Jensen, P., (2004). *Familien – pluss en*. Innføring i familierapi. (2.utg.). Universitetsforlaget

Jensen, P., (2007). *The narratives which Connect. A qualitative Research Approach to the narratives which Connect Therapists' Practice*. [University of East London in conjunction with the Tavistock Clinic, Doktorgradsavhandling]. VID.

Jensen, P., (2009), *Ansikt til Ansikt*, (2.utg.), Gyldendal Akademisk

Jensen, P., Ulleberg, I. (2011). *Mellom Ordene, Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Gyldendal Norsk Forlag

Johannessen, A., Tufte, P., A., & Christoffersen, L., (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag

Johnsen, A., & Torsteinsson, V., W., (2012). *Lærebok i Familierapi*. Universitetsforlaget

Keith, D.V., & Whittaker, C.A., (1981). Play therapy: A paradigm for work with families. *Journal of marital and family therapy*. 7, 243 – 254.

Kirkens Familievern.(2022). <https://www.kirkensfamilievern.no/hva-kan-vi-hjelpe-deg-med/familiesamtaler/>

Kopperud, E., (2007). Barn på Familievernkontor..? Om familierapeuters håndtering av barneperspektivet når foreldre ber om hjelp etter samlivsbrudd. [Masteroppgave, Vitenskapelig høgskole, Oslo] VID

Korner, S., & Brown, G.,(1990). Exclusion of children from family psychotherapy: Family therapist's beliefs and practices. *Journal of family psychology*. 3 (4) s. 420 – 430

Krogh, T.,(2014). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke*. (2.utg.) Gyldendal

Kruse, E., (2003). *Kvalitative forskningsmetoder – i psykologi og beslægtede fag*.(5.udg.)Virum: Psykologisk Forlag A/S

Kunnskapsdepartementet. (2017). Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Udir <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Kvello, Ø., (2010). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. Gyldendal norsk Forlag

Kvello, Ø., (2021). *Samtaler med barn og ungdom. Medvirkning , kommunikasjon og metoder*. Fagbokforlaget

Lambert, M. J. % Ogles, B. M., (2004). The efficacy and effectiveness of psychotherapy. I M.J. Lambert (red.) *Bergin & Garfield's Handbook of psychotherapy and behaviour change*. New York: Wiley

Langdrige, D., (2006). *Psykologisk forskningsmetode. En innføring i kvalitative og kvantitative metoder*. Trondheim: Tapir Forlag

Lock, A., & Strong, T., (2014). *Sosial konstruksjonisme. Teorier og tradisjoner*. Fagbokforlaget

Lorås, L., & Christiansen, J.C.V., (2021). *Samtaler i relasjonelt arbeid*. Fagbokforlaget

Lundby, G., (1998). *Historier og terapi. Om narrativer, konstruksjonisme og nyskriving av historier*. Oslo: Tano Aschehoug

Marner, T.,(1999). Barnet i familierapi: Fra utfordring til inspiration. *Fokus på Familien*. 4, 225-230.

Molden, T., H., Ulset, G., Røe, M.,(2019).*Kvalitet i Familievernet. Ansattes vurderinger av betingelser for et godt tjenestetilbud*.NTNU Samfunnsforskning, Avdeling mangfold og inkludering.<https://www.regjeringen.no/contentassets/60b7d738df7d4d54a0e8c535cdca2ab3/no/sved/03.pdf>

Mæhle, M. (2001). Bruken av barnespesifikk kunnskap i familierapi. *Fokus på familien*, 29(1): 3–21.

NOU 2015: 8. (2020). Fremtidens skole. Fornyelse av fag og kompetanser. Kunnskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/da148fec8c4a4ab88daa8b677a700292/no/pdfs/nou201520150008000dddpdfs.pdf>

NOU 2019: 20. (2020). En styrket familievern tjeneste. En gjennomgang av familievern tjenesten. Barne-, ungdoms og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/60b7d738df7d4d54a0e8c535cdca2ab3/no/pdfs/nou201920190020000dddpdfs.pdf>

Priest, S. (1998). *Merleau-Ponty. Arguments of the philosophers*. Routledge

Regjeringen.(2021,22.12). Tildelingsbrev til barne-, ungdoms- og familie-direktoratet for 2022.Regjeringen.no.<https://www.regjeringen.no/contentassets/e3c03f39789d433a9ade95467740b6ab/tildelingsbrev-bufdir-2022.pdf>

Rober, P., (1999). The therapist's inner conversation in family therapy practice: Some ideas about the self of the therapist, therapeutic impasse, and the process of reflection. *Family Process*. Vol. 38, s. 201-213.

Rober. P., (2005). The therapist's self in dialogical family therapy: Some ideas about not-knowing and the therapist's inner conversation. *Family Process*. Vol. 4, s. 477-495.

Rober, P., (2017). Addressing the person of the therapist in supervision: the therapist's inner conversation and method. *Family Process*. Vol. 56, s. 487- 500.

Skau, G. M., (2003). *Mellom makt og hjelp: Om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper*. (4.utg.) Universitetsforlaget

Skauli, G. Ø., (2009). Evidensbasert praksis i familievern. En litteraturgjennomgang av forskning på parterapi. Barne-, ungdoms- og familiedepartementet.
https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Evidensbasertpraksisifamilievern.pdf?_gl=1*_1kxgz69*_ga*MTY3NDQ5MTAyMS4xNjE5Nzc5OTM4*_ga_E0HBE1SMJD*MTY2NTI0NTE1Mi4yNS4wLjE2NjUyNDUxNTluMC4wLjA.

Skivenes, M., & Strandbu, A.,(2006). A child perspective and children's participation. *Children, youth and environment*. Vol. 16 (2). Pushing the boundaries: Critical international perspectives on child and youth participation – Focus on Europe, Australia, and New Zealand/Aotearoa (2006). S. 10- 27.

Shotter, J., (2008). *Conversational realities revisited. Life, language, body & world*. A Taos Institute publication.

Smith, J.A., Flowers, P., Larkin, M., (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis. Theory, method and research*. Sage Publications

Smith, J.A., & Osborn, M., (2009). Interpretative phenomenological analysis: I *Qualitative psychology, a practical guide to research methods*. Smith, J.A. (red.). s. 53-80. London: Sage publications Ltd.

Statistisk Sentralbyrå.(2022). *Familievern*.ssb.no. ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/famvern

Stern, D.N., (2007). *Her og nå. Øyeblikkets betydning i psykoterapi og hverdagsliv*. Abstrakt forlag. (Opprinnelig utgitt 2004).

Strandbu, A., (2011). *Barnets deltagelse. Hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Universitetsforlaget

Thaagard, Tove, (2018), *Systematikk og innlevelse, En innføring i kvalitative metoder* (5.utg.). Fagbokforlaget.

Thomassen, Magdalena, (2006), *Vitenskap Kunnskap og Praksis, Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal Norsk Forlag.

Thornquist, E., (2013). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Tjersland, O.A., (1992). *Samlivsbrudd og foreldreskap. Meklingsprosessens psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget

Ulvik, O.A., (2008). Foreldreskap som offentlig oppdrag. Bø, I.B.P. & Rappana, B.C. (red.), *Utfordrende foreldreskap. Under ulike livsbetingelser og tradisjoner* (s. 89 – 108). Gyldendal norsk forlag.

Øfsti, A.K.S., (2010). *Parterapi. Kjærlighet, intimitet og samliv i en brytningstid*. Oslo: Universitetsforlaget

Ølgaard, B., (2004). *Kommunikasjon og økumentale systemer: en introduksjon til Gregory Batesons forfatterskap*. Danmark: Akademisk forlag

Øvreeide, H., (2018). *Samtaler med barn. Metodiske samtaler med barn i vanskelige situasjoner*. (3. utg.) Cappelen Damm Akademisk

Vedlegg 1

Vurdering
Skriv ut
20.09.2022

Referansenummer
963814

Type
Standard

Dato
20.09.2022

Prosjekttittel
"Del av familien? Hvordan vurderer familierapeuter på Familievernkontor om barn skal delta i samtaler."

Behandlingsansvarlig institusjon
VID vitenskapelige høgskole / Fakultet for sosialfag / Fakultet for sosialfag Oslo

Prosjektansvarlig
Lennart Lorås, Lærer på VID

Student
Sylvi Magna Finnseth

Prosjektperiode
15.06.2021 - 31.12.2022

Kategorier personopplysninger

- Alminnelige

Rettslig grunnlag

- Samtykke (art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene kan starte så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det rettslige grunnlaget gjelder til 31.12.2022.

Kommentar

Personverntjenester har vurdert endringen i prosjektsluttdato. Vi har nå registrert 31.12.2022 som ny sluttdato for behandling av personopplysninger. Dersom du må behandle personopplysninger enda lengre, kan det bli nødvendig å informere prosjektdeltakerne om forlengelsen. Vi vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson: Marita Helleland Lykke til videre med prosjektet!

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Del av familien? Hvordan vurderer familieterapeuter ved Familievernkontor om barn skal delta i samtaler.»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er en kvalitativ undersøkelse om barns deltakelse på Familievernkontor. I dette skrivet får du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Mitt navn er Sylvi Finnseth, og jeg arbeider ved Familievernkontoret i Vestfold, Tønsberg. I perioden 2020-2022 er jeg også student ved VID vitenskapelig høyskole i Oslo der jeg tar en mastergrad i familieterapi og systemisk praksis. I den forbindelse skal jeg skrive en masteroppgave basert på en kvalitativ undersøkelse.

Den systemiske forståelsen av menneskelig strev, er at utfordringer oppstår i samspill med og i relasjon til andre, og kan løses der. Dette forstår jeg som familieterapeuters teoretiske forankring for sitt arbeid samtidig som de påvirkes av personlig historie og de rammevilkår de arbeider innenfor. Hvordan innvirker dette på begrunnelser for vurderinger om barnet skal inviteres inn til deltakelse i samtaler på Familievernkontoret?

Med utgangspunkt i Familievernets målsetting og visjon om at barn skal delta i flere samtaler, er min nysgjerrighet knyttet til hva som skyldes lave tall i forhold til barns deltakelse i terapeutiske samtaler. «Barn i mekling» er ikke inkludert i denne undersøkelsen.

Mine forskningsspørsmål er:

7. Hvilke faglige begrunnelser har terapeuten for sin vurdering?
8. Hvilke personlige begrunnelser styrer terapeutens vurdering?
9. Hvilke rammevilkår påvirker terapeutens vurdering?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Min masterveileder og ansvarlig for forskningsprosjektet er Heidi Larsgaard.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg er interessert i å rekruttere informanter til et dybdeintervju med familieterapeuter, med grunnutdannelse og erfaring fra samtaler der barn deltar, men også psykologer med samme erfaring. Det kan være med utgangspunkt i erfaring fra konkrete saker, med og uten barn som deltager i alle typer terapeutiske samtaler på Familievernkontoret.

Familieterapeuter i studien har 2-årig videreutdanning i familieterapi. Psykologer ansatt ved Familievernkontor vil også være innbefattet i studien og begge yrkesgrupper må være ansatt ved et Familievernkontor.

Oppgaven innbefatter alle kliniske samtaler der barnet potensielt kan være deltager: familiesamtaler i forhold til parproblematikk, samarbeidssaker, familiesaker og barnesamtaler.

Jeg har i kraft av min egen ansettelse ved Familievernet fått min leder til å videreformidle invitasjonen til deltakelse gjennom kontaktnettverket internt via Familievernets ledere.

Hva innebærer det for deg å delta?

Intervjuene vil bli omtalt i mastergradsoppgaven, i anonymisert form. Deltagelse i undersøkelsen baseres på skriftlig informert samtykke fra den enkelte familieterapeut og fra kontorets leder. Det er mulig å trekke seg fra undersøkelsen når som helst underveis, uten at det får noen konsekvenser for den som trekker seg. Intervjuet vil ta ca. 1 time. Det blir et lydopptak av intervjuet som makuleres når undersøkelsen er avsluttet. Datamaterialet vil bli lagret på kryptert minnepinne med undertegnede som eneste innehaver og disponent. Intervjuene vil bli transkribert, anonymisert og gjennomgått av undertegnede og masterveileder Heidi Larsgaard. Det er kun undertegnede som vil kjenne til informantenes identitet. Dersom det er ønskelig, kan informantene få tilsendt første utkast av oppgaven og evt. gi sine kommentarer.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Utdyp dette hvis utvalget står i avhengighetsforhold til den som spør. F.eks. «Det vil ikke påvirke din behandling ved sykehuset / ditt forhold til skolen/lærer, arbeidsplassen/arbeidsgiver etc.(..)»

Dersom forskning gjennomføres i forbindelse med undervisning eller behandling, er det viktig at du skiller klart mellom det som inngår i normal undervisning/behandling og det som skjer i forbindelse med forskningsprosjektet. I undervisningssituasjon bør du i samråd med lærer legge til rette for at de som ikke deltar får tilbud om et alternativt opplegg. Dette er særlig relevant ved utfylling av spørreskjema i skoletiden, og ved lyd-/filmopptak.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- *Beskriv hvem som vil ha tilgang ved behandlingsansvarlig institusjon (f.eks. prosjektgruppe, student og veileder, etc.)*
- *Beskriv hvilke tiltak du gjør for å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene, f.eks. «Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data», lagre datamaterialet på forskningsserver, innelåst/kryptert, etc.*

Hvis aktuelt, opplys også om:

- *navn på databehandler som skal samle inn, bearbeide, lagre data, f.eks. leverandører av transkripsjon eller spørreskjema*
- *personer ved andre institusjoner skal ha tilgang, navngi institusjoner, skisser antall personer, og opplys hvilke type opplysninger de får tilgang til*
- *at personopplysninger skal behandles utenfor EU (f.eks. feltarbeid, analyse, skytjeneste, konferanse), navngi institusjon og land, og beskriv sikkerhetstiltak.*

Beskriv om deltakerne vil kunne gjenkjennes i publikasjon eller ikke, og eventuelt hvilke type opplysninger som vil publiseres.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er [sett inn ca. prosjektslutt]. *Beskriv hva som skjer med personopplysninger og eventuelle opptak ved prosjektslutt.*

Hvis datamaterialet ikke skal anonymiseres ved prosjektslutt: oppgi formål med videre oppbevaring/bruk av personopplysninger (f.eks. etterprøvsbarhet, oppfølgingsstudie, arkivering for senere forskning), hvor opplysningene skal lagres, hvem som vil ha tilgang, samt endelig tidspunkt for anonymisering (eller, hvis aktuelt, presiser at personopplysningene skal lagres på ubestemt tid).

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra [sett inn navn på behandlingsansvarlig institusjon] har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *[sett inn behandlingsansvarlig institusjon]* ved *[sett inn navn og kontaktopplysninger til prosjektansvarlig]*. I studentprosjekt må kontaktopplysninger til veileder/prosjektansvarlig fremgå, ikke kun student
- Vårt personvernombud: *[sett inn navn og kontaktopplysninger til personvernombudet hos behandlingsansvarlig institusjon]*

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Samtykke kan innhentes skriftlig (herunder elektronisk) eller muntlig. NB! Du må kunne dokumentere at du har gitt informasjon og innhentet samtykke fra de du registrerer opplysninger om. Vi anbefaler skriftlig informasjon og skriftlig samtykke som en hovedregel.

- Ved skriftlig samtykke på papir, kan du bruke malen her.
- Ved skriftlig samtykke som innhentes elektronisk, må du velge en fremgangsmåte som gjør at du kan dokumentere at du har fått samtykke fra rett person.
- Hvis konteksten tilsier at du bør gi muntlig informasjon og innhente muntlig samtykke (f.eks. ved forskning i muntlige kulturer eller blant analfabeter), anbefaler vi at du tar lydopptak av informasjon og samtykke.

Hvis foreldre/verge samtykker på vegne av barn eller andre uten samtykkekompetanse, må du tilpasse formuleringene. Husk at deltakerens navn må fremgå.

Tilpass avkryssingsboksene etter hva som er aktuelt i ditt prosjekt. Det er mulig å bruke punkter i stedet for avkryssingsbokser. Men hvis du skal behandle særskilte kategorier personopplysninger og/eller de fire siste punktene er aktuelle, anbefaler vi avkryssingsbokser pga. krav om eksplisitt samtykke.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i [*sett inn aktuell metode, f.eks. intervju*]
- å delta i [*sett inn flere metoder, f.eks. spørreskjema*] – hvis aktuelt
- at [*oppgi hvem*] kan gi opplysninger om meg til prosjektet – hvis aktuelt
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes [*beskriv nærmere*] – hvis aktuelt
- at mine personopplysninger lagres etter prosjektslutt, til [*beskriv formål*] – hvis aktuelt

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4

Intervjuguide:

«Barnet, del av familien? Hvordan vurderer familieterapeuter ved Familievernkontor om barn skal delta i samtaler.»

1. Innledning:

- Presentasjon av meg selv og mitt studie
- samtalens formål
- introdusere temaet
- hvorfor informanten er valgt
- problemstilling.

Gjennomgang av taushetsplikt, ingen opplysninger om barn, foresatte må fremkomme.

2. Faglige vurderinger

Terapeutiske samtaler: hvordan definerer du det?

1. Hvilke tanker gjør du deg om at barn skal delta/ikke delta i terapeutiske samtaler?
-med mor og far, eller alene? Begrunnelser.
2. Hva legger du vekt på ved vurderinger om deltakelse for barn eller ikke i forhold til:
  - alder,
  - uttrykt problematikk,
  - foreldres ønsker,
  - struktur på samtalen,
  - teoretisk preferanse, vitende/ikke vitende? Når?
  - andre ting..?
3. Bruker du verktøy som f.eks tegnesaker, spill o.l i samtalene? Hvorfor?
Hva er du mest opptatt av i disse samtalene?
4. Terapeutens ansvar, når?: barnets stemme/perspektiv, barnets interesse

3. Personlige vurderinger

1. Hvilke tanker gjør du deg om personlige vurderinger som kan være med på å styre deg i dine vurderinger?
2. Forskjell på situasjoner /erfaringer du har?
  - Din opplevelse: trygghet/utrygghet i situasjonen, relasjon til barnet/ foreldrene/ andre, Kompetanse og erfaring – hvilken nytte for deg?
  - Din kroppslige følelse: ro, uro,... refleksjon knyttet til dette ifht tema/relasjon
  - Hvis barnet gir følelsesmessig uttrykk – innvirkning på deg, følelser, opplevelse?
  - Hvordan gir du egne følelser rom da?
3. Dine egne foreldres oppdragerstil/familiekultur:
  - innvirkning på hvordan man snakker med barn i forhold til medvirkning, og å høre barnets stemme?
4. Dersom du har egne barn:
  - din egen oppdragerstil, innvirkning på hvordan du tenker om å samtale med barn
  - forhold til barns medvirkning/ høre barnets stemme?Kroppslige fornemmelser/opplevelser rundt temaet?

4. Rammevilkår for samtalen

1. Hvordan tenker du at rammevilkår i Familievernet kan styre dine vurdering om barnet skal delta i samtale?
2. Finnes det rammebetingelser til hinder/vanskeliggjør samtaler med barn?

5. Oppsummering:

Ved oppsummering, er det noe i forhold til temaet du ønsker å tilføye, eller justere/nyansere?

Vedlegg 5

<p>Terapeutens gode opplevelse med barn og foreldre sammen i samtale.</p> <p>Størst potensiale for endring i familien: Barn deltar.</p> <p>Familievernets mål – hjelpe familier til å få det bedre.</p> <p>Snakker ofte med barn alene: Barnets stemme har egen viktig verdi, men lovmessige begrensninger, samtykke, kan være hindring i å få til endringen i familien</p>	<p>...så det at barna blir med i en sånn kontekst, eller sammenheng, bidrar til noe..?</p> <p>Tenker du målet for Familievernet, eller målet for familien...</p>	<p>får til det, så er det det fineste ikke sant..på en måte...Det er det som er mest nyttig da..for barnet og familien.</p> <p>Jeg tror at det har det største potensialet egentlig...når det gjelder å skape endring i familien. Og så tenker jeg jo også at det er liksom normaltstanden, og på en måte målet med det vi driver med...Det er jo at denne familien skal ha det bedre sammen på en måte...</p> <p>Ja...jeg tenker jo at det er målet for det jeg driver med her...er at barna skal få det bra i familien sin...og så kan jo noen ganger bety at de må holde seg unna en av foreldrene sine fordi det ikke går...så det er mange og komplekse nyanser i det...men jeg tenker at det aller beste er jo at barn snakker med sine foreldre. Og hvis vi kan være en hjelp til det, at de får til bedre samtaler, eller bedre fungering i familien, så er det det aller beste. Og det å snakke med barn alene, det er noen dilemmaer; jeg gjør mye det altså...ehmmm...fordi det på en eller annen måte er enklere for meg...jeg synes jeg at de familiesamtalene, kan være litt kompliserte. Det er så mange personer inne, og det blir så mye som skjer...og det blir mer terapeutisk utfordrende da..ehmm...men jeg tenker at det å snakke med barn alene, da lager vi noen ...ehmm,...det er ett eller annet ved hva vi inviterer barnet inn i...som kan sette begrensninger på hva som kommer ut av dette på et vis...eller kan være med å</p>	<p>sammen med foreldre, de gangene når jeg får til det, er det fineste. Mest nyttige, for både barnet og familien.</p> <p>Samtaler med barn og familien har det største potensialet for å skape endring i familien. Det er normaltstanden, og målet med det vi driver med på Familievernkontoret, at familien skal ha det bedre.</p> <p>Tenker at det aller beste er at barn snakker med foreldrene sine. Hvis vi kan hjelpe med det, er det det beste.</p> <p>Snakker mye med barn alene, familiesamtalene kan være kompliserte, mer terapeutisk utfordrende</p>
---	--	---	---